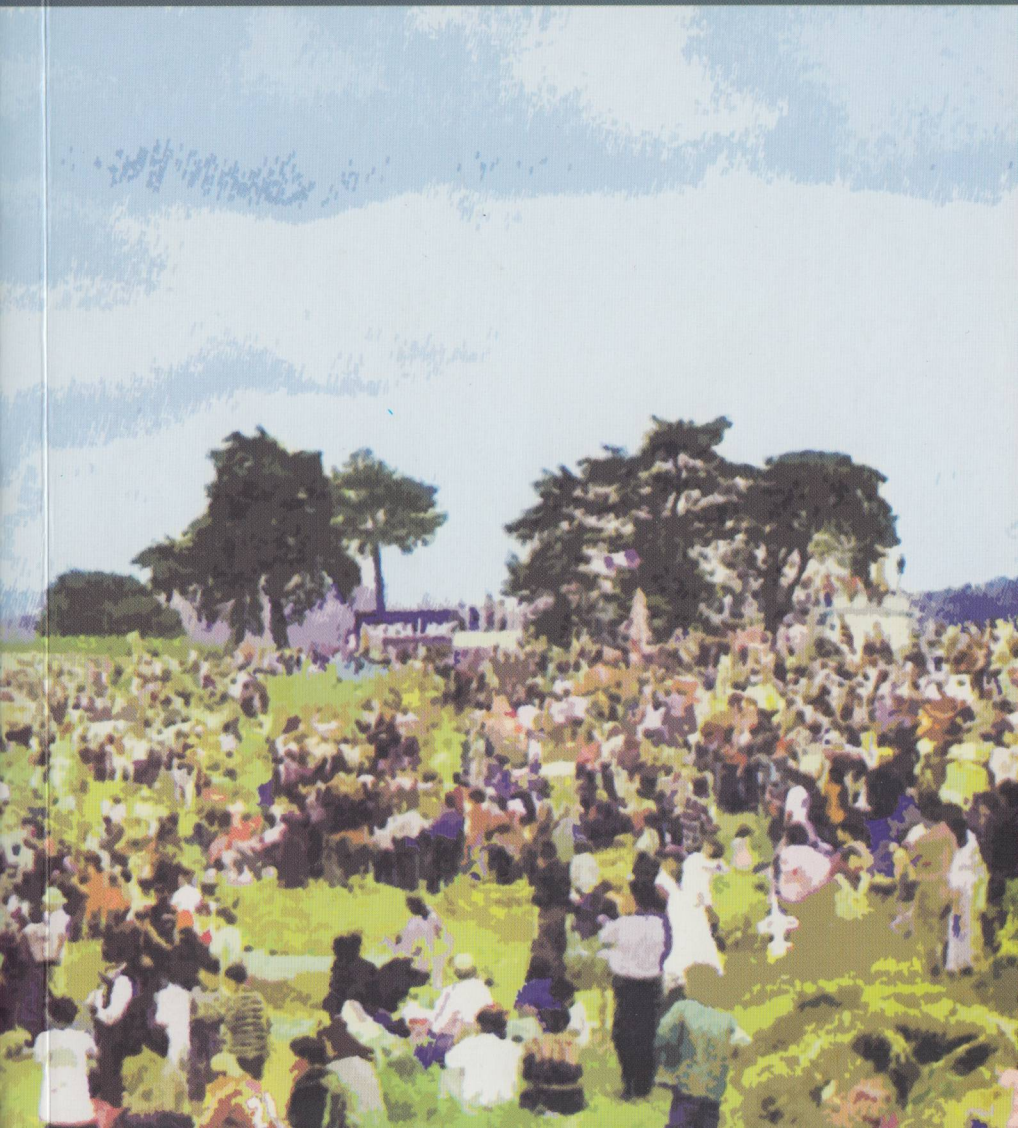
TUFANDAN ÖNCE

mustafa kutlu

dergâh yayınları hikâye

Tufandan Önce'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 268
Türk Edebiyatı-Hikâye: 26
Mustafa Kutlu Serisi: 17
ISBN: 978-975-995-144-3
1. b. Eylül 2003, 2. b. Eylül 2003, 3. b. Eylül 2003, 4. b. Ekim 2003,
5. b. Eylül 2004, 6. b. Nisan 2006
7. Baskı: Ekim 2008

Kapak - Sahife Düzeni: Sermin Yavuz

Basım Yeri: A Ajans Reklamcılık Filimcilik Matb. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. Yayıncılar Birliği Sitesi
No: 32 Kapı No: 4G Yakuplu – Büyükçekmece / İstanbul

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Devekaldırımı Cad. Gelincik Sok. Güven İşhanı No: 6
Mahmutbey – Bağcılar / İstanbul

Dağıtım ve Satış: Ana Basın Yayın
Molla Fenari Sok. No: 28 Yıldız Han Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

Mustafa Kutlu

TUFANDAN ÖNCE

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34112 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Faks: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

Belediye Başkanı Şemsettin Bilen, o sabah banyo yapmış, kurulanmış, üstte fanila, altta çizgili pazen pijama, gözlüklerini takıp sedire çıkmıştı.
Tırnaklarını kesiyor, ayak tırnaklarını.
Bir gazete yaymış, belini kamburlaştırıp ayaklarına eğilmişti.

Zihninde günün gündemi.
Her zaman böyledir, derbeder görünür gerçi ama bir iç düzeni vardır onun. Hani masasının üzeri karmakarışık; kitap rafları, dolaplar, sehpa üzerleri tıklım tıklım kitap, kâğıt, dosya vb. olan çalışma odaları vardır. Ve bu odaların tek başına çalışanları.
O kalabalık, o düzensizlik, o ıvır-zıvır arasında aradıklarını şıppadak bulurlar.

Şemsettin Bilen'in kafası da karışıktır, ancak kalbi temiz.
Kalbinden kafasına dolan aydınlık, ona ne zaman, nerede, ne yapacağını fısıldar.
Dedik ya, temiz adam.

Bakın tırnaklarına nasıl itina ediyor. Az sonra kolonyalı pamukla tek tek silmez ise namerdim.

Arada bir kapı aralığından gözüken karısı Şadiye'ye bakıyor. Elbise dolabının önüne ütü masasını kurmuş, saçlarını şöyle bir toplayıp bir yazmaya tıkıştırmış, enseden sıktırıvermiş. Yine de akları fazla bir iki perçem dar alnına düşüvermiş.

Her zamanki gibi suratından düşen bin parça.
Masaya eğildikçe çene altından gerdanına doğru bir sarkıntı, göz altlarında şişkin kırışıklar.
Karı düpedüz dökülüyor yahu.

Başkanın içine bir muzır fikir düşüp çıkıyor. Bir şimşek ışıltısı düştüğü yerde, çoktan çekip gitmiş olsa bile iz bırakıyor.
"Karı ihtiyarladı, ben hâlâ tomruk gibi duruyorum."
"Şunu boşayıp bir genç karı."
"Erkek milletine kırktan sonra karıyı yenilemek şart."
Tırnak makasını bir yana bırakıp, bir elini yüzünden, kırçıl ama gür saçlarından geçiriyor.
Yüzünü aniden al basıyor.
"Tövbe, tövbe... Dellendin mi lan" diye söyleniyor.
Elbet yaşlanacak zavallı, elbet dökülecek her bir yanı.
Kolay mı beş çocuk.
İçinden gelen derin nefesi boşaltıyor.
Yeis dolu bir nefes.

Beşi de kız.
Melahat, Nebahat, Sabahat, Nezahat ve Songül.
Oğlanı buluruz elbet diye ısrar etmişler, lakin nasip olmamıştı.
Sonunda birbirlerinin yüzüne bakarak aynı anda pes etmişler, son kızın adını Songül koyup perdeyi kapatmışlardı.

Kendisi sabah çıkıyor, gece yarıları anca eve dönüyor. Kim çekti bunca kahrı. Üstüne üstlük bir de ejderha gibi eski zaman kaynanası.
Şemsettin Bilen'in anası aklına düşünce burnunun direği sızladı.
Rahmetli gerçekten de çekilir gibi değildi. Kendi kaynanası vaktiyle onun burnundan getirmiş; kendi de sanki içi ferahlayacakmış gibi Şadiye'yi ezmişti.

Öyle ama.
Ben de şunca yıldır şu kasabanın kahrını çekiyorum. Sade kasaba olsa iyi, civar köyler, hatta il merkezi, öteki ilçeler.
Başı sıkışan çat kapı geliveriyor.
Ulan ben hükumet miyim?
"Babamızsın, babamız" diye yılışırlar, o da her iyi kalpli adam gibi bir kolayını bulmaya çalışırdı.

Şadiye ütülediği pantolonu getirip sanki başına çalıyor. Elleri belinde derin "of" çekiyor.

– Çay demlendi, ekmekleri kesiver.
– Kız kalkmadı mı daha?
– Kızın batsın, kalkar mı hiç. Şımartıp başımıza çıkardın. Bundan geri bu kızdan bize hayır yok Şemşettin Bey, hayır yok.
Başkan bu sabah karısıyla dalaşmaya hiç niyetli değil. Evet, Songül tekne kazıntısı olduğu için biraz üzerine düşmüştü, doğru. Hem kız çocukları babaya daha yakın oluyor. Ayrıca ötekiler bir yana bunu kesin okutacaktı, bayağı bir yüksek tahsil yaptıracaktı. Ne derler, her politikacının ardında yetişmiş, yetenekli bir kadın olacak.
Bu herhalde Şadiye olamazdı.
Ötekiler erkenden evlenip, yuvadan uçmuştu.
Songül varsın yatıversin.
Yeter ki okusun. Şöyle lisan bilen bir kız olsun.

Tırnak işi bitti.
Kaydettiğimiz gibi her parmak kolonyalı pamuk ile ayrı ayrı silindi.
Gazete dikkatlice derlenip, cumurlanıp bir kağıt top oldu, doğru çöp sepetine. Sonra çorap, sonra gömlek, sonra kravat, derken pantolon.

Haydaa...
– Yahu Şadiye bu pantolon yine çift çizgi olmuş.

Şadiye kapıya dayanıyor. Yine eller belde. Hem boylu,

hem kilolu. Yani devanası gibi bir şey.
Kodu mu oturtan cinsten.
– On tane kolum yok benim. İdare et.
Başkan pısıyor. İçinden "Peki, peki" diyor. "Aman coşma, coşup da bu mübarek sabahı zehir etme, bugün mühim bir gün."
Pantolonu giydikten sonra eğilip ütüsüne bakıyor. Evet çift çizgi.
Sonra bir eliyle "boşver ya" hareketi yapıyor, "amaan, beğenmeyen ortanca kızını vermesin" deyip fermuarı çekiyor. Her zamanki bağışlayan, babayani tavrını takınıp mutfağa yöneliyor.

Bu gün önemli bir gün.
Kasaba tarihinin dönüm noktası.
Haftaya tesisin temeli atılacak.
Kaymakamlıkta bu münasebet ile geniş bir toplantı yapılacak.
Tören programı saptanacak, önemli kararlar alınacak.

"Siyasi geleceğim için fevkalade ehemmiyetli bir mesele bu. Bu törende kendimi göstermeliyim. Seçimlerin eli kulağında. Atı alan Üsküdar'ı geçmeden kolları sıvamalı" diye düşündü. "Bu sefer de kuşu kaçırırsam, artık bırakmalı" diye endişelendi.

O bir halk adamı idi.
Bu toprağın oğlu, normal yurdum insanı.

Seviyor, seviliyor; büyükle büyük-küçükle küçük olmasını biliyor, kaç dönemdir başkanlığı yürütüyor. Yirmi yıl oldu mu acaba? Oldu, oldu.
Lakin işte o kadar.
Partide sözü geçiyor, hep ona danışılıyor, işleri o çekip çeviriyor ama.
Ama, ama, ama...
Nasıl oluyorsa parsayı başkaları topluyor.
Kasabadan kurtulup mebusluğa bir türlü adım atamıyor.
Allem ediyorlar - kallem ediyorlar şu Belediye Başkanlığı'nı yine onun başına yıkıyorlar.

Mebusluk... Meclis... Ankara.
Kalsın, başka bahara.
Bıkmıştı artık.
Artık bu son.

Belediye Başkanlığı nedir yani.
Bir nevi hamallık.
Olsun. Doğup-büyüdüğüm belde. Ekmeğini yedim, suyunu içtim. Yedi ceddimin mezarı burada. Buraya hizmet etmeyeceğim de nereye edeceğim.
Genç ömrünü vermiş, her işe koşmuş, her yaraya merhem olmaya çalışmış, o harap bakımsız, köhne kasabayı pırıl-pırıl mamur bir belde haline getirmişti.

Baktılar ki can u gönülden çalışıyor, doğru-dürüst be-

cerikli, adaletli. Hem başkanlığı bir basamak yapıp da mebusluğa atlamıyor. O daha "Durun yahu, etmeyin, bu sefer niyetli değilim, yeter, biraz da başkası yapsın bu işi" demeye kalmadan "Büyük başkan, Büyük başkan" diye kendisini kalabalıkların omuzunda buluyor; her seçimde rakipsiz kalıyordu.
Ama, yeter artık, yeter.
Rahmetli İl Başkanı Zeynel Abidin Bey "Siyaset zalimdir" demişti.
"Bakma sen şu Belediye işine. Onu senin omuzuna yıkıyorlar. Böylece bir rakip eksiliyor." Yine bir seçim olmuş, yine adaylığa yeltenmiş, yine sözler verilip-alınmış, hatta -hatırladıkça rakipleri adına utanıyor- yeminler edilmişti.
Listeler açıklandığında son sıraya düşmüştü.

Küsmedi, mızmızlanmadı, önüne geçenleri karalamadı. "Nasip" deyip Belediye binasındaki odasına döndü, kaldığı yerden devam etti.
Zaten kasabalı "Bizi bırakamazsın, bizi bırakıp nereye gidiyorsun" diye söyleniyordu.
Gebeşlerin hiçbiri ona çalışmadı.

Yahu bu ne biçim adalet.
Alavere-dalavere Kürt Memet nöbete.
Her seferinde onu yağlayıp yüzlüyorlar, Belediye'nin başında bırakıyor, çekip gidiyorlardı.

Havuzlu kahvede oturmuşlardı.
Zeynel Âbidin Bey, o yaşlı kurt, bir yandan nargilesini fokurdatıyor, bir yandan tatlı tatlı, tane tane anlatıyordu.

– Atak değilsin Şemsettin. Korkak da değilsin ama, kime ne zaman vuracağını bilmiyorsun. Hatta birine vurmak aklından bile geçmiyor. Elini kaldırıp indiriyorsun. Hemen af dileyip vazgeçiyorsun. Estağfurullah efendim siz önden buyurun diyerek yerini başkalarına terkediyorsun. Hep karşıdan anlayış, feraset, basiret bekliyorsun.
Ama bu dostluğa, arkadaşlığa, insanlığa sığmaz diyorsun.
Hele ki ahlâka hiç sığmaz. Olmaz. Hayır olmaz. Şunu unutma ki siyasetin kendi mantığı, kendi ahlâkı, zaman içinde oluşmuş kaideleri, bin bir türlü inceliği var.
– Nedir Zeynel abi?
– En başta şu önündeki adamı tepeleyeceksin. Bir omuz, bir dirsek, bir çelme onu yıkıp geçeceksin. İstersen baban olsun. Bir daha da dönüp arkaya bakmayacaksın. Siyasette hesap ânında görülür ve şunu unutma ki siyaset ikinci adamı kabul etmez. Vefa, sefa lafta kalır.
– Ama!..
– Siyasette ama ile başlayan cümlelere yer yoktur. Şüphe uyandırır. Vurdu mu devireceksin.

– Ya devrilmezse.
Abidin Bey, kahvesinden höpürtülü bir yudum çekiyor. Gülerek:
– O zaman yandı gülüm keten helva.

Şadiye'nin içeride gürleyen bağırtısı, Başkan'ın içinde sürüp giden hatıra tortusunu silkeliyor.
– Şemşettin, Şemşettin...

"Ulan Allah belanı vermesin senin. Yine ne var. Şu işe bak yahu. Otuz yıllık eşim adımı ünnemeyi bilmiyor. Otuz yıldır "ş" değil yavrum "s", "s" diyorum, sen söyle sen işit. Böyle mebus karısı olur mu?"

Demeye kalmadan Şadiye iri gövdesi ile mutfak kapısında beliriyor. Bir elinde içinde tırnak kırıntıları barındıran gazete buruşuğu, öteki elinde Başkan'ın kirli çorapları. Gözüne sokacakmış gibi haykırıyor:

– Bunlar ne, ha! Bunlar ne? Sizin döküntünüzü toplamaktan usandım. Madem kestin tırnağını götür at çöpe; madem çıkardın çoraplarını at kirli sepetine.
Başkan yine pısıyor.
Kestiği ekmek dilimlerini sofraya diziyor.
Süklüm-püklüm:
– Haklısın canım, haklısın. Bugün kafam karışık biraz. Hani toplantı var ya.

Toplantı lafını duyan Şadiye kükrüyor.
– Toplantınız batsın. Sanki bir halta yarıyacak da. O manyak Kaymakam sizi toplayacağına âşufte karısını sokaklardan toplasın.

Başkan aniden ciddileşip işaret parmağını dudaklarına götürerek "sus" işareti yapıyor. Şadiye anlar bunu. Susar.
Neden?
Çünkü bütün yumuşak başlı erkekler bir yerde aniden patlar, önüne geleni yıkar. Bunu çok yaşadılar, biliyor kadın ve uzatmadan bir elinde gazete buruşuğu ötekinde kirli çoraplar ile ortadan kayboluyor.
Başkan'a gelince:
Buğusu tüten çay demliğine bakarak; "Yahu ben bu tırnak kesiği dolu gazeteyi topladım. Buruşturdum. Evet. Çöpe atacaktım. Eee..."
"Demek unutmuşum."
"Yaşlanıyorum galiba. Ya da şu toplantının gerginliğidir, neyse" diye söylenerek ince belli bardaklara tavşan kanı çayı koymaya koyuluyor.

Şemsettin Bilen evinden çıkıp yürüdü.
Bir ara başını kaldırıp Çimen Dağı'ndan yana baktı. Zirvelerden eteklere doğru toz gibi bir bulut iniyordu. Bulut mu, sis mi belli değil.
"Yine çok sıcak olacak bugün" dedi içinden. Sıcağı sevmiyordu.
Her yanların şarıl-şarıl terlerken nasıl çalışabilirsin. Değil mi ama!..
Gözünü sevdiğimin sonbaharı.
Sonbahara kendini bir atabilse. Serin, tatlı, bereketli. Bir de bu mevsime hüzün devri diye iftira atarlar. Neymiş efendim yerlerde sürünen sarı yapraklar, güneye göçen kuşlar vesaire. Yahu bunlar hep ilkokulda beynimize giriyor; yoksa mevsimlerin ne kabahati var.
Değil mi ama!..
Köşede her zaman olduğu gibi Zabıta Kemal'le karşılaştı.
– Günaydın Reis Bey, nasılsınız efendim?
– Sağol Kemal. İyidir.
Beraberce yürümeye başladılar.
– Zerzevat halini dolaştım. Karşı geçe köylerden güzel

maydanoz, hıyar getirmişler, semizotu da var.
Hani yenge isterse bi sepet yaptırayım.
– Bırak şimdi semizotunu. Bugün mühim bir gün. Kaymakamlıkta toplantı var.

Şemsettin Bilen Zabıta Kemal'i her ne kadar mühim bir günün ehemmiyetine davet ettiyse de, kendini kendinden kurtaramadı.
Yol boyu yürüdükçe bitli akasyaları söküp yerine eliyle diktiği çınar gövdelerini okşadı.
Cadde boyu, iki yanı çınarlar.
Nasıl da gelişip serpildiler.
Dükkân önlerine gölgelerini yaydılar.
Ulan avanak kasabalı, yıllar yılı o kötü akasyaların cılız yapraklarına sığındınız da ne oldu. Şuncacık şeyi akıl edemediniz.
Efendim neymiş, buralarda yetişmezmiş.
Yahu sen bir dene, bir iki dikiver, bakımını yap; suyunu-gübresini ver, eh yetişmez ise o zaman söyle.
Çınar gibisi var mı?
Sen say bir koca imparatorluk; üç yüz, beş yüz yıl yaşar.
Yaşadıkça fukara Şemsettin'in adı da yaşar. Sadaka-i câriyenin örneği işte. Ne diyor dinimiz: Ölünce ardında üç şey bırakacaksın. Hayırlı evlat, hayra hizmet edecek kitap; okul, çeşme, köprü, hastane falan.
İşte o zaman amel defterin kapanmıyor.
Geride bıraktığın eser insanlığa faydalı oldukça sevabı

sana yazılıyor.
Şu mübarek ağaçların herbiri umarım hesap günü lehimize şahitlik eder.
İnşallah...

Her sabah çınarlı caddeden geçerken, mor gölgeler, serçe cıvıltıları arasında mesut gülümserken böyle bir mâl-i hulyaya dalar; sonra Kemal'in sesi ile uyanır.
– Efendim merakımı hoş görün de.
Ne toplantısı bu?
– Canım tesisin temeli atılacak ya.
– Evet.
– İşte tören yapılacak. Vali, kaymakam, belki bakan bile gelir deniyor.
– Ooo!..
– Ooo, ya! Ne sandın Kemal Efendi. Kasabamızı ilk kez bir bakan şereflendirecek. Hizmette kusur etmemek lâzım. Dek duracaksın, dek...

Kemal ellerini üniformasının üzerinden, ceketten, kıravattan, palaskadan geçirdi. Cilet gibi giyinmişti yine; şapkayı yan basmıştı.
Tüm hovardalar şapkayı yan basar.
Çolak Alaaddin'in tek oğlu Kemal.
Alaaddin tornacı. Yıllarca gurbet gezmişti. Bunlar ablası ile babasız büyüdüler sanki. Anaları hayırsız çıktı. Alaaddin'i beklerken beklerken, gayrı dayanamayıp bir gezici sıhhıye memuruna kaçtı.

İzi, timi kayboldu.
Çocuklar, yani Kemal ile ablası kaldı ihtiyar babaannenin elinde. Derken Alaaddin Usta çıkıp geldi.
Ulan hırbo; geleceksen vaktinde çıkıp gelseydin ya! Diyeceksiniz.
Demeyin, demeyin.
Adam bir iş kazası geçirmiş. Sağ el bilekten uçup gitmiş.
Öyle süklüm-püklüm döndü işte.

Bu küçük kasabada torna işi olmaz, olsa da nafile, artık çolak koluyla kendisi yapamaz. Bir kaynak makinası uydurdu, soğuk demirciliğe başladı.
Adı kaldı: Çolak Usta.
Hadise bu.
Kemal'in ablasını genç yaşta everdiler.
Damat yakın köylerdendi, ama gurbette çalışıyor. Kızı alıp gitti.

Bu Kemal denilen herif, hani ana-baba disiplininden yoksun -üstelik anası kaçmış ya, onun utancı altındaöyle bir başına, serkeş, kavgacı bir çocuk olmuştu. Orta mektebi iki senede bir sınıf geçerek zar-zor tamamladı. Çolak Usta baktı ki okumakta gözü yok, aldı yanına, dükkânda çalıştırmaya başladı.
Eh işte eli iş tutsun, bir zenaat bellesin diye.
Ardından Alaaddin'in yaşlı anası da dünyasını terketti. Bunlar baba-oğul kaldılar başbaşa.

Kemal ergenliği bitirdi, hovardalığa başladı. Ulan senin yaşın ne, başın ne dememeli. Bu bir yaramaz mizaçtır, insanın doğuşundan gelir. Sülbünden, sülalesinden.
Acaba kimden tevarüs etmiş?
Çolak Usta sessiz, kendi halinde, uçkuruna sağlam bir adam. Öyle ki yeniden evlenmeyi bile düşünmemiş.
Peki bu zibidi kime çekmiş?
Hadi orasını eşelemeyelim.

Kemal daha çocuk yaşta iken bile üstüne başına dikkat eder, eski ama temiz giyerdi. Okulda onca talebe arasında seçiliverirdi.
Sonra sonra ağaca su yürümeye başlayıp, arka cebinde bir horozlu ayna taşımaya durunca azıttı.
Parlak perçemlerini düzgünce tarar, mektepli kızlara asılırdı. Halk oyunlarına düşkün, nerde bir davul-zurna sesi duysa hemen mendili çekip halayın başına geçerdi.
E, burası ufak yer, muhafazakâr bir belde. Herkes herkesi tanıyor. Kimse kimsenin namusuna yan bakmıyor. Olur mu böyle kepazelik.
Oldu bile.
Hem kaç kere.
Bu sebeple Kemal Efendi tonlarca dayak yedi, Çolak Usta'nın başı yerden kalkmadı.
Yaşına bakmayın, everin keratayı; başı bağlanınca durulur, evinin erkeği olur dediler; bir münasibini bulup baş-göz ettiler.

İyi de oldu.
Oğlan bir zaman uslu gezdi. Artık neredeyse çaptan düşmüş olan Çolak Usta'nın elini aldı, dükkânı çekip çevirmeye başladı.
Ve elbette cebi para gördü.

Büyük İslâm âlimi Gazali hazretleri dahi "mizaç değişir mi" sorusunu tartışmış; neticede "değişir ama zorlu mücahede gerektir, ve de nadiren değişir, hatta değişmez desek evlâdır" sonucuna varmıştır.
Kemal Ağa ilim erbabını yalancı mı çıkaracak? Hem o bizden biridir, cebi para gördü mü, gözü çöplüğe ilişir. Eski huylarını geri çağırdı, üstelik içkiye başladı, etrafına birkaç kopuk arkadaş topladı.

Çolak Usta kahrından yataklara düştü. Evde gözü yaşlı bir gelin, bir iki masum çocuk. Kemal'in gecesi-gündüzü belli değil. Bakarsın falan köyde bir kapı işi aldım, üç gün sürer deyip kayboluyor; bir hafta on gün sonra yüz-göz dağılmış, işretten perişan olmuş halde çıkıp geliyordu.
Bir zaman böyle devam etti.
Çolak Usta ile gelini buna dahi razı idiler, lakin hayvan herif daha beter bir iş işledi.
Kasabaya arada bir gelen, çadır kurup halka attıran kumarcıların halkacı kızına abayı yaktı.
Bilmem hatırlar mısınız?
Eskiden parklarda, lunaparklarda halkacı çadırları olur-

du. Çadır altında bir tezgâha sigara paketleri dizilir, ele beş-on tahta çember alınır, belli mesafeden bu halkalar atılır, halkayı pakete geçiren sigarayı kazanırdı.
Daha çok Roman vatandaşların uğraştığı göçebelere mahsus bir meslek.
Zalımın kızı koyu menekşe gözlü, esmer, beyaz dişli, etine dolgun bir hasba imiş. Kemal'in bunu görmesi ile aklı başından gitmiş.
Bu halkacı kızların peşine takılıp giden çok olur. O da kervana katılmış.
Gitti ve yıllarca kendisinden haber alınamadı. Dükkân-daraba satıldı, aile perişan oldu.

Bu geçen zaman içinde Çolak Usta'nın çocukluk arkadaşı olan Şemsettin Bilen yetişmiş, yüksek mekteplerde okumuş, bir süre muhasebecilik yaptıktan sonra kasabaya Belediye Başkanı seçilmişti.
Dert dinleyen, gözyaşı silen bir başkan.
Kasabalı onu bağrına öyle bir bastı ki bir daha bırakmamacasına.
Çolak Usta ise ölüm döşeğinde gelinini, torunlarını Şemsettin Bilen'e ısmarladı; dünyaya küskün ruhunu teslim etti.

Reis Bey elhak emaneti gözü gibi korudu, çocukları mektebe yazdırdı, gelini ele-güne muhtaç etmedi.
Tâ ki Kemal Efendi bir gece sabaha doğru süngüsü düşmüş, fırtınası dinmiş dönünceye kadar.

Tuttu bunu karşısına aldı.
Kâh bir baba, kâh bir âmir, kâh bir komutan edası ile, okşayıp yumuşatarak, yumuşatıp tehdit ederek, misâller getirip nasihatler çekerek doğru yola çağırdı.
Bununla da kalmadı, Kemal'i civar köylerden birinde oturan pîr-i fani Şeyh Efendi'ye götürdü. Dizinin dibine oturtup iyicene bir tövbe ettirdi.
Sen şu adamdaki mürüvvete bak arkadaş, bütün bunlar yetmezmiş gibi aldı Belediye'ye zabıta memuru yaptı.
Ne de olsa orta mektepten diploması var.
İşte üniforma.
İşte maaş.
İşte fors.

Kemal de netice itibarı ile bir insan, değil mi ama! Bunca iyliğin, bunca iltifatın altında yunup-yıkanıp kendini topladı. Evine, ailesine bağlandı.
İnanmayacaksınız belki ama, yahu bayağı bir adam oldu yani.
Cilet gibi ütülü üniforma, beyaz gömlek, lacivert kıravat, palaskasına bir elini dayayıp efelenerek çarşıyı teftişe çıkar; esnafa, işportacıya "Yakarım ha" diye yukardan bakar oldu.
Zabıta Kemal budur işte.
Şemsettin Bilen'e öylesine bağlıdır ki, öl dese ölür.

Gele gele kötürüm ikizlerin yanına vardılar.
Kötürüm ikizler: Âbit ile Sabit.
Sabit'te el ayak hiç tutmuyor. Boyun, ağız, göz, Cenab-ı Hak evlerden ırak etsin herbiri bir yana bakıyor. Doğuştan böyle.
Âbit biraz daha tutarlı. O da konuşamıyor doğru-dürüst ama, hiç olmazsa eski bir bebek arabasına yerleştirilen kardeşini çarpık ve topal bacakları ile süre süre şu köşebaşına kadar getirebiliyor.

Bu kötürüm ikizler, orada, o ağacın dibinde güneşin, yağmurun, karın altında günlerini geçiriyor. Dilenmiyorlar ama, kasabalı hallerini bildiği için gelip-geçerken Âbid'in avucuna gönülden ne koparsa bırakıveriyor.

– Bu çocukların yemeği veriliyor mu?
– Veriliyor Reis Bey. Müezzin Emin'e sıkı tembih ettim. Öğle namazından sonra Lezzet Lokantası'ndan getiriyor.
– Sefertası ile.
– Evet. Artanını eve götürüyorlar.

Âbid Reisle Kemal'i görünce sevinip canlanıyor. Güldükçe salyalar akıyor ağzından.
Şakacı bir çocuk.
Tâ karşı kaldırımdan geçen bir kadına işaret ederek Kemal'e sesleniyor:
– Hoş... Hoş... Yenge hoş...
Reisle Kemal gözgöze geliyorlar. Kemal bakışlarını indiriyor. Reis gülerek:
– Hovardanın şöhreti yapışır kalırmış üstünde, bak Âbid bile anlıyor bunu. Vay kerata, vay..
Sonra çocuğun başını okşuyor, Sabit'e de:
– Nasılsın Sabit Ağa diye sesleniyor.
Zavallı çocuk başını dik tutmaya çalışarak gözlerinde minnet izi melul melul bakıyor.
Reisle Kemal uzaklaşırken Âbid arkalarından her zamanki gibi haykırıyor:

– Gü-le... Gü-le... Yeis Bey, Yeis Bey.
"R"leri telaffuz edemiyor. Ve bu "yeis" lafı her sabah Şemsettin Bilen'in içine lök gibi oturuyor.
"Çocuk doğru söylüyor efendi. İçimde bir çözülmeyen düğüm var tabi. Nedir bu? Evden mi, eşten mi, çocuktan mı, işten mi, dünyadan mı, yaştan mı yarım kalmış bir bina, sızlayan bir yara. Nedir bu? Yeis... Yeis..."

Çardaklı kahvenin önüne atılmış, meydana bakan masalardan birine çöküyorlar.

Gelen geçen selâm veriyor, kahveci tavşan kanı çayları yetiştiriyor.
Henüz erken.

Şemsettin Bilen içine çöreklenen "yeis" lafının ağırlığını atmak için meydana, meydandaki havuza bakıyor.

Yuvarlak, biçimli, ölçülü, kutu gibi bir havuz. Ortasında fıskiye.
Etrafı silme çimen-çiçek.
Çimen-çiçek-su.
İnsanın içi açılıyor.

Ne çok tartışmışlardı mecliste şu havuz işini.
Havuz mu olsun, heykel mi?
Ne heykeli?
Beldemizi sembolize eden bir heykel.
Hani Denizli'nin horozu, Kütahya'nın çini testisi var ya; onun gibi bir şey.
Ne olabilir?
Günlerce düşünüldü, ortaya olmadık teklifler atıldı. Sonu sonu Dağlı Muharrem Efe'nin heykelini dikelim dediler.
Başkan'ın kan başına sıçramıştı "Yahu delirdiniz mi siz, adam resmî kayıtlara göre eşkıya; nasıl dikeriz heykelini" deyince, Encümen'in yaşlılarından Recep Çavuş içini çeke çeke; "Ne eşkıyası be!.. Fukara babası idi Muharrem Efe... Hem düşmana ilk kurşunu atan

da odur" diye başlayan uzun bir Efe menakıbına girişmiş, zorla susturulmuştu.
Kendisi havuzdan yana idi; sustu, bekledi. Karşı koyanlar aralarında anlaşamadılar, oy birliği ile havuza karar verildi.

Şu havuz işte, onun eseri.
Meydanı kaplayan, Arnavut kaldırımlar. Önceleri delik deşik bir asfalt bozuntusu vardı.
Tutturdular bunun üzerini yine asfalt kaplayalım diye.
Neymiş? Ucuz olurmuş.
Yahu bırakın, ben yaparım, hem de daha ucuza, tepelerde taş mı yok, her yan granit kaya.
Bir zaman da bunun için çekiştiler.
Şu milleti yola yatırmak ne zor iş be. Ben avuç içi kadar kasabayı idarede zorlanıyorum, ya büyük şehirler ne yapıyor? Allah yardım etsin.

Ama kasabamız da büyümekte hani. Yıllar geçiyor, nüfus artıyor, bir de şu tesis hizmete girse.
Şu tesisin hizmete girişinde baş rolü kapsa. Bu baş rol ile Meclisin önü açılsa. Seçimlerin eli kulağında. Bu sefer de birinci sırayı kapamazsa bırakacak.
Yeter artık.
Her seçimde aday.
Her aday oluşunda sözler veriliyor.
Hiçbiri tutulmuyor.

Ne lan bu, valla dayanılır gibi değil.
Şimdi de sözler verildi ama; ilk sırayı İdiris Güzel kapacak gibi.
Gibisi yok, kaptı say. Maciroğlu malı götürdü.
Yeis, yeis...

Kalkıyorlar, esnafa selâmlar vererek, hal-hatır sorarak yürüyorlar. Sevildiğini anlıyor Şemsettin Bilen; bu kasabanın ayrılmaz bir parçası olduğunu. Hatta belki de ayrılmanın imkânsızlığını.
Berber Baki traşı kesip kapı önüne kadar çıkarak arkalarından sesleniyor:
– Reis Bey, Reis Bey!..
Kemal'le beraber omuzlarının üzerinden sese dönüyorlar.
– Oyum sizedir Reis Bey... Oyum size.
Başkan acı bir gülümseme ile karşılık veriyor:
– Sağol Baki, biliyorum, Sağol.

Dükkânın camı ile tabelasında önceleri "Özen Berber Salonu - Abdülbaki Özen" yazıyordu.
Sonra bunun şöhreti dünyayı tuttu. Açıkçası "uluslararası" oldu.
Yahu kardeşim nedir bu "uluslararası" durum diyeceksiniz.
Hay, hay... Anlatalım.

Efendim kadimden bu yana memleketimizin önde gelen iletişim kurumlarından biri de berber dükkânları değil midir? Haberler önce burada toplanır; sonra adamına göre üslup kazanarak gıdım gıdım servis edilir.
Muhabirler gönüllüdür. İsterse gönüllü olmasın; Abdülbaki dişi ağrıyanları nasıl dükkânın ön duvarına yaslayıp, çökertip, kanırta kanırta dişini çekiyorsa; koltuğa oturup "yap bir saç-sakal" diyenlerden de haberi-havadisi öylece kanırta kanırta alır. Bazan da sürmeyi gözden çeker gibi davranır, muhatabı ne konuştuğunu, traş sırasında ağzından neler kaçırdığını hatırlayamaz.

Neden?
Al işte, çağımızın hastalığı bu. İllâ sebebini öğrenecek; "ahıret" sorularını sıralayacak. Peki kardeşim, söyleyelim:

Bir kere berber koltuğu insanoğlunun kendini, gassal eline ölü gibi bıraktığı bir terapi yatağıdır.
Yorgun argın çöker adam.
Saç-sakal birbirine karışmıştır, kendini berbat hisseder; aynadaki hayalini görmek istemez.
Dükkânda gizemli bir lavanta kokusu vardır. Hemen her gerçek berber çiçek meraklısı olduğundan, çiçeklerin kokusu, renkleri, aynadaki akisleri birleşerek bu kokuyu koyulaştırır.
Radyodan hafif bir müzik sesi gelmektedir. Berberin mahir elleri, mis gibi sabun ile yüzünüzde dolaşır.
Gevşeyiverirsiniz, savunma sistemleri istop eder.
Gözlerinizi kapayıp, müzik sesine arada bir karışan saka cıvıltısına; geçmişe, geleceğe, hayallere, tatlı yumuşak bir şeylere dalarsınız. Berber bu arada mütemadiyen konuşur; tasvirler, tahliller yapar; elbette arada hoşunuza gidecek havadisler verir, dedikodu yapar, sizi iyicene yumuşatır; tam sırasına getirip sorusunu sorar. Siz o dalgınlıkla kuzu-kuzu anlatırsınız.
İşte bu kadar.
İşlem tamam.
Berber ikramiye niyetine size güzelce bir boyun-alın masajı yapar. Kremler, kolonyalar...

Ooohh...
Ferahladınız değil mi?

Abdulbaki'nin dükkânı kışları sobada cızırdayan ıhlamur-tarçın-limon demliği; yazları dolapta her daim hazır tutulan limonata, vişne şurubu sürahileri, tatlı ılık atmosferi ile dedikodunun, emekli memur sohbetlerinin, futbol-siyaset tartışmalarının merkezi olmuştu.

Kazanın bir önceki kaymakamı şakadan anlar, zeki, hoşsohbet bir adamdı. Baki'yi dinledi dinledi:
– Ulan berber, iletişimde BBC'yi geçtin yani, deyince Baki'nin lakabı yerine oturdu.
Elbette kasaba halkı bu harfleri Türkçe telaffuz ederek Be-Be-Ce dediğinden, berber tabelayı değiştirdi. "Özen" gitti, "Be-Be-Ce" geldi. Artık yediden yetmişe her kişi onu Be-Be-Ce Baki diye tanıyor, çağırıyordu.

Koltuktaki müşteri yabancı idi. Üstelik iri kıyım bir adam ve hiç konuşmuyor.
Baki traşa ağır ağır devam ederken bir iki zarf attı:
– Yabancısınız galiba?
– Evet, Ankara'dan geldim.
Baki iyicene meraklanıyor tabi; "kim acaba, niçin gelmiş" vesaire, vesaire..
– İş için mi geldiniz?
– Öyle.

– Ne işi?
Yabancı yarısı kanlı gözlerini Baki'nin yüzüne dikerek:
– Arkadaş no'luyor? İkinci Şube mi burası. Koltuğa oturduk, sorgu başladı.
Bırak, işine bak sen...
Baki geri adım atıyor, mesleğin inceliği burada, baktın o zarfa girmiyor, sen gireceksin, yani girmiş gibi yapacaksın.
– Yani muhabbet olsun diye şeyettimdi, özür dilerim efendim.
Yabancı "Hıı" diye hırıldadı ama, bu defa da kendisi tuttu ipin ucunu:
– Madem muhabbet olsun diyorsun, iyi. Söyle bakalım kimdir bu İdiris Güzel?
Haydaa...
Adama bak, zarf değil kesekâğıdı tutuyor.
Kus içine ne varsa içinde.
Evet, Baki adamın kumaşını çaktı. Âşikâr pazarlık ediyor adam, sen bildiğini bana sat, ben de sana, diyor açıkça.
Böyleleri tekin değildir, hiç yanaşmayacaksın, başın belaya girer, mesleğin inceliği bunu gösteriyor.
Ama...
Ama işi-gücü dedikodu olan, haberciliğin cazibesine kapılan, bir sırrın peşine düşen mizacı ne engelleyebilir ki. Sen say o bir afyonkeştir.
Haberin ateşine pervane gibi atılır.

Berber de atılıverdi.
Hele ben bir avans vereyim, herifi altı kapıya alayım; sonra onu sağmak çocuk işi diyerek girişti anlatmaya.
Vay sefil Be-Be-Ce, vay.
Her gördüğün sakallıyı deden mi sanıyorsun.
Şöhretine yazık be!

Bir kere bunlar muhacir.
Muhacir ne demek?
Yerli kıçını kaldırmadan o çoktan fırlamış, dükkânı açmış olur.
Dört kardeşler: İskender Güzel, İdiris Güzel, Şahmurat Güzel, Nevzat Güzel.
Evet zengin oldular, zengin oldular ama nasıl zengin oldular?
Yukarıda Allah var; çalıp-çırparak; şunu bunu dolandırarak, hile-desise ile değil çalışarak, alın teri ile kazandılar.
Efendi çalışma dersen; bunlardaki gayreti tarife dil dönmez. Ayrıca kalabalıklar, birbirine tutkunlar. İskender Ağa yaşça büyük ama İdiris'deki cevheri görmüş, gönül hoşluğu ile ipleri onun eline vermiş. Vermiş de ne olmuş, isabet olmuş.
Siyaset budur beğim.
Kim ehil ise, kim layık ise onu başa geçireceksin. Bak o zaman nasıl dönüyor değirmenin çarkı.
Bizde maalesef bunu arama. Bizde kardeş kardeşi çekemez; bırak yabanı.

Ayrıca muhacir dediğin kök salmak ister, fethetmek ister, yabancı iken yerli olmak ister.
Bu sebeple cırnağını kayaya geçirse bırakmaz. Bir kez tutunmaya görsün, onu oradan dozerle sökemezsin. Kapıyı kapatsan; pencereden, bacadan girer.
Hem muhacir adam çok yol görmüş, çok yer gezmiş, çok çile çekmiştir. Aza kanaat eder, malını gıdım gıdım yer, bugünü değil yarını düşünür.
Yeni her zaman için "Ulan kötüsü gelirse ben ne halte-derim" diye hazırda bir iki plan bekletir.
Bu bir...
İkincisi, bunlar her yeniliğe açıktır. Yerli bildiğinden şaşmaz; anadan-atadan ne gördü ise kulpuna yapışıp gider.
Açıkcası azıcık aşım-ağrısız başım der.
Bunlar öyle değil.
Meselâ ne çıkmış?
Buzdolabı çıkmış, çamaşır makinası, süt sağma makinası çıkmış, ne bileyim bir faydalı âlet icat edilmiş.
İlk bunlar el atar; getirir hem kullanır hem satar.
Beyaz eşya mağazasını öyle açtılar.
Memlekette araba çoğaldı. Arabaya en önce ne lazım; benzin lazım. İlk benzin istasyonunu bunlar açtılar.
Televizyonu kasabaya bunlar soktu. Bu İdiris var ya, İdiris... Desen ki bir hoş âlet icat olmuş, şöyle yarayışlı, böyle faydalı, dünyanın öbür ucunda olsa üşenmez gidip bakar.
Bakar da hemen alır mı. Yoo...

Yaş yere basmaz. Etrafında dolaşır, sorar soruşturur, tâ ki aklı kesene kadar.

Yahu şu küçük kasabada kooperatif denilen şeyi bile bunlar icat etti.

Hani girişte görmüştürsünüz, nerede ise bir mahalle apartıman var, üç katlı beş katlı.

İşte onlar yaptı.

Güzel Kardeşler.

Kasabaya apartımanı onlar soktu say. Çok kazandılar bu inşaat işinden çok. Ardından kum, çimento, demir işi; tuğla fabrikası bile kurdular. Baktılar ki müteahhitlik en kestirme yol; ona da yumuldular. Köprü imiş, yol imiş, okul binası imiş hepsini kaptılar.

Ama...

Dedim ya, yukarıda Allah var, yaptıkları her işte dürüst davrandılar; çalıp-çırpmadılar.

Ne zaman ki, işler daha bir açıldı; yerli tüccarlardan piyasaya girenler oldu, bilhassa devlet ihalelerinde bunların önünü kesmeye başladılar.

Hani, ne ile?

Parti kanadı ile, siyaset ile.

Ne denilmiş: Siyasetle ticaret ikiz kardeş sayılır, yedikleri-içtikleri ayrı gitmez.

Bunlar tabi birkaç şirket kurmuşlardı. İnşaat, gıda, beyaz eşya vesaire.

Tam o demde şu bildiğiniz "Holding" lafı atıldı ortaya.

Her zenginim diyen bir "Holding" kurdu.

Nasıl kurdu? Orasını anlatmayalım uzundur. Ancak değirmenin suyu Avrupa'dan, Almanya'daki işçi hemşehrilerimizden geliyordu; Holding'i olan en lüküs arabaya biniyordu.

Dedim ya, kasabada bu işe niyetlenen yok; olsa bile becerecek kimse yok. Başka vilayetler, kazalar için duyuyoruz: İşte şu kadar para toplamışlar, şu kadar fabrika kurmuşlar, ithalat-ihracat derken işler o kadar büyümüş ki; ufak esnafın, zenaatkârın kafası almaz olmuş.

Güzel Kardeşler önceleri sıcak bakmadı bu işe. Bakarlardı bakmasına ya; mesele başka. Parayı toplayanların çoğu hemşeri ayağına; akraba, kabile, aşiret ayağına yatıyor. E, bunlar muhacir.
Bunca yıldır bu kasabadalar, şunca iş, şunca yatırım yapmışlar, lâkin asılları belli.
Yine de, hani nasıl desem; para işe, iş paraya doğru koşar.
Güzellerin devlet kapısı kapanınca, çaresiz millete yöneldiler.
Böylece kervana onlar da katıldı.
Holding kurmanın yolu Avrupa'dan geçiyor demiştik ya; bunun da usulü, âdabı yazılmış.
Memleketten bir iki eski-yeni milletvekili, nüfuzlu adam ayarlanacak, yanlarına hoca takımından ağzı laf yapar bir iki kişi katılacak, koca bir heyet ile Avru-

pa'ya çıkarma yapılacak.
İlanlar hazırladılar, broşürler bastılar, tüm hazırlıkları tamamlayıp bir çıkarma da Güzel Kardeşler yaptı.
Yaptılar ama geç kalmışlardı.
Güzel Kardeşler ilk defa bir iş için geç kalıyordu.
Ama sebebini daha önce söyledim, tereddüt ettiler, biraz ağırdan aldılar.
Gidip gördüler ki iş-işten-geçmiş; köşeler tutulmuş, alan almış-satan satmış.
Böylece Güzel Kardeşlerin Holding işi suya düştü.
Kimse itibar etmemiş orada, bir iki görüşmeden sonra İdiris Güzel hemen vaziyeti çakmış, "burada bize ekmek yok, dönelim" diye söylemiş.
Etrafındakiler –tabi onların aklı o kadar eriyor– "Yahu dünya kadar masraf ettik, kalktık buralara geldik, üç gün geçmeden topuğun üstünde geri dönmek bize yaraşır mı" diye mızıldanmışlarsa da İdiris hiçbirini dinlememiş.

Bu holding işinin ardısıra bunlar bir zaman sessiz kaldı.
Sessizlik ne demek, durmak demek.
Oysa ki iş hayatı dur-durak bilmez; "durmayalım düşeriz" lafı oradan geliyor.
Her neyse; istişare, istişare sonunda şu karara varmışlar: Millete gittik elimiz boş döndük, iyisi mi yeniden devlete dönelim.
Devlete dönecekler ama kapılar kapalı.

Anahtar kimde?
Anahtar siyasetin elinde.
Muhaciroğlu hiç vakit geçirmedi; baktı-tarttı, iktidara kim yakın aklınca hesap etti, görüştü, danıştı, bir zaman Ankara'ya taşınıp durdu, meselenin ek yerlerini öğrendi, önce partiye üye, sonra delege, derken ilk seçimde İlçe Başkanı oluverdi.

Eh, belli etmiyor ama, şimdi de milletvekili adayıdır. Bence garanti...

Baki'nin hikâyesi, yabancı adamın tıraşı tamamlanmıştı. Berber kıvranmaya başladı. Herifin istediği bilgileri fazlasıyla vermiş, ama herif ağzını açmamıştı. Üstünü, başını fırçaladı, "Âfiyet olsun, saatler olsun" dedi, kolonya döktü, adam neredeyse gidecek. Baki her ne olursa olsun göze alıp sordu:
– Efendim hangi görevle geldiniz, söylemediniz?
İri yarı adam aynadaki hayaline yaklaştı, ellerini saçlarından geçirerek istediği biçime soktu; bir sağdan, bir soldan kendine baktı, beğendi.
Sonra Baki'ye döndü.
Gerinerek gömlek eteklerini pantolon kemerinden içeri sokmaya başladı. Bu sırada ceketini geri atarak belindeki koca tabancayı berberin sanki gözüne soktu.
Baki'nin rengi attı.
Adam sırıtarak:
– Burada Be-Be-Ce Baki diye bir berber varmış, onu

teftiş etmeye geldim. Bakalım bu ayaklı radyo nasıl yayın yapıyo...
Baki'nin konuşmaya alışkın ağzı ömründe ilk kez açık kalmıştı.
Donmuştu berber, bir insan korkudan nasıl donarsa öyle donmuştu.
Herif son olarak işaret parmağını berberin çenesine hafifçe dokundurup:
– Ya.. Berberbaşı, işte böyle.
Hadi hoşçakal...
Deyip, hesabı da ödemeden çıkıp gitti.
Baki ardısıra bakakalmıştı.
Neden sonra titreyen elleri ile sürahiden yarım bardak su doldurup içti, kendini çiçek saksılarının yanındaki koltuğa bıraktı, pelte gibi olmuştu.

Çetin Bey bu kasabanın kaymakamıdır. Kendi âleminde yaşayan, suya-sabuna dokunmayan, acaip bir adam.

Arada bir yaşadığı dünyanın penceresinden başını uzatarak, nihayetinde ben de sizin gibi bir insanım demek için:

– Adım Çetin, soyadım Ceviz...

gibi iptidai espriler yapar. Esasen soyadı "Pahıloğlu"dur, ne demekse.

Kültürlü, titiz, işinin ehli bir şehir çocuğu. Alışılmadık yanı insanlardan çok, hayvanlar ve bitkilerle ilgilenmesi; bir Robenson gibi adasında yalnız kalmasıdır.

Efendim daha kasabaya adım attığında bu belli oldu.

Eşyaları indirildi, dairesine taşındı.

Ardısıra...

Evet ardısıra gelen kaptıkaçtının kapalı bölmesinden önce iri bir Alman kurdu köpek atladı: Duman.

Zararsız, adama alışkın bir hayvan ama, millet ne bilsin; yükleri indirenler üç adım geri sıçrayıverdi.

Ardından süt beyazı bir Van kedisi: Cânan..

İner inmez köpeğin yanına koştu, bir süre sarmaş-do-

laş oynaştılar.
Herkesin gözü faltaşı gibi açılmış, apışmış bakıyorlar. Hani gazetelerde, filimlerde gösterilir "ister inan, ister inanma" kabilinden bir kedi-köpek dostluğu.
Sonra adamlar arabaya çıkıp kanarya, muhabbet kuşu, papağan kafeslerini; görülmemiş, adı duyulmamış bir yığın çiçek-bitki saksısını indirmeye durdular.
En son inen orta boy bir kara kaplumbağası oldu. Adı Kalender imiş.

İşin daha da tuhaf tarafı, bütün bunlar Kaymakam beyin evine değil de, hükumet binasındaki makam odasına taşındı. Meğerse adamın ömrü makam odasında geçiyormuş, evine yatmadan yatmaya gidiyor. Bu durumda haklı sayılıyor: Sevdiklerinden ayrı kalacak değil a.
Havadis dalga dalga yayıldı.
Yeni Kaymakam dairesini hayvanat bahçesine çevirmiş; kuş dilinden anlıyormuş, aklından zoru varmış...

Zaman sonra Çetin Bey'in hiç de böyle biri olmadığı anlaşıldı.
Bir kere değil deli-manyak; tersine vazifesini müdrik, tatlı-sert, düzgün, titiz, gayet zeki ve akıllı idi.
Hoşgeldiniz-hayırlı olsun demeye gelenleri izzet-ikram ile karşılıyor, işi olanların işini halletmek için elinden geleni yapıyor, kimseyi azarlayıp kırmıyor, herkese yardımcı oluyordu.

Çetin Bey'i sevdi kasabalı.
Lâkin yine de "tekin değildir, aman fazla yaklaşmayın" diyerek uzak durmayı seçti.
Zaten Kaymakam da bunu istiyordu.
Görev haricinde onu rahat bıraksınlar. Yemeklere, piknikler, lüzumsuz kahve-kulüp toplantılarına götürmesinler.
Onu kendi dünyasında yalnız bıraksınlar.
Eh kasabalı da kazma değil ya!
Adamın bu tavrını çaktılar ve onu, ona terkettiler.

Çetin Bey makam odasını, çiçekler; salon bitkileri, kuş kafesleri ile donattı. Duman ile Canan alt alta, üst üste boğuşup eğleniyor; müstahdem Hasan Efendi arada sırada Duman'ı gezmeye çıkarıyordu.
Kaplumbağa ise halılar üzerinde keyfince dolaşıyor, kendine ayrılan köşedeki yeşillikleri atıştırıyordu.

Bununla da yetinmedi Kaymakam. Bahçe'nin bir köşesine irice bir kümes yaptırdı. Telörgü ile ikiye ayrılmış bir kümes.
Bir yanda tavuklar, horozlar, hindiler; öte yanda bir çift sülün, evcil güvercinler, keklik ve bıldırcın.
Sabahları uzun uzun öten Denizli horozunun sesi ile uyanmayı seviyormuş.

Şimdi diyeceksiniz ki; bu adamın karısı, çocukları, ailesi nerede?

Efendim çocuk yok. Olmamış.
Kadın sanat tarihi tahsil etmiş, sonra antikacılığa başlamış.
Şöyle ki: Önceleri merak saiki ile gittikleri kasaba ve köylerden el işi öte beri toplamaya girişmiş. Halı, kilim, bakır, demir, tahta, bez her neyse. Sonra bunlar kadının şehirdeki muhitinde çok büyük ilgi çekince, kadın ufak ufak satışa başlamış. Aslında paraya ihtiyacı yok, zengin yerin kızı; ama bir uğraş, bir oyalanma, sonunda onu antikacılığa yöneltmiş, dükkân bile açmış yani.
Peki bütün bu işlere Kaymakam Bey ne diyor.
Doğrusu pek bir şey demiyor.
Allah, Allah... Karısı değil mi?
Karısı da...
Eee...
Yahu açıkcası bunlar epeyce bir zamandan beri kendi hayatlarını yaşıyorlar. Birbirlerini serbest bırakmışlar, kimse kimseye karışmıyor.
Tuhaf, ayrılmamışlar da.
Evet boşanmamışlar, bu garip ilişkiyi sürdürüyorlar.
Kadın ara sıra kasabaya kocasının yanına geliyor; birkaç gün kalıp gidiyor.
Dolayısıyla dedikodunun bini bir paraya. Gûya kadın başka biriyle yaşıyormuş da, adam bunu biliyor ama ses çıkarmıyormuş da, yahu deşmeyelim bu bahsi tatsız yani.

Peki bu Çetin Bey neden böyle içine kapanmış; onu anlasaydık bari derseniz, bu babda şunları anlatabiliriz.

Efendim bu çocuğun ana tarafı çok zengin, zâdegan sınıfından. Lâkin kadın, yani Çetin'in annesi pek sağlam ayakkabı değilmiş, "tırlattı" diyenler dahi var. (Bak, bak, bak... Oğlan anaya çekmiş, belli).
Öyle olsa da Çetin'in babasını avlıyor, para gücü ile. Adam kurt, evlenip paraya kavuşunca kendi hayatını yaşamaya başlıyor. Çetin'in evliliği gibi sanki. Onlar da boşanmadan birbirlerini serbest bırakıyorlar; adam ayrı, kadın ayrı telden çalıyor.
Bir farkla.
Bu defa arada bir çocuk var: Çetin. Babası çocuğu ihmal ettiği için Çetin anasına yanaşıyor, ancak ana da bir garip, alıp başını seyahata çıkıyor, günlerce Avrupa-Amerika dolaşıyor. Oğlan kalıyor bakıcılar-dadılar elinde.

Her istediği yerine gelmiş. Ancak sevgi yok; tutku ile bağlandığı bir inanç, ideal, iş yok. Mektepleri birincilikle bitirse de bunlar onu tatmin etmiyor. Bir boşluk var hayatında, bir kara delik.
O da dayanamayıp bırakıyor kendini.
Her işi, ilişkiyi bir oyun, oyalanma kabul ediyor. Esasen hiçbir şeyi ciddiye almayan, ama görünüşte ciddi bir adam olup çıkıyor.

Bu izah tarzı sizi tatmin etti mi "sevgili okur".
Ya işte böyle: "Sevgili okur" diye başlayan bir "köşe yazarı" söylemi var. Bakın biz dahi kullanıverdik bunu.
Bir hikâye kahramanının kişiliğini, davranışlarını tahlile kalkıştık. Bilgiç, bilgiç "Bakın size izah edeyim" diyerek adamın mazisine eğildik.
Teoriler, sosyoloji, psikoloji, ruh çözümlemeleri falan. Hepsini sayıp dökebiliriz.
Sonuç?
Çetin Bey'in çözümlenmiş, paketlenmiş, herbir köşesi açıklanmış, kategorize edilmiş, hayatının, kişiliğinin, varlığının özeti.
Pöh!..
"Adam tip yapmış, şekil yapmış, şifreyi-şablonu-teoriyi koyuyorsun üstüne, netice ayna gibi görünüyor" mu denilecek?
Freud, Marx, Adler, Jung resmi geçit mi yapacak?
Ve sizler Çetin Bey'i tanımış mı olacaksınız?

Öyle deme yazar efendi, adamı tanısak, seninle beraber ince damarlarına girsek, ruhunun şifrelerini çözsek, zevkten dört köşe olsak, şu kitabı okumanın tadı daha iyi çıkmaz mı?
Çıkmaz efendim.
Bir insanı anlamak... Ohoo...
Yahu şu kadar yıl birlikte oluyorsunuz, adamın, arkadaşın ruhunu bilirim diyorsunuz, günün birinde öyle

bir iş yapıyor, öyle bir söz söylüyor ki, apışıp:
– Yahu ben bu adamı tanıyamamışım, yuh olsun bana da, aklıma da.
Diyorsunuz.
Zor iştir efendim.
Bir insanı tanımak, zor iştir.
Tanıyıp onu anlatmak daha da zordur. Siz iyisi mi verdiğimiz bilgiler ile idare edin, biz dönelim olaylara.

Toplantıya ilk gelen İlçe Milli Eğitim Müdürü oldu: Kıllanan adam.
Kaymakam çiçeklerine su veriyordu. Müdürü karşıladı, hoşgeldin etti, odacı Hasan Efendi'ye çay söyledi, sulama işine devam.
Müdür boynundaki tik ile başını bir sağa bir sola oynattı, hazır öteki çiçeklere dalmış iken arka cebinden bir mendil çıkarıp oturacağı sandalyeyi silip, çöktü. Hasan Efendi'nin getirdiği çay bardağını şöyle göz hizasına kadar kaldırıp iyi yıkanmış mı, üzerinde sabun-deterjan damlası-lekesi kalmış mı diye kontrol etti, tiksintiyle karışık bir çekingenlikle ilk yudumu alıp bıraktı. Allah bu herifin maiyetinde çalışanlara yardım etsin.

Ardından Şemsettin Bilen, Müftü Feyzullah Efendi, Emniyet Âmiri, Nüfus Müdürü, Tarım-Orman ve Köyişleri Şube Müdürü, temeli atılacak tesisin ihalesini almış olan müteahhit-iş adamı İdiris Güzel, Mal Müdürü de geldiler.
Küçük bir kasaba olduğu için her devlet dairesinin şu-

Şimdi.... Öncelikle tören alanının düzenlenmesi lazım. Bizler, yani Sayın Belediye Başkanımız, Emniyet Âmirimiz ve Müteahhit İdiris Bey ile alanı inceledik. Sanırım yapılacak işler için İdiris Bey'in de söyleyecekleri vardır.

İdiris Güzel önce bir eliyle kravatının düğümünü kontrol etti, sonra iki kez pes perdeden öksürdü, sonra; efendim sizlerin de gördüğü gibi tören alanı olarak seçilen yer oldukça müsaittir, diye başladı. Yani bir greyder birkaç saat içinde orayı tabak gibi dümdüz eder.
Arabalara park yeri yapacağız. Alana gelen yolu tanzim edeceğiz. Ben bahsedilen tribünleri en kısa zamanda kurabilirim. Bütün bunları görüşlerinize arzedeceğim, sorun değil efendim.

Kaymakam yine dudağının ucu ile gülerek "Güzel" dedi. Bu bir Çetin Pahıloğlu esprisi idi; yani İdiris'in soyadına gönderme yapıyor, aynı zamanda söze kafiye düşüyordu.
Anlasalar bari. Nerdee!..
Şimdi gelelim tören programına.
Önündeki kağıtlardan birini kaldırdı, ötekini çekti, okumaya başladı.
Masada bulunanların hepsi Kaymakam'ın okuduğu metni kendi önlerine konan nüshalardan takip etmeye başladılar.

Bir: Ses düzeninin kurulması.
Şemsettin Bilen atıldı.
Tamamdır efendim. Her törende olduğu gibi bu defada Fotoğrafçı Ali kardeşimizi görevlendireceğiz.

"Sevgili okur" merak etmiştir. Ses düzeni için neden bir fotoğrafçı görevlendiriliyor?

Efendim bu fotoğrafçı Ali, nam-ı diğer Artist Ali hoş bir çocuktur. Çocuk dediysek de o kadar değil elbet; evli-barklı adam, sadece yaşı genç, hatta yaşından çok gönlü genç.
Hani yetmişine varsa yaşlanmayan cinsten. Fotoğrafçı çıraklığından, radyo tamirciliğinden geliyor. Artistliğe heveslenmiş, bir vakitler kendi çektiği fotoğrafları ile bir-iki artist yarışmasına katılmış, dönemin jönlerini taklit eder, onlar gibi giyinir-davranır-konuşur, türkü söyler, saz çalar, tüm toplantı ve eğlencelerin baş kişisi, neşesi.
Bir vakitler fotoğraf stüdyosunun içinde küçük bir radyo kurmuş, kasabaya hoparlörler ile yayın bile yapmış, ancak eski kaymakam tarafından bu girişim izin alınmadan gerçekleştirilen "irice bir densizlik" olduğu için menedilmiş.
Artist Ali düğünlerin, törenlerin ses düzenini kurar; spikerliğini, sanatçılığını üstlenir, kasabalıya bedava konserler verir.

Şemsettin Bilen bunu kursa göndermiş, belediye için alınan ses düzenini kendisine emanet etmiş, Ali de reisin yüzünü kara çıkarmamış.
İşte Artist Ali bu, kasabanın sevgilisi.
Çoktur macerası, lâkin burası anlatılacak yer değil.
Kaymakam gündemin ikinci maddesine geçiyor: Tören alanının süslenmesi.
Bu işi İlçe Milli Eğitim Müdürü üstleniyor.
Bayraklar, flamalar, renkli kağıtlar, balonlar bulunacak, tribünler, direkler yeşil söğüt dalları, çiçekler, yapraklarla kaplanacak, tam bir şenlik havası yaratılacak, Kaymakamlık nezdinde duran Cemil Karababa imzalı, oldukça eski ama çok güzel yapılmış büyük bez Atatürk resmi uygun bir yere asılacak.
İlçe Milli Eğitim Müdürü ayrıca Halk Eğitim Müdürlüğü ile (Müdür izinli olduğu için toplantıya katılamamış) koordineli olarak, Sayın Bakan, Sayın Vali ve sayın misafirlerin karşılanması; kendilerine bir kız ve bir erkek öğrenci tarafından çiçek takdimi; İstiklâl Marşı, Onuncu Yıl Marşı, Dağ Başını Duman Almış gibi marşların okunmasında mevcut karma okullar korosuna her zaman olduğu gibi müzik öğretmenimiz Mehpare Hanım (Mehpare adı geçince Kaymakam suratını buruşturuyor) vaziyet edecek. Konuşmalara ara verildiğinde uygulanacak folklor gösterileri ile ekiplerden yine Mehpare Hanım sorumlu olacak.
Kıllanan adam bütün bunları, cümleleri ağzında yuvarlayarak, çabuk çabuk anlatırken terin-suyun içinde

kalıyor.
Hazırun da sıkılıyor, çünkü sözün sonu bir türlü gelmiyor.
Kaymakam bir süre sonra araya girme mecburiyetini duyarak: Ayrıntıya girmeyelim Müdür Bey. Bütün bunlar olacak, elbette layıkı ile yapacaksınız. Şimdi gündeme devam edelim, izninizle, dedikten sonra; evet tören alanı işi böylece tamamlanıyor. Sözü olan var mı, ilginç bir teklif?..
Nüfus Müdürü şu masada konu mankeni gibi sessiz-sedasız oturmayı kendine yedirememiş olacak ki ıkına-sıkına bir cümle sarfediyor.
Efendim yemek ve su meselesi ne olacak?
Kaymakam başını önündeki kağıtlardan kaldırmaksızın:
Oraya geleceğiz Müdür Bey, sabredin, bakın gündemin son maddesinde konuşulacak.
Nüfus Müdürü önündeki gündeme bakınca en sonda bu meselenin dercedilmiş olduğunu görüyor ve ensesine kadar kızarıyor.

Ulan Müdür ne sabırsız adamsın be! Konuşmuş olmak için konuşuyorsun, sonra da böyle "Eyvah ne yaptım ben" diye dipten-doruğa kızarıyorsun.
Bak yanında duran Müftü Efendi ağzını açıyor mu? Efendi efendi oturuyor.
Kaymakam: Program sunuculuğunu yine Türkçe öğretmenimiz Sunay Hanım üstleniyor; dedikten sonra

İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü'ne bakıyor, müdür tasdik ediyor. Ve kaymakam kaldığı yerden devam ile; konuşma sıralaması Vali Bey'le kararlaştırıldığı üzere şöyledir:
Belediye Başkanı, İlçe Kaymakamı, ardından ilde bulunan fakültemiz dekanı Prof. Dr. Vecihi Turan'ın konuşması.
Kaymakam buraya gelince sıklet basmış gibi susuyor. Birkaç saniye sessizlik, sonra kalkıyor, yeniden çiçeklerine doğru gidiyor, giderken: Şemsettin Bey nedir bu? Yani adam tarihçi midir, arkeolog mudur nedir, ne alakası var, Vali Bey ısrar etti, kabul ettik, yani dekan beyin konuşması şart mıdır?
Şemsettin koltuğunda yarım dönerek, o sırada çiçek koklamakta olan Çetin'e: İlimizde doğmuş, yetişmiş, muhterem bir büyüğümüzdür, hem belki tesis ile tarih arasında bir irtibat kuracaktır, bilemiyorum, diye gûya bir açıklama getiriyor. Kaymakam yeniden koltuğuna dönüp, protokol konuşma listesini okumayı sürdürüyor: Haliyle ilgili bakanlığın Genel Müdürü. İsterlerse il milletvekillerinden birinin konuşması.
Masada bulunanların neredeyse hepsi içinden şunları geçirir: İsterlerse ne demek, oynaya-oynaya konuşurlar, hem de uzun konuşurlar, lâkin bunlar iki kişi Haşmet Altay ile Hulusi Derin. Elbetteki bunca yılın milletvekili Haşmet Altay'ın bulunduğu yerde, daha dünkü çocuk olan Hulusi'nin konuşması yakışık almaz. Ama ne denilmiş, bunun adı siyaset, boynuz ku-

lağı geçebilir, bakarsın Hulusi "illâ ben de konuşacağım" diye tutturur, o sebeple bu maddeden "isterlerse" kelimesini çıkarmalıyız, uygunu budur.
Bu ayrıntı sebebi ile Şemsettin Bilen söz alıyor. Efendim burada muğlak bir ifade var. Özür dilerim yani. İlimizin iki milletvekili var ve ikisi de aynı partiden. Her ne kadar yaş, kıdem ve tecrübe itibarı ile Haşmet Abi'nin konuşması yerinde olursa da, önümüzde seçim var. Öteki arkadaş da isteyebilir.
Kaymakam: İkisi de konuşsun.
Masada uğultulu bir ses kalabalığı:
Çok uzatırlar, çekilmez, hem ne söyleyecekler, olur mu canım bu tesisin gerçekleşmesi için ellerinden geleni yaptılar, yok canım kim yaptı, hangisi, aslına bakarsanız tesisin kasabamıza kazandırılması tamamen İdiris Bey'in gayretleri ile oldu, o zaman İdiris konuşsun, konuşsun diyorsun ama listede adı yok, yoksa yazarız olur-biter, hadi ordan çocuk oyuncağı mı bu, o zaman niçin tartışıyoruz, tartışmıyoruz Kaymakam Bey bizi konu hakkında bilgilendiriyor, öyle de bilgi sarih değil "isterlerse birisi" deniyor, kimdir yani, kesin olarak isim yazmak lazım, kimi yazalım, Haşmet Abi'yi tabii, hem konuşma nedir bilir yani ötekinin konuştuğu nerede görülmüş, bir nevi Kavuklu arkası, yapma hakaret ediyorsun, ne hakareti be gerçeği söylüyorum, sarhoş herif şişenin başından kalkıp da ne konuşacak, orası belli olmaz, senin de aklından adaylık geçiyor o sebeple karşı çıkıyorsun, hadi ordan...

Kaymakam bu uğultulu laf salatası içinde hiç bir cümleyi duymuyor, duysa bile algılayamıyor, o kesik kesik öten kanaryasına dalmış. Kör bir kanarya bu. Kaymakam onun ötüşünü çok mahzun buluyor, çok etkileniyor ondan, neden sonra bir elini kaldırınca uğultu kesiliyor. Kesin bir ifade ile:
Milletvekillerimizden Haşmet Altay konuşacak. Tamamdır. Ardından Vali Bey, en son Sayın Bakan. Tamamdır, bu kadar...

Karara bağlamamız gereken iki husus kaldı:
İlki kurban kesimi.
Kurban lafını duyunca kıllanan İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü gayrı ihtiyarî söylenmeye başlıyor, yani tutamıyor kendini; yine mi kan göreceğiz, bu çağda nedir bu ilkellik, kaldırıversek şunu, bakınız bazı siyasîler artık istemiyor...

Yine bir gergin sessizlik.
Bütün gözler müdüre dönüyor.
Müdür bakışlar altında ezilip-büzülüyor.
Yani, ben, şey, yanlış anlaşılmasın vb. gibi bir şeyler mırıldanıyor.
İdiris Güzel: Efendim merak buyurmayınız, ben kurban işini hallederim, deyince gerginlik sona eriyor.
Kaymakam: Bitti işte, en son dua edilecek, onu da Müftü Efendi yapar artık.
Gözler bu defa Müftü Feyzullah Efendi'de. Konuşma-

lara hiç karışmayan Müftü kıvranıyor, kırık-dökük cümlelerle ve doğrudan kendisini en iyi anlayacak olan, çocukluğunu bildiği Şemsettin Bilen'e hitaben:
Tahir Hoca yapsa duayı. Bendenizin hitabeti zayıftır, her yerde duayı Tahir Hoca yapar, öyle değil mi?

Tahir Hoca adı geçince kıllanan adamın kılları iğne gibi dikiliyor. Bu defa açıktan açığa cırlayarak:
Olmaz... Olamaz... Günümüz Türkiye'sinde Sayın Bakanın, valinin önünde, o kara sakallı yobaz nasıl konuşur. Lütfen, lütfen efendim, basın gelecek, televizyon çekecek, valla rezil oluruz.

Yine gerginlik, yine sessizlik.
Şemsettin Bilen işlerin, insanların, kasabanın ruhunu, ciğerini bilmiş olmanın rahatlığı ile yumuşak bir tonda:
Kısa bir dua yaparsınız Müftü Bey.
Artık bu kadarını yaparsınız inşallah. Tahir Hoca'yı karıştırmayalım, resmi bir tören bu.
Müftü bayağı terlemiş, süklüm-püklüm önüne bakarak ve anca duyulur bir sesle:
Peki efendim, vazifemiz, yaparız elbette, diyebiliyor. Bu da ona yetti yani. Artık sabahlara kadar uyuyamaz. Ömr-i memuriyetinde ilk kez resmi bir törende; bakanın, valinin, protokolun önünde konuşacak. Kalbine inmese bari.
Kaymakam yine yerinden kalkıyor. Niçin kalkıyor?

Pencereye gidecek. Neden gidiyor pencereye? Ne bileyim "sevgili okur" sıkıldı her halde.
Ne sıkıntılı adam...
Pencereden bakıyor. Bir at arabası ağır ağır geçiyor. Güneş yükselmiş, sıcak bastırmış, beygirin kulakları düşmüş.
Hazıruna dönüyor; birer çay daha içelim, son maddeye geldik, kapı önünde dikilen Hasan Efendi'ye çay söylüyor, odacı çıkınca yerine dönüyor.
Halka yemek dağıtacağız. Ne verelim?
Masadaki herkes oy birliği ile etli pilav ile ayran üzerinde mutabakata varıyor.
Kaymakam bir hoşluk olsun diye yemeğe tatlı ilave edelim teklifini getirince, bu tatlının ne olabileceği tatlı tatlı tartışılıyor. Sütlaç, zerde, tulumba, helva adları geçiyor. Kaymakam; yahu hani sokaklarda araba içinde de satarlar, halka şeklinde bir tatlı var, ben arada bir yerim, hiç tasa etmeden sokaktan alır yerim, bayılıyorum deyince kıllanan adam buna da suratını buruşturuyor içinden "Ne mide varmış sende Çetin Bey, pes doğrusu, hem de sokak satıcılarından alıyormuş, gören de şehirli asil bir adam sanır, pisboğaz" diye geçiriyor içinden.
Bu sırada Hasan Efendi çayları dağıtmıştır, yine orada kapı ağzında dikilirken bu halka tatlısı meselesi üzerine umulmayan bir iş yapıyor, hiç izin almaksızın Şemsettin Bilen'in yanına yaklaşıp kulağına bir şeyler fısıldıyor.

Başta Kaymakam olmak üzere kimsenin gözünden kaçmıyor bu.
Çetin:
– Nedir Hasan Efendi, açık söyle biz de duyalım.
Hasan Efendi mahçup, elinde tepsi, başını önüne eğerek:
– Söyleyemem efendim.
– Niçin.
– Ayıp...
Masada yine o ses salatası, gülüşmeler.
Çetin üsteler:
– Söyle canım, neresi ayıpmış.
Hasan Efendi bu ilgi ile daha bir kızarıp, daha bir büzülüyor.
Şemsettin Bilen adamı sıkıntıdan kurtarmak için sırrı açıklıyor.
– Efendim Hasan Efendi'nin söylediğine göre bu tatlının adı Kerhane Tatlısı imiş, uygun değil diyor.

Masada kahkahalar.
Yok yahu, hiç duymamıştım, nidaları.
Vay Hasan Efendi vay, sen ne imişsin be, gibi takılmalar.

Tatlı işi sonunda irmik helvasına bağlanıyor.
Gündem sona eriyor, toplantı bitiyor.
Günlerden cuma, salâ veriliyor, namaz vakti yaklaştı.
Hazırun vedalaşıp dağılıyor.

Onlar bina dışına çıkıp herbiri bir yöne yönelince Kaymakam yine pencere kenarından gidenleri izliyor. Şemsettin Bilen, onu kapıda karşılayan Zabıta Kemal, Nüfus Müdürü ve Müftü Efendi camiden yana yürüyorlar.
Kıllanan adam, Emniyet Amiri, Tarım Orman ve Köyişleri Şube Müdürü birlikte aksi istikamete yöneliyor.

Müezzin Emin'in yanık sesi ile verdiği salâ kasabanın üzerine dalga dalga yayılıyor; yazıyı-yabanı, kurdukuşu sarıp sarmalıyor.

Kaymakam artık pencere kenarına bir sandalye çekmiştir.
Dışardaki hayata bakar, bakar.
Bir çocuk annesinin elinden tutmuş yürüyor. Öteki elinde bir balon.
Kırmızı balon.
Bu isimde bir filim görmüştü.
Ne güzeldi.
Gözleri yaşarıyor. İçinden kabaran yalnızlık acısı dudaklarından bir çığlık gibi boşalıyor.

– Cânaaan!...
– Neredesin canım? Cânaaan!...

Besili beyaz Van kedisi bir yerlerden çıkıp geliyor; zıplayıp Kaymakam'ın kucağına kuruluyor. Başını, bur-

nunu eline koluna sürterek mırıldanıyor.
Kaymakam kedinin sıcaklığını hissedince gevşiyor; o da hayvanın boynunu, sırtını ağır ağır okşuyor.
İşte erkekler, dedeler ve torunlar, köylüler ve esnaflar Cuma namazına gitti.
Sokak tenhalaştı.
Serçeler kaldırımda kalmış at fışkıları üzerine inip kalkarak, arpa danesi arıyor.
Bir cıvıltı, bir cıvıltı.
Bir köylü kadın, sırtında sepeti ile geçiyor.
Hayat bu.
Ağır akan bir su.
Kıpırtısız bir göl.
Bulutlar.

Kaymakam kederli sesiyle kediye fısıldıyor.
Neden benim de bir hayatım yok Cânan?. Ha, ne dersin? Dışardaki gibi bir hayat.
Bir eş... Çocuklar. Şu kasabanın âsude havasında yeşeren bir fidan.
Ama yok. Yok işte.
Olmadı.
Galiba hiç olmayacak.
Ben burada, bu makam odasında, temeli atılacak bir tesis için toplantı yapacağım. Bu tesis tamamlandığında ülke ekonomisine katkıda bulunacak. Şu gariban kasaba kalkınacak.
Sokaklardan arabalar geçecek, evlerde elektrikli âletler

çoğalacak, bir canlılık, bir karmaşa.
Evet, karmaşa!..
Karmaşa. Karışıklık yani. Koşturmaca. Bir nevi huzursuzluk.
Kalkınıp da ne olacak yani?
Şu insanları rahat bıraksalar, kalkındırmasalar olmaz mı? Kalkındıracağız da ne olacak yani?

Gören de memlekete hizmet ediyoruz sanacak. Düpedüz sahtekârlık. Birileri para, ötekiler oy toplayacak. Seçimler yakın.
Bu tesisin çok geçmez kapısına kilit asılır. Ya da KİT'lerin kara delikleri arasında kaybolup gider.
Hiç böyle bir yere, böyle bir tesis kurulur mu?
Bir müdür ve bir mühür ile dağ başlarına açılan okullara, üniversitelere benziyor. Fizibilitesi dahi şaibelidir. İdiris Güzel'in siyasi ve iktisadi istikbali için atılan bir adım. Adam etek ile para döktü. Birileri ziyadesiyle nemalandı.
Açıkcası Cânan, bir oyun bu. Ve bizler bu oyunda rol kesiyoruz.
Belki de bu sebeple bu kadar ciddiyiz.
Tiyatrocular ne kadar ciddidir değil mi?
Tiyatro bir yaşam biçimidir derler.
Doğru.
Oyuncu olmak da kolay değil.
Kaymakam boş sokağa, cıvıldaşan serçelere bir kez daha bakıp kalkıyor. Kedi peşinde.

Bacaklarına sürtünüyor.
Kaymakam bu defa çiçeklerine yanaşıyor.
Herbiri ile ayrı ayrı konuşmak üzere...

Minberdeki imam: "Hutbemizin mevzuu dünya hayatı ile âhıret hayatının kıyası üzerinedir" dedikten sonra, konu ile ilgili âyet ve hadisleri okuyor.
Hutbe metnini ikiye katladığı bir dosya kâğıdına yazmış; artık yazısı mı bozuk, yoksa okuması mı kıt ki, zaman zaman cümleleri yarıda kesip baştan alıyor, bazan da heceliyor.
Enam suresi otuz ikinci âyette buyuruluyor ki:
"Dünya hayatı sadece bir oyun ve oyalanmadan ibarettir. Âhıret yurdu sakınanlar için daha hayırlıdır."
Bu hüküm Ankebut suresi altmış dördüncü âyette şöyle geçmektedir: "Bu dünya hayatı sadece oyun ve oyalanmadır. Asıl hayat âhıret yurdundaki hayattır. Keşke bilseler."
Aziz cemaat, bakınız mesele Kasas suresi altmışıncı âyette daha bir açıklık kazanıyor. Cenab-ı Hak buyuruyor ki: "Size verilen şeyler dünya hayatının geçim vasıtası ve debdebesidir. Allah katında olanlar ise daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Buna hâlâ aklınız ermeyecek mi?"

Şemsettin Bilen, yanında Zabıta Kemal, onun yanında

da Nüfus Müdürü pür-dikkat hutbeyi dinliyorlar.
Belediye Başkanı bir ara minberin ahşap işçiliğine, motiflerine dalıyor. Ahşaptan ağaca, ağaçtan ormana gidiyor.
Sisli, karanlık bir orman. Yol belli değil, iz belli değil. Bir ürperme sarıyor vücudunu, silkinip hayalden uzaklaşıyor.
Ama bu yolunu kaybetme düşüncesi zihnine yapışmış.
"Yanlışa mı kapıldık" diye esefle iç geçiriyor.
Sonra bir çetin muhasebe başlıyor.
"Yahu şu adaylık işinden vazgeçsem artık. Nedir ulan Şemsettin, şu üç günlük dünyadan alıp-veremediğin nedir? Mevki ise mevki, makam ise makam, para ise para, sevgi ise sevgi. Niçin doymak bilmiyorsun. Mebus olacaksın da boyun mu uzayacak teres. Bırak bu ayakları. Bak imam efendi ne güzel anlatıyor. Bu dünya hayatı bir oyun ve eğlence. Sen ise yeterince tattın, doğup büyüdüğün beldeye belediye başkanı oldun. Hıh, neredeyse değişmez başkan. Bırak artık, bırak da babanın yolunu tut. Bu yıl için seçimde adaylığa değil Hacca gitmeye niyet et. Yüzünü azıcık da âhırete çevir."
Şemsettin Bilen'i adaylığa sevkeden ses, başkaldırıyor.
"Niçin efendim, ne münasebet. Hacca gitmek hizmete mani değil ki; bakınız mecliste ne kadar hacı milletvekili var. Hem Hacca gider, hem mebus olur. Hacca gitmek demek dünya hayatından elini eteğini çekmek

değil ki."
Başkanın içindeki kutuplar böyle çekişedursun, imam efendi bu defa hadisleri okumaya başlamıştı.

Aziz cemaat. Peygamber Efendimiz bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:
"Tüm düşüncesi âhıret olan kimsenin kalbini Allah zengin kılar. Onun işlerini derleyip toparlar ve dünya ona boyun eğerek gelir.
Kimin de bütün kaygısı dünya olursa Allah onun gözlerinin arasına fakirliği yerleştirir, işlerini darmadağın eder."
Yine Efendimiz bir başka hadisinde ise şöyle buyurmaktadır:
"Eğer insanoğlunun iki vadi dolusu altını olsa üçüncüsünü ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur..."

Başkan'ın yüzü gerildi, hadisin gerisini duyamadı. İçinden kimbilir kaçıncı kez verdiği sözü bir kez daha tekrarladı:
"Lamı cimi yok arkadaş, bundan böyle cuma müslümanlığını bırakıp, beş vakit namaza başlamalı; bu yıldan tezi yok Hacca niyet etmeli.
Nedir yani. Benimkisi düpedüz tavuk tövbesi. Hani tavuk evin önüne pislememek için tövbe eder, her seferinde unutup yine pisleyiverirmiş.
Yok, yok... Böyle gitmeyecek. Bu defa kesin. Bu defa

aday falan olmayacağım. Öf be!.. İki arada bir derede kalmaktan yoruldum artık....."

İmam Efendi ise artık kendi yorumuna geçmişti. Dünya ile âhıret hayatını aklınca meczediyordu:
"Efendim dünya sevgisi, mevki ve makam hırsı, zenginlik arzusu ve bütün bunlara kapılanların nefsine yenik düşenlerin, âhıreti unutanların gözlerine inen perde hususunda Hz. Peygamber'in daha pek çok hadisi vardır. Ancak şurasını da açıkça belirtmek üzerimize vazifedir.
Bütün bu öğütler esasen bize dünyadan büsbütün vazgeçmek, el-ayak çekmek, bir lokma-bir hırka deyip cemiyetten, iş hayatından uzaklaşmak için verilmiyor.

Elbetteki vazifemizi en iyi şekilde yapacak; ele-güne muhtaç olmayacak, çoluk-çocuğumuzun rızkını arayacağız.
Çalışmak en büyük ibadettir.
Millet ve memlekete hizmet etmek evlatlarımızın, devletimizin geleceğini imar etmek vazifemizdir.
Önemli olan nefsine hakimiyet ve aşırı gitmemektir....."

İmam efendi hutbeyi uzattıkça cumadan cumaya camiye gelenlerde bir huzursuzluk, bir kıpırdanma başlıyor.
Zabıta Kemal reise duyuracak şekilde dişlerinin ara-

sından fısıldıyor:
"Uzattı yine... Uzattı ki tadını kaçırdı yani"...

Namaz bitiyor.
Cemaat ayakkabılarını yarı giymiş, yarı giymemiş, kimisi kapı önünde, bir kenarda bağlarını düğümleyerek ve küme küme, üçlü beşli gruplar oluşturarak hal hatır soruyor, ayak üstü sürecek kısa konuşmalara başlıyor.
Başkan, Kemal ve Nüfus Müdürü de avludaki çınarın altında bir süre dikiliyor; cemaat ile musafaha ediyor.
Derken içlerinden biri:
– Şemsettin abi, seçimde yine adaysın değil mi? Oyum senindir ha, böyle belle!..
Demez mi?
Haydaa!...
Tam da sorulacak şeyi sordun yani. Kimsin lan sen.
Boş ver kim olduğumu. İçindeki ses belle beni.
Cevap ver, cevap..
İçeride, diz üstü geldiğinde söz üstüne söz verdin, kesin kararlar aldın.
Hadi tekrarlasana. Aday falan değilim desene. Ben bıraktım bu işleri, beş vakit namaza başlayacak ardından Hacca gideceğim desene. I, ıh...
– Kısmet, diyor gülerek...
– Kısmet!...
Al işte yine bir cuma, yine bir hutbe, yine bir karar, ve yine bir kararsızlık.

Oğlum Şemsettin senin ömrün de böyle geçecek anlaşılan. İki arada, bir derede. Ve bu yüzden...

Yeis!... Yeis!...

Cumadan çıktıktan sonra, cemaat öğle yemeği için evlere dağılırken Başkan bir ara Zabıta Kemal'in kulağına eğildi:
– Bizim Zurnacı Niyazi'yi bul!
Kemal şaşkın:
– Zurnacıyı mı?
– Evet! Niyazi'yi.
– Olur efendim.
– Bir de davulcu ayarlasın, Halk Eğitim'e gidecek.
Kemal yine şaşkın, soran gözlerle Başkan'a bakar.
– Şaşkın ördek gibi bakınıp durma. Halk Eğitim'in zurnacısı kaçmış. Daha doğrusu kaçmış değil de, müdürle atışmışlar, işi bırakıp gitmiş.
Kemal az-biraz uyanmış gibidir.
Hem yürür, hem konuşurlar.
– Herif sarhoş, kimbilir nasıl azarladı oğlanı.
– Aynen öyle olmuş. Her neyse orası mühim değil de, bizim müzik hocası Mehpare Hanım bunun üzerine gündüz gözü Kaymakam'ın kapısına dayanmış.
Kemal'in gözleri faltaşı gibi açılıyor.
– Yok yaa!. Bak şu deli karının ettiğine.

Sonra pot kırdığını farkedip, çarkediyor.
– Afedersiniz, yani, bu hoca, Mehpare Hanım.
Başkan gevrek gevrek gülerek:
–Tamam, tamam, dedikoduyu kes. Kaymakam rica etti. "Yahu Reis Bey dedi, gelmiş benden zurnacı istiyor, güler misin, ağlar mısın. Şu işe bir bakıver dedi."
Hani folklor ekiplerini çalıştırıyor ya, davul-zurna olmadan ben ne yaparım diye dert yanmış.
Kemal kahkahayı basmamak için kendini sıkıyor, sonra:
– Merak etmeyin efendim, ben Niyazi'yi bulup götürürüm.
Hay Allah... Demek koca Kaymakam'ın kapısına dayanıp "zurnacı istiyorum" diye...
Artık kendini tutamıyor Kemal, yol ortasında katıla katıla gülüyor.
Gülme dediğimiz şey sirayet eder, bulaşıcıdır yani. Reis de dayanamıyor.
Bunlar karınlarını tuta tuta güledursun; gelip geçenler manzaraya bir mâna veremeyip tuhaf tuhaf bakıyorlar. Koca Belediye Başkanı zabıta memuru ile karşı karşıya durmuş göbeğini hoplata hoplata gülüyor.
Olur efendim, olur. Hayat bu.
Ne tuhaflıklar oluyor.

Bir yol ayrımında Başkan'la Kemal ayrılıyorlar.
Kemal bir süre durduğu yerde duruyor.
Müzik hocası Mehpare Hanım ha!

Kadının sarıya boyalı saçları, ağır makyajı, uzuna yakın boyu, etine dolgun endamı gözünde canlanıyor.
Eli-ayağı titremeye, hovarda damarlarındaki kan hızlıca akmaya başlıyor.
Şapkasını çıkarıp terini siliyor.
Bir sağa, bir de sola bakıyor; sonra şapkayı eskisinden beter yana yıkarak takıyor başına...
Adımlarına bir çeviklik, yürüyüşüne bir caka geliyor.
Eski Kemal'in halleri işte. Ne zaman bir kadın bahsi açılsa gözleri çakmak çakmak.
Artık evi de, yemeği de unutuyor.
Doğru Hızarcı Hüseyin'in atelyesine...
Zurnacı Niyazi orada çalışıyor çünkü; mesleğin icabı bu, yani her dakka düğün-dernek-davul-zurna istenmiyor. O da, gariban, işte bıçkı makinasının başında nafakayı doğrultmaya çabalıyor.

Gözlerinde talaş tozu kaçmasın diye taktığı garip gözlük, üstü başı perişan, bir haftalık sakal ile karşılıyor Kemal'i.
Şalteri indirip hızarın sesini kesiyor.
Kemal'in böyle eli-ayağı birbirine dolanan acelesine bir anlam veremiyor.
– Yahu Kemal, tamam, anladık, Halk Eğitim'e gidilecek, gitmeden bir davulcu bulunacak, tamam bizim Dursun'u alırız kahveden, gideriz, gitmediğimiz, çalmadığımız yer değil, nedir bu acelen?..

Bak şu üstüme-başıma... Bir yıkansam, bir elbise değişsem... Ulan olur mu böyle; bizim de bir haysiyetimiz var...

...

Vay alçak vay.. Demek Mehpare Hanım'ın ricası ha! Ben de diyorum ki, bu niye bu kadar telaşlanıyor, ucunda kasabanın en namlı kadını varmış meğer...

Niyazi bir yandan sürekli söylenerek etrafı toparlasa da, iş tulumunu çıkarıp, pantolon ceket giyse de, "Yahu iki dakka sabret bir de tıraş olayım" diye diretse de, Kemal ensesine yapışmış bırakmıyor.
Onu öyle oradan apar-topar çıkarıyor.
Niyazi atelyenin kanatlı kapısını zor kapatıp kilidi basabiliyor.

Mehpare Hanım...
Efendim şöyle: Evlenmiş-ayrılmış, evlenmiş-ayrılmış, evlenmiş-ayrılmış.
Kaç kez?
Bilinmiyor. Biraz da kasabalı abartıyor yani.
Kadın asla hafifmeşrep değil.
"Aradığımı bulamadım şekerim! Na'piyim." diyor.
Ne arıyor acaba?
Ne bilelim, kendisi söylemiyor; bizim de üzerimize vazife değil.
Çıngırdaklı kahkahalar atan, şen, canlı, sağlıklı, müziğin kederine değil neşesine kapılmış bir kadın.
Her gittiği yerde bir adama tutuluyor, çokluk tek taraflı, alevi arşa çıkan aşklar yaşıyor; hinterlandına giren erkekler etrafında pervane kesilseler de, o hiçbirine yüz vermeyip "taktığı" adama koşuyor.
Garip, ama gerçek!
Genel olarak erkekler kadınların peşinden koşar; bunda tam tersi.
Burada da Kaymakam Çetin'e taktı. Hani adam evli mi, değil mi belli değil ya! Hani karısı bunu ha terket-

ti, ha terkedecek ya! Hani adam oldukça yalnız ya! "Garibim diyor, kimi yok, kimsesi yok. Köşklerde, yalılarda büyümüş, nazik, kibar bir adam. Ona şimdi bir anlayışlı kadın ihtimamı gerekmez mi?
Onun da sevmeye, sevilmeye hakkı yok mu?" diyor.
Hiç kimseye aldırmadan evine zeytinyağlı dolmalar, su börekleri taşıyor.
Çetin bunu kapıdan içeri bir adım attırmasa da.
"Lütfen, Mehpare Hanım, bu son olsun, bakınız burası küçük bir kasaba, dedikodu oluyor" diye nezaketle defetmeye çalışsa da.
Boş!..
Kadın takmış bir kere.
İlçe Milli.Eğitim Müdürü, hani şu kıllanan adam, başlangıçta esti-gürledi; seni sürerim, meslekten attırırım diye tehditler savurdu ama, ne zaman ki Mehpare dişi kaplan tırnaklarını gösterdi; hele bir dene, hele hakkımda bir resmî işlem yap, bak o zaman cümle-âleme bana nasıl asıldığını ilan etmez miyim, seni sümsük seni diye celallenince pısıp kaldı.
Mehpare ile adı çıkacağına yağlı urgan ile asılmayı tercih ediyordu. Sustu, kadını kendi haline bıraktı. Her gördüğü yerde yüz metre uzağından geçmeye başladı. Aman bana bulaşmasın, diye tir-tir-titriyordu.
Kasabalı Mehpare'yi tanımıştı.
Hem tanımış, hem sevmişti.
Deli-dolu, sınır tanımaz, çatlak ama neşeli diyorlardı. Namusuna toz kondurmamıştı zaten, bunca yıldır

yanlış yaptığına şahit olmamışlardı.
Onun dış görünüşü; frapan, şuh, serbest tavırları.
Görenler buna aldanıyor, kadınlar "zırdeli" derken, erkekler "garanti yollu" damgasını basıyordu.
Mehpare'nin umurunda değildi, hiçbirini takmıyordu.
Varsa, yoksa Çetin!
Çetin'den hiç ses çıkmıyordu!
Mehpare o zaman meyus oluyor, alt dudağı aşağı doğru sarkıyor, yüzüne bir çocuksuluk yayılıyor "Hayat bir oyun sanki, diyordu. Beni isteyenleri ben istemedim, benim istediklerim de beni istemedi".
Bir ayağı aksak karagülmez, çirkin, suskun, hiç evlenmemiş ablası ile oturuyordu. Bu iki zıt karakter nasıl olmuş da aynı ana-babadan doğmuştu.
Hikmet-i Hüda!..

Tesisin temel atma günü yaklaşınca il milletvekilleri kasabayı ziyaret ettiler. Kaymakamlıktan başlanarak daireler gezildi, tüccar ile görüşüldü, hatırlı kişilerin hatırı soruldu.
Haliyle mevzu tesis meselesi olduğu için bu projenin kasabaya kazandırılması hususunda Meclis'te ne kadar çaba sarfettiklerini, nasıl mücadele verdiklerini bire bin katarak anlattılar.
İşin iç yüzüne vakıf olanlar projeyi baştan sona İdiris Güzel'in yürüttüğünü biliyorlardı. Yine de kimse milletvekillerinin sözünü kesip bir itirazda bulunmadı. Hemen herkes kendilerine müteşekkir olduklarını beyan etti.
Eh nezaket bunu emrediyor.

Sonunda sıra geldi "halkın nabzını tutmaya".
Bu nabız nerede tutuluyor.
Tabii ki, Çardaklı Kahve'de.
Milletvekilleri -ki topu topu iki kişiydiler, ikisi de aynı partiden seçilmişti- baş köşeye kurulmuş, kahveler içilmiş, cıgaralar tüttürülmüş, laf kıvama ulaşmıştı.

Haşmet Altay yörenin en tanınmış siyaset adamıydı. Avukat.
Neredeyse bütün ömrü Meclis'te geçmişti. Kaç dönemdir demirbaş milletvekili olarak, oyu ve yeri hazırdı. Mütegallibeye mensup bir aileden geliyordu. Cedleri Osmanlı döneminde, bu topraklarda astığı astık-kestiği kestik ceberrut bir sülale imiş. İttihatçıların iktidarında ittihatçı; tek parti döneminde tek parti yandaşı, Demokratlar gelince demokrat, daha sonraki dönemlerde güç kimde ise ondan yana olmuşlardı.
Devleti tanıyor, kiminle iş tutacaklarını biliyor, mebusluğu bir müktesep hak, tapulu bir arsa gibi görüyorlardı.
Geniş arazileri, köyleri, önceleri değirmen, sonra sonra un fabrikaları, mandıraları, azim variyetleri var idi.

Ne ki, değişen devire ayak uydurmakta zorlandılar. Tarımdan sanayie atlayamadılar. Ailenin genç üyeleri işte un fabrikası, yem fabrikası vb. gibi bazı yatırımlar yaptılarsa da, ticareti bilmiyorlardı.
Zamanla köyler, araziler bir bir elden çıktı. Büyük aile dağıldı. Servet miras yolu ile parça parça oldu, bir önemi kalmadı.
Lâkin kubbe çökmüş olsa bile mihrap yerinde duruyordu. Yöre halkı bu aile fertlerini büyük bilmiş, önder bellemiş, siyasi temsil hususunda hep onlara oy vermişti.
Haşmet Altay yıllarca bu teveccühün saltanatını sür-

dü. Ama son günlerde ayağının altındaki toprağın titrediğini, saltanatın sallandığını hissediyor, tutunduğu dallara daha bir sıkı sarılıyordu.
Sarılsın bakalım.
Sultan Süleyman'a kalmayan dünya ona kalacak mı?

İşte karşısında utanmadan ayak ayak üstüne atmış oturan Hulusi Derin.
İlin öteki milletvekili.
Kim bu?
Haşmet Altay'a soracak olursanız; "Hıh" der:
"Kim olacak, bizim muhasebeci. Sümüklü Hulusi. Elinden tutup adam ettik, şimdi karşımıza geçmiş kas kas kasılıyor. Dünyanın nizamı neden bozuluyor? İşte bunun gibi kendini bilmez dürzüler yüzünden. İndir ulan bacaklarını terbiyesiz, kimin karşısında oturduğunu bilmiyor musun? Daha düne kadar el bağlayıp ayakta durur, otur demeden oturmazdın. Tüh o çopur suratına."

Evet, gerçekten de Hulusi, Altay ailesinin yanında yetişmişti. Onların hesap-kitap işlerine bakardı. Haşmet Bey kendi iktidarını pekiştirmek için tuttu bunu listeye aldırdı. Meclis'te parmak kaldırmaktan öte bir varlık gösterememişti. Hem ne mümkün; Haşmet abisinin bulunduğu yerde ona söz mü düşerdi.

Ama!..

Yaa!.. İşte bir "ama" daha..
İnsanoğlu bu. Çiğ süt emmiş derler, ve her yiğidin gönlünde ne aslanlar yatar. Şu sümsük Hulusi'nin içinde fır fır dönen, dönüp dönüp kükreyen, kapatıldığı kafesin demir parmaklıklarını zangır zangır titreten aslanları nasıl anlatsak acaba?

Uzun lafın kısası şu!
Adam genç. Genç ömrünün tamamını Haşmet Bey'in karşısında esas duruşta durarak geçirecek değil ya!
Bir yerde isyan bayrağını çekip: Yeter be! Bize de bir sıra gelsin. Biz de netice itibarı ile bir milletvekili değil miyiz. Efendim siz bilirsiniz. Peki Haşmet Abi. Olur Abi. Emredersiniz, gibi iki üç kelimeyi geçmeyen cümlelerden farklı bir şey söyleyemem mi yani!

Söylerim. Hem de nasıl!..
Yahu ben olmasam Haşmet Altay kırallığı çoktan topu dikmişti be! Ordan kıstım, burdan aldım, hesabı-kitabı usulüne uygun olarak denkleştirdim, koca ailenin gelirini-giderini, malını-mülkünü bunca yıl yönettim.
Memleketin iktisadi vaziyetini avucumun içi gibi biliyorum. Şöyle Meclis'te çıkıp bir konuşma fırsatım olmadı ki!
Ama artık bitti..
Bu kıçının kılı ağarmış mütegallibe kalıntılarının ağız kokusunu artık çekemem.
Çekemem.... İşte o kadar.

Hulusi Derin'in içinde bu fırtınalar esedursun, Haşmet Altay kahveyi dolduran kalabalığa karşı, kasabaya kurulacak tesisi nasıl kazandırdığını, Plan-Bütçe Komisyonu'nda nasıl kükrediğini, yumruğunu masaya vurup: "Bu iş burada, bugün, bu saat olacak. Olmaz ise işte kalkıp gidiyorum. Sonunu siz düşünün" diye nasıl postalar koyduğunu; memlekete hizmet yolunda ağarttığı saçlarını, yaptığı fedâkarlıkları sayıp döküyordu.

Derken kahveyi dolduran kalabalığın arasından bir ses yükseldi.
– Atma Recep din kardeşiyiz!..

Buz gibi bir rüzgar esti.
Haşmet Altay sesin geldiği yöne döndü, delici bakışlar ile kalabalığı bir süre süzdü, sonra:
– Kimdir o?
Ses yok, kıpırtı yok.
– Kimse o, onda şuncacık bir yürek varsa çıksın ortaya.
Yine ses yok. Gerginlik artıyor. Herkes birbirinin yüzüne bakıyor. Haşmet Altay, laf atanın lafını ağzına tıkmak için fırsat bekliyor. Eskisinden bin beter haykırıyor:
– Bu lafı söyleyen ortaya çıkmaz ise, sülbüne sülalesine söveceğim. Yok çıkar ise hiçbir şey demeden onu dinleyeceğim.

Demirci Kerim Usta başındaki yün takkeyi sıyırıp eline alarak doğruldu. İki metreye yakın boyu vardı. Mert, heybetli bir adam. Bir kısa süre sağa sola baktı, sonra Haşmet Altay'a dönerek

– Yalan söylüyorsun Haşmet Bey, size yakışmaz.

Haşmet duraladı.

– Neresi yalan.

– Dipten doruğa yalan. Şu kasabada hatta ilimizde cümle âlem biliyor ki, bu projeyi İdiris Güzel hazırladı, yaptırdı, Meclis'e taşıdı. Size danışmadı diye adamın işine taş koymaya bile kalktınız. Şimdi burada meseleye sahip çıkıyorsunuz. Ayıptır, ayıp.

Siyaset bu mu?

Haşmet Altay yerinde şöyle bir kıpırdadı. Yutkundu, ölçülü-tartılı bir tonda:

– Demirci Kerim, seni tanırım. Özü-sözü tok bir adamsın, ama cahilsin. Ne dediğini bilmiyorsun.

Demirci geri adım atmadı.

– Ben ne dediğimi biliyorum Haşmet Bey. Herkes de biliyor. Ama saygı yüzünden ses çıkarmıyor.

Haşmet Altay'ın damarlarındaki derebeyi kanı kaynamaya başladı. Kendisine karşı şimdiye kadar böylesine dikilen birine raslamamıştı, öfkesine-kibrine yenildi, birden ayağa kalktı, Demirci'nin üzerine yürüyerek.

– Ulan sen bana nasıl yalancı dersin, dürzü. Sen benim kim olduğumu bilmiyor musun? Ben adamı sü-

ründürürüm ulan, süründürürüm.
Herkes ayaklandı.
Kahve karıştı. Masalar devrildi. Çay bardakları kırıldı. Hulusi Derin Haşmet Bey'in beline sarılmış yalvarıyordu.
– Abi yapma. Kurbanın olayım. Senin gibi birine yakışmaz, yapma.
Öte yandan bir gurup da Demirci'yi tutmuştu. Kerim Usta galeyana gelmiş:
– Elinden geleni ardına koyma. Nedir ulan sizden çektiğimiz. İnin sırtımızdan artık, yeter be!..

Haşmet Altay'ı güç-bela dışarı çıkardılar. Adam temiz havayı içine çekince kendine geldi. Bir nefes boşaltıp sakinleşti. "Hiç olmadı" dedi içinden "Sinirleniyorum, bağırıyorum, itidalim elden gidiyor. Yaşlandık galiba, hiç olmadı" diye pişman; "Gûya adamları kazanmaya, kendi yanımıza çekmeye gelmiştik, bir çuval inciri berbat ettik. Allah cezasını versin şu Demirci'nin, nereden çıktı teres"...

Sigarayı bırakmıştı, ama yandaşlarından biri: "Takma kafana Haşmet abi, cahil işte, ne dediğini bilmiyor, yak bi sigara" diye paketi tutunca, dayanamayıp yaktı.
Dumanını üfürürken gülümsedi bile:
– Haklısın.. Olur-olmaz her lafa cevap vermek, herkesi muhatap almak yakışmaz bize, lâkin yalancı lafına da-

yanamadım, dedi; sonra Hulusi'ye dönerek:
– Ben gidiyorum. Sen devam et.
Kulağına yaklaşarak fısıldadı:
– İkimiz birden gidersek hezimet olur, meydan İdiris'e kalır. Millet yatışsın, konuş biraz. Bu tesisi biz yaptırdık, bizim zaferimizdir de. Tamam mı!
Hulusi:
– Olur abi, sen merak etme.

Şoförü ile arabası gelinceye kadar Haşmet Bey sigarayı yarılamıştı. "Pek de özlemişim mereti, iyi geldi" diye baktı sigaraya; arabaya binerken attı izmariti.
Gitti.
Onunla birlikte kahveden çıkanlar bir süre arabanın ardından baktılar. Sonra yeniden kahveye girdiler.

Masalar, sandalyeler düzeltilmiş, devrilen bardaklar toplanmış, Demirci Kerim çekip gitmiş, kahveye sükunet avdet etmişti.
Hulusi Kahveci'ye "Çayları yenile" dedi, geçti yerine oturdu.

Bir zaman herkes yanındaki ile konuştu. Kahvede bir uğultudur gitti. Sonra uğultu azaldı. Millet bu defa Hulusi Derin'e döndü.
Hani "Bakalım bu ne diyecek" diye.

Hulusi gayet yumuşak, mütebessim konuşmaya baş-

ladı:

– Haşmet Abi, işte biliyorsunuz yaşlandı biraz, çabuk sinirleniyor. Halbuki ne var sinirlenecek, şurda tatlı tatlı konuşup sohbet ediyoruz. Odur, budur, neyse ne, memlekete bir tesis kazandırıldı. Bunu kutlamak gerekirken, değil mi ama. Aslına bakılırsa ben hep yanındayım Haşmet Abi'nin, ama bazen önüne geçemediğim durumlar oluyor.

Gibi neredeyse "Adam bunadı, ben idare ediyorum, anlayın işte" mânasına da gelebilecek hinoğlu-hin bir diskur tutturdu. Arada "İlçe Başkanı olarak bugün İdiris Güzel'i de aramızda görseydik memnun olacaktık ama, işi varmış gelememiş" şeklinde ona da bir laf sokuşturduktan sonra, çayından iri yudumlar alarak ve kahveyi dolduran ahali ile arasına hiç bir mesafe koymadan tesisin nasıl kazanıldığını hikâye etmeye başladı.

Evet, projenin ortaya atılması, Genel Müdürlüğe taşınması, olur alınması sürecinde İdiris Güzel'in emekleri inkâr edilemezdi. Lâkin her aşamada kendisine danışmış, "Hulusi Bey projenin DPT'ye gönderilmesine bir tavassut etseniz, onaylanmasını sağlasanız" diye def'aten ricada bulunmuş, memleketin bir meselesi olması hasebiyle elbetteki bütün işlerini bir yana bırakıp Ankara'da bütün vaktini bu projenin oluşmasına harcamıştı. Haşmet Altay'ın bırakın bu işleri kovalamaya Meclis'e gelmeye bile mecali yoktu. Bütün mesaiyi İdiris Güzel ile kendisi harcamıştı.

Hulusi böylece Haşmet abisine en büyük kazığı atıyor, istikbal gördüğü İdiris Güzel ile aynı cephede yer alıyordu.
"Meselâ arkadaşlar bu iş için bir ÇET Raporu alınması lazımdır. Şimdi size sorsam, ÇET Raporu nedir, desem hanginiz bilirsiniz."
Kahveden ses çıkmaz.
Çıkmayınca Hulusi konuşmasına daha bir hava basarak diklenir.
"ÇET Raporu'nu Haşmet Altay da bilmez, İdiris Güzel de bilmez. Onlar sadece lafını eder. Ama ben, bizzat uğraşarak, günlerimi vererek çıkarıp aldım işte."
Sonra zurnanın zırt dediği yere geldiğini hissederek, kahveciye keyifle seslenir:
– Tazele çayları...
Çaylar tazelenir, birer cıgara daha yakılır.
Hulusi gerinip arkasına yaslanır.
– Efendim ÇET Raporu kısaca Çevresel Etkileri Değerlendirme Raporu demektir. Yani sanayi kuruluşlarının yer seçiminde gözetmeleri gereken hususlar ve almaları gereken izinleri içeriyor.
Buna izin veren kamu kurumlarının sayısı on dokuzu buluyor.

Kahveden bir "Oooo!.." sesi yükselir.
Hulusi iyicene keyiflenir.
– Oooo.. Ya! Oo!.. On dokuz kurum. Bunların hepsi gezilecek, hepsi razı edilecek. Kim gezecek bunları,

kim razı edecek.
– Göğsünü yumruklayarak – Tabii ki Hulusi Derin. Başka kim olabilir?
"Kurulacak tesis için nerelerden izin alınacağı öncelikli husustur. Bunu Çevre İl Müdürlüğü'nden öğreneceksiniz. Çevre İl Müdürlüğü söz konusu müdürlüklere yazarak olurları toplar? Bu mütalaalar Çevre Müdürlüğü başkanlığındaki komisyonda görüşülüp karara bağlanır."
Kahvedekiler pek de kavrayamadıkları bu muamelelerin ne derin bir iş olduğunu hissetmiş olmalılar ki, hep bir ağızdan
– Vay be!.. Ne zor iş!, derler.

Hulusi'nin ağzı kulaklarına varmaktadır:

– Ne sandınız ya! Bakın size bu on dokuz kuruluşun belli başlı olanlarını sayayım: DSİ, Köy Hizmetleri, Tarım İl Müdürlüğü, Özel İdare, Milli Emlak, Sağlık Müdürlüğü, Belediye, Tapu-Kadastro, Orman Müdürlüğü, Enerji ve Sanayi Müdürlüğü, Turizm Müdürlüğü, Kültür Müdürlüğü, Karayolları, Organize Sanayi Müdürlüğü, Müzeler.... vesaire. Yahu düşünün. Bir tesis kuracaksınız müzelerden bile izin almak gerekiyor. Şu kırtasiyeye bakın, şu bürokrasiye bakın. Olacak şey değil yani.

Milletin şuncacık aklı varsa, o da, bu kadar kurum-ku-

ruluş ve müdürlük arasında kaybolup gitmiş; Hulusi Derin'in derin işleri karşısında ağızları açık kalmıştır. Hulusi bu açık ağızlara baka baka son vuruşunu yapar:

– Evet arkadaşlar... Bir tesis kazandık, ama nasıl kazandık. Bunun ardında kimin alın teri, emeği var. Özür dileyerek söylüyorum, bilirsiniz kendimi övmek âdetim değildir ama, şu dakika övünçle ve sevinçle söylüyorum; Hulusi Derin'in emeğidir bu.

Kahvede bir alkış kopar.
Hulusi'nin içine ılık-ılık bir şeyler akar.
"Ulan oldu galiba, ÇET Raporu işe yaradı" diye düşünür.

Adamları kahvede olup-biteni o gece İdiris Güzel'e yetiştirdiler.
O da, iki-bir etmedi, atlayıp ile gitti.
Direk İl Başkanı'na çıktı.

İl Başkanı baktı ki bu kıvranıyor, yani mahrem görüşecek, yanındakilere yol verdi. Kaldılar başbaşa.

İdiris kahvede konuşulanları özetledi. Ayıp değil mi dedi, ben henüz adaylığımı bile açıklamadım. Ama Allah'ın bildiğini kuldan ne diye saklayalım, bu defa kararlıyım. Kaldı ki bu işler istişare ile olur. Bizler, hepimiz, şu memlekete hizmet için çalışıyoruz. Gecemi gündüzüme kattım, işlerimiz baştan aşkın Başkanım biliyorsunuz, hepsini bir yana koydum, bu meseleye soyundum. Bir buçuk yılı geçti neredeyse iki yıla geldi dayandı.
En iyisini siz biliyorsunuz Başkanım. Her aşamada gelip size danıştım. Başlangıçta hepsi gülüp geçti, şu küçümen ile o koca tesisi kim kaptırır, boşuna kendini yorma dediler. Adları lazım değil kimileri alay etmeye

kalktı. Lâkin biz niyet ettiğimiz, hedefe koyduğumuz davadan dönecek değiliz.
Önce Allah'ın, sonra sizler gibi büyüklerimin yardım ve teşviki ile bugünlere ulaştık. Her iş bitti, temel atılmaya sıra geldi. E, şimdi, çıkıp: "İdiris de kimmiş, o işi biz kotardık, bizim zaferimizdir" demeye ne hakları var. Neyse ki millet yutmuyor. Demirci Kerim Usta dev gibi dikilmiş, yüzüne karşı "Yalan söyleme Haşmet Bey, ayıptır" diyivermiş.
Bunun tabi etekleri tutuşmuş, allem etmiş kallem etmiş bakmış ki geri adım atmıyor, bu defa sövüp-sayarak üzerine yürümüş. Yahu sen koca bir milletvekilisin, saçın-sakalın ağarmış, sana yakışır mı bu? Neyseki ayırmışlar, tatsızlık orada kalmış. O çekip gittikten sonra Hulusi Bey kardeşimiz, usulüne uygun olarak olup-biteni nakletmiş. Gerçi o da hep kendine yontarak, ben yaptım-ben çattım gibi sözler söylemişse de önemli değil. Hulusi'yi hepimiz tanırız. En iyi de siz tanırsınız. Fena çocuk değildir.

İdiris Güzel şu soluksuz konuşmasını sürdürüp dururken Başkan ha bire cıgara fosurdattı. Hiç araya girmedi. İyicene boşalsın, içindeki irini akıtsın diye bekledi.
İdiris lafa yekun çekip geriye yaslanınca zile basıp kahve söyledi.
Sonra mütebessim, kehribar tesbihini şakırdatarak bir süre İdiris'in yüzüne baktı. Süre o kadar uzadı ki, tu-

haf bir sessizliğe dönüştü. Sinir bozucu bir hal aldı. Neyse ki odacı kahveleri getirdi.
Bu tuhaf sessizlik çıt diye çatladı.
İl Başkanı kahvesinden höpürtülü bir koca yudum çektikten sonra pos bıyıklarını elinin tersi ile sildi.
Gevrek gevrek:
– İdiris kardeş, bunları bana anlatmana gerek yoktu. Hepsini biliyorum, dedi. Bu defa İdiris cevap vermedi. İçinden "Hastir lan dedi, nereden biliyorsun?"

İdiris Güzel'in bilmediği husus şudur: Bir il başkanı ilde olup-bitenleri ânında haber alır. Alamaz ise onu orada tutmazlar. Bu herif on yıldır aynı masada oturuyordu. Haşmet Bey'in önüne geçmeye niyeti yoktu. Genel Merkez ile de arası iyi idi. Adam kendi fırıldağını döndürmeye bakıyordu, o kadar.
Başkan aynı gevrek tutumu ile devam etti.
– Haşmet Altay bitti. İnan bana. Genel Merkez de bunu kabul ediyor. Eh, onun işi bitince Hulusi de partide barınamaz. Hani gövde ölürse kuyruk haliyle kopar misâli. Sen gönlünü ferah tut. Şu gayretin seni Meclis'e taşıyacak. Yahu en başta ben arkandayım be! Başka söze ne hacet. İşte yüzün, işte yüzüm.
İdiris mahçup, önüne bakarak:
– Teşekkür ederim Başkanım, zaten beni hep desteklediniz.
Başkan kahvenin son yudumunu içmeye hazırlanıyordu. Fincanı çalkaladı, çalkaladı, sonra birden dikti ba-

şına "Oh" çekti, yine bıyıklarını sıvazladı.
– Değişim şart İdiris, dedi... Değişim şart. Statükonun ömrü bir yere kadardır. Partiye genç, enerjik, sizin gibi arkadaşlar lazım. Hiç merak etme...

Sonra sigarasını yeniledi Başkan, İdiris'e daha bir yakınlaştı, daha bir samimi ton ile:
– Şu bizim traktör işini bir konuşsak diyordum. Hani geçende yarım kalmıştı.

İdiris aynı samimiyetle:
– Olur efendim. Konuşalım. Bunu da siz merak etmeyin. Siyaset sizin, traktör bizim işimiz.

İdiris Güzel aynı zamanda bir traktör firmasının acentası idi. İlde en çok satışı o yapıyordu. İl Başkanı da damadına bir traktör almaya niyetlenmişti. Ancak işte peşinat, taksitler, ikram vesaire.

Başkan ile İdiris Güzel ikinci kahveleri yudumlarken traktör meselesini karara bağladılar.

İdiris İl Başkanlığı binasından ayrılınca hiç tereddüt etmeden arabasını komşu ile sürdü. Komşu il çok yakındı ve orada havaalanı vardı. İlk uçakla Ankara'ya uçacaktı. Yol boyu işin ek yerlerini hesap edip duracaktı. Ve elbette kül yutmayan bir adam sıfatıyla içinden şunları sıralayacaktı:

"Ulan Başkan, sen cin isen ben şeytanım. Bir traktöre beni bağladığını mı sanıyorsun. Ne demişler: Balık Ankara'dan kokar demişler. Ben Genel Merkez'de ipi sağlam kazığa bağlayayım, siz burada ne halt işleyecekseniz işleyin..."

İdiris Güzel Ankara yolunu tutarken İl Başkanı boş mu durdu.

Hayır!

O da derekap Haşmet Altay ile Hulusi'yi arayıp biraraya gelmelerini sağladı. Onlara İdiris'in gemi azıya aldığını, mutlaka durdurulması gerektiğini, bu gidişle adını ilk sıraya yazdıracağını bir bir anlattı.

Görüşme uzadıkça uzadı.

Araya yemek faslı girdi.

Kebap söylediler.

Acılı Adana Haşmet Bey'e dokunuyordu.

Neyse dedi, hap üstüne hap içti.

Sinirleri iyice harap olmuştu. Konuşmanın arasında birden parlıyor, hem Hulusi'yi hem de İl Başkanını azarlıyordu.

Onun bu halleri ötekileri bezdirmişti artık. Lâkin gülü sevince dikenine katlanıyorlardı.

Herkes içinden bu oyunun kendi payına düşen kısmı ile meşguldü. Kimin arabı gülecek, şans kapısı kime açılacaktı?

Siyasette işi şansa bırakmak olmazdı. Siyaset şans değil, hesap işiydi. Âdeta bir satranç oyunuydu. Ne his-

siyata, ne vefaya, ne de başka bir şeye bakılmazdı. Şah çektiğin an karşıdaki mat olmalıydı. Yanlış bir hamle yaparsan ânında hesabını görürlerdi. Siyasetin bildiğimiz mânada bir ahlâkı değil, bir raconu vardı. O da şu:

Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğin.

Hakkında bunca dedi-kodu üretilen, spekülasyon yapılan, senin zaferin-benim zaferim diye kavga edilen tesisin asıl mucidi kimdi acaba?
Değil mi "sevgili okur".
Artık hakikat meydana çıkmalı ki, biz de şu macerada kimden yana olacağımızı bilelim, doğrusu neymiş öğrenelim.

"Hikâye yağmurlu bir sonbahar günü başladı."
Şu cümleye bakın, okuyan da bizi romantik bir aşk hikâyesi anlatacak sanacak.
Hayır, hayır!..
Gerçi yağmur yağıyordu ve mevsim sonbahardı ama ortalık çamurdan geçilmiyordu.
Çoktan beri düze inmek isteyen bu civar dağlarının göçer aşiretlerinden iki çadırlık bir oba, daha doğrusu bu obanın söz sahibi erkekleri Şemsettin Bilen'in makamına vardılar. Reis Bey, biz artık göçerlikten bıkmışık, dileğimiz düze inmektir. Âlemin bildiğini senden saklamaya ne gerek var. Kasaba ahalisi ve dahi köyleri göçer milletinden pek hazzetmedikleri için bize arazi

satmaya yanaşmıyor. Bıçak geldi kemiğe dayandı, çağa-çoluğumuz mektep yüzü görmüyor, sürülerimiz yayılacak mera bulamıyor, biz çektik bari bizden sonrakiler kendilerini kurtarsın, aman bize bir arazi, kapına düşmüşük, arzuhalimiz budur, diye yalvardılar.

Gerçekten de yerli ahali, tekin değildirler, bulaşmaya gelmez; sürüleri arazimize girer, niza çıkar vesaire diyerek bunları kabul etmiyordu.

Şemsettin Bilen baktı ki adamlar gerçekten bunalmış, dokunsa ağlayacaklar, "Ulan şunlara yardım edeyim" diye öne düştü.
O yana baktılar, bu yana baktılar...
I.. Ih...
Kimse alış-verişe yanaşmıyor.
Çaresiz Çardaklı Kahve'nin önünde oturuyorlar. Başkan tam "pes" diyecek iken birden gözü tam karşıda dikilen Otbitmez Tepesine değdi.

Kasabadan oldukça ilerde, Deli Dere'nin ötesinde gerçekten çıplak, otu-ağacı olmayan, gevenden kengerden gayrı bir şey yetişmeyen bir tepe. O tepenin eteğinde bir cılga içilir su vardı. Bunu biliyordu.
Suyun başında bir iri ahlat, birkaç çalı, karamuk-kamış o kadar işte.
Tepeden dereye kadar olan arazi falanca beyin mirasçılarında olup, yıllardır ekilip-biçilmediği için boza

yatmış tarlalardan ibaret idi.
Olur mu, olur.
Göçerlere işaret etti:
– Şu tepeye ne dersiniz?
Adamlar bezgin-bıkkın baktılar.
Epeyce baktılar. Ellerini alınlarına siper edip uzun uzun incelediler, sonra dönüp:
– O tepede su var mıdır, diye sordular.
Şemsettin Bilen işi olmuş sayıp gülümsedi:
– Vardır. İki çadır adamsınız, fazlası ile yeter. Lâkin şunu bilin. Tepeden dereye kadar olan arazi susuzdur ve senelerdir sürülmemiştir. Sizi ya besler, ya bitirir. Demedi demeyin ha!...

Adamlar dönüp bir daha baktılar tepeye, bir daha baktılar. Ufak da olsa bir umut ışığı belirmişti, bu umudun kulpuna yapıştılar.
– Olur Reis Bey, madem sen uygun gördün. Bir de yakından bakalım, suyunu içip otunu çiğneyelim, nasip ise alırız, dediler.

Gezildi, görüldü, mesele kasabalının ve civar köylülerin diline düştü, "Canım altı üstü iki çadırlık oba ateş olsa ne yazar; hem layığını bulmuş otbitmeze konmuşlar, bize ıraktır, varsın konsunlar" diye ahkâm kesildi.
Falanca Beyin mirascıları şehre yerleşmiş idi, gidildi, pazarlık edildi, göçerler sürülerinin bir kısmını sattılar,

paralar ödendi tapu verildi.
Şimali Otbitmez tepesi, cenubu Deli Dere falan diye sınırları belli bir arazi böylece göçerlere geçti.
Bu anlattıklarımız epeyce bir zaman önce cereyan etti. Şöyle ki göçerler kendilerine yetecek kadar hayvan ayırdıktan sonra sürülerini hepten sattılar. O kuytudaki suyu boruya alıp tepenin eteğine getirdiler, oraya üç-beş ev yaptılar. Tarlaların taşını, otunu ayıklayıp sürdüler, bire beş bire altı her neyse, Allah ne vermiş ise mahsul kaldırdılar, çocukları yaz-kış demeyip onca yolu yürüyerek kasabanın okuluna yazıldı, bunlar adam içine karıştı, ağır ağır da olsa göçer âdetlerini terkedip düzde barınanların geleneğini kaptılar. Çocuklar büyüyüp genç oldu, gençler evlenip çoluk-çocuğa karıştı, bir mescit bir de mezarlık yapıldı, on beş-yirmi hanelik köy, "ben de varım" dedi böylece.
Otbitmez Köyü budur işte.

Otbitmez Köyü'nün cihana merhaba demesini şu sebepten anlattık ki; bizim malum ve meşhur tesis bu köyün Deli Dere kıyısında bulunan arazisi üzerine bina edilecek...
Yaa!.. İşin ek yeri burası işte.

Kasabanın epeyce altında, Deli Dere kıyısında İdiris Güzel'in tuğla ocakları vardı.
Sonu, sonu, işi genişletip buraya fabrika kurdu: Güzel Kiremit ve Tuğla Fabrikası.

İcap ettiği zaman arabasına atlar fabrikaya giderdi.
Giderken giderken bunun gözü derenin karşı yamacında uzanan boş araziye takılıyor.
Bayağı düz, büyükçe bir arazi.
Toprağı epeyce killi ve kireçli olduğundan kazma delmez, saban işlemez vaziyette kalmıştı.
Nasıl Newton Efendi'nin kafasına bir elma düşüp "Ulan nedir bu, kim attı, söyleyin yoksa hepinizi bire kadar kırarım" diye tersleneceğine derin fikre dalıp yerçekiminin sırrına vardı ise; veyahut Arşimet hazretleri hamamın havuzunda hamamtasını yüzer görüp birden cin çarpmış gibi avret mahallinin açıklığına aldırmayarak "Buldum, buldum" diye sokağa fırlamış ise; İdiris Güzel de yine böyle kiremit fabrikasına doğru uslu uslu gider, bir yandan da yan gözle o malum araziye bakar durur iken aniden arabanın fre-

nini kazıkladı. Arka koltukta oturanlar neredeyse ön koltuğa yuvarlandılar.
İdiris aldırmadı, arabadan atladı, kapıyı çarpıp uzaklaştı.
Deli Derenin kıyısına kadar geldi, çömeldi.
Arabada kalanlar "Herif aklını sıçrattı galiba, Allah saklasın" diye endişelenedursun, İdiris gözlerini kısmış bir alıcı kuş gibi boş araziyi süzüyordu.

Süzdü, süzdü; sonra ellerini keyifle birbirine vurup kalktı.
Meseleyi çözmüş, neşesini bulmuştu.
"Ulan ben bu araziyi alayım, anasını satayım" diyip duruyor, ardından "Yatan kurttan ise dolaşan çakal evlâdır" cümlesini ilave ediyordu.

Arabaya biner binmez gazı topukladı.
Tozu dumana kattı, kuş uçumu fabrikaya vardı. Kendini odasına kapadı, bir zaman dışarı çıkmadı. Çıktığında kararını vermişti.
Araziyi köylüden alacak, devlete satacaktı.
Lâkin bunun için haysiyetli bir plan icap ediyordu.
"Kervan yolda düzülür" dedi, "Hele şurayı bir alak".
Nasıl olsa bir nal bulmuştu. Geriye kaldı üç nal ile bir at.

Hani ilim adamı bir formülün peşine düşüp sabahı eder ya;

Hani Ferhat Şirin'in aşkı için dağları deler ya;
Hani gerçek bir siyaset adamı icabında "ya devlet başa, ya kuzgun leşe" deyip atını uçuruma sürer ya;
O misâl;
İdiris Güzel de tünelin ucundaki ışığı gördü mü, gözünü karartıp yürürdü.
Başka nasıl olur ki? İnsanın içinde ihtiras alevi parlamaya görsün.

Vakit kaybetmeden gidip Otbitmez köyünün ileri gelenleri ile pazarlığa oturdu.
Al takke ver külâh pazarlığı kavuşturdu. Köylüler bir yandan "Yahu o arazide hiçbir şey yetişmez, bu herif burayı neden istiyor, acep bir kıymeti var da biz mi bilmiyoruz" diye işkillenip pazarlığı yokuşa sürseler de; sonunda on para etmez, kazma batmaz bir toprağa müşteri çıkmış, hem de iyi fiyat vermiş olduğuna bakarak fırsatı kaçırmak istemediler.
"İdiris Güzel'in aklına şeytan bile kavuşmaz, bize mi kaldı" deyip bilmece çözeceklerine, paralarını peşin alıp keyiflerine baktılar. Bu alışveriş ilde-ilçede hayli yankılandı.
Her kafadan bir ses çıktı.
Kimi; o killi-kireçli toprakta cam sanayii için acaip kıymetli malzeme varmış, sıyırıp satacakmış, dedi.
Kimi, yok canım kooperatif kurup konut inşaatına başlayacakmış, dedi.
Kimi şunu, kimi bunu söyledi.

Milletin ağzına laf lazım konuşacak.
Bırakın konuşsunlar.
Ne demişler: Kim kazana kim yiye, ahmak odur dünya için gam yiye.
Öyle de insan çeşit çeşit, yer damar damar.
Kimileri gam yemeye teşnedir, dünyaya sırtını dönmek kolay mı?

İdiris Güzel araziyi kapatınca planın ikinci kısmına geçti.
"Yar bana bir proje, aman tez elden bana bir proje" diye inim inim inlemeye başladı. İldeki bütün kurum ve kuruluşları dolaştı, müdürleri, mühendisleri gördügörüştü.
Bu araziye bir tesis kurulsa ne güzel olur diyor, ama nasıl?

İş şöyle işliyormuş.
Ya şube bizzat kendisi araştırarak buraya böyle bir tesis icab eder diye teklif yapacak.
Ya halkın umumi isteği olacak.
Ya da bölge müdürü talep edecek.

İdiris Güzel parayı saçıverince bunların üçünü bir araya getirdi. Torladı-topladı Genel Müdürlüğe dayandı. Genel Müdür önce usul icabı "Hık-mık" etti; "Hele bir araştıralım" ayaklarına yattı; İdiris Güzel bu, açılmayan nice kapıya anahtar uydurmuş bir adam onu da

razı etti.

Proje sümenaltına atılmadan daireleri dolaşmaya başladı.

Haşmet Altay önceleri burun kıvırıp İdiris'e yüzvermemiş idi. Hani adamın hakkını yemeyelim. Böyle bir işe girişirken elbette il milletvekillerini çiğneyip geçmemiş; "Haşmet Abi, şuna bir de siz el atsanız, devlette bunca forsunuz var, sayenizde memleketimiz bir tesise kavuşur, iş sahası açılır" falan-fıstık diye ince damarlarından girmiş idi.

Buna mukabil Haşmet Altay "Herif yine bir ihale peşinde, beni de koşturmak istiyor" diyerek İdiris'i yalnız bırakmıştı.
Ne zaman ki proje DPT'ye gitti; o zaman ayıktı. "Ulan kıçı kırık Mâciroğlu parsayı toplayacak, aman el atalım, şerefi bizim olsun" diye Hulusi'yi koşturdu.
Eh ağalık böyledir, ateşi maşayla tutarlar. Hulusi iki taraflı oynamaya alışkın tilkilerden olduğu için işi takip ederken İdiris'e başka, Haşmet Altay'a başka türlü konuşuyor; böylece her iki tarafın da müttefiki oluyordu.
Her neyse DPT, Genel Müdürlük onayı, Maliye Bakanlığı falan derken iş Plan-Bütçe Komisyonu'na intikal etti.
Burada Haşmet Altay el-hak elinden geleni yaptı, pro-

jeyi arslanlar gibi savundu, laf aramızda kendi projesi olarak sağa-sola yayın yaptı.
Meclis'ten onay alınınca iş ihaleye çıktı.

İdiris bu sırada bir büyük hamle daha yaptı ve tesisin kurulacağı araziyi devlete bağışladığını davul-zurna ile ilan etti.
Gel de adamın aklını alkışlama.
Büyüksün be İdiris.
Buna mukabil ihalenin davetiye usulü ile yapılmasını ayarlamıştı. Davetiye gönderilen beş müteahhit de İdiris'in tanıdıklarıydı, işin ona verileceği belli olduğu için haklarını alıp çekildiler. İhale İdiris'te kaldı.
Noter huzurunda Genel Müdürlük ile sözleşme imzalandı ve projeler müteahhide teslim edildi.

Kasaba çalkalanıyordu.
Bırakın ilçeyi ilde bile böyle bir tesis yoktu.
Bir kurulsun, bir faaliyete geçsin, siz bakın bu kasabanın yüzü nasıl gülecek, nasıl kısa zamanda kalkınacak.
Kıskananlar çatlasın.
İdiris'in arazi bağışı ise bir efsaneye dönmüştü. Adam tek başına bir ordu sanki. Zafer üstüne zafer kazanıyor. Ancak muhalifler de boş durmuyordu tabi. "Uyanık pezevenk, köylüden araziyi yok fiyatına aldı, devlete sattı" diye propaganda yapıyorlardı.
Kasabalı iki arada bir derede kalmıştı övseler mi, sövseler mi?

Sonunda övmeye karar verdiler.
"Canım netice nedir? Şu memlekete bir tesis yapılıyor, işsize iş, güçsüze güç sağlanmıyor mu.. Amaan, gerisini boş verin. Elbette bal tutan biraz da parmak yalar" demeye başladılar.

Tesis havadisi kasabalının hayallerini yenilemiş, par-

latmıştı.
Meselâ otelci Marlon Mehmet. Kendini nedense Marlon Brando'ya benzetirdi. "Hadi lan sen kim Marlon Brando kim" diyenlere şöyle yan dönüp gözlerini kısarak bakar, ellerini şakaklarından geçirerek bir Marlon pozu verir, "Nasıl, benzemiyor muyum?" diye iddiasını sürdürürdü. Marlon Mehmet oteli bir elden geçirmeli diye düşünüyordu. Boya-badana, yatak-çarşaf, dipten doruğa yenilenmeli. Müfettişi, kontrolörü, mühendisi, müdürü, memuru gelir, işler açılır. Eh fiyatları da ona göre ayarlarız diye ellerini oğuşturuyordu. Ayrıca lokalin gerisindeki gizli bölmeyi de elden geçirmek lazımdı. Masaların çuhaları sigara yanığından geçilmiyordu. Burada kumarcılara şık bir mekân kurmalıydı.
Şu artık iyicene rengi solmuş Marlon Oteli tabelasını da atıp, yerine neon ışıklı bir şeyler uydurmalıydı.

Lokantacılar, manifaturacılar, ayakkabıcılar, gıda toptancıları, terziler, berberler, kasap, manav hepsi ağzını açmış bekliyordu. Şu tesis bir an önce yapılıverse bari. Hamamcı Hayrettin bile hamamı kapama fikrinden caymış idi.
Kaç nesildir babadan oğula devredilegelen Yeni Hamam son yıllarda müşteri kıtlığı yüzünden topu atmak üzereydi. Bir de eski hamam vardı kasabada ama o yıllardır işletilmediğinden harabeye dönmüştü. Kolay değil, odunun tonu çıkmış bilmem kaça. Ee, perso-

nel gideri, sabun, su vesaire; hesap-kitap yapılınca el elde baş başta kalıyordu.
Bıkmıştı yani.
Evlere banyolar yapılalı, banyo kazanları, şofbenler takılalı hamam müşterisi diye kimse kalmamıştı. Sade eski alışkanlıklarından bir türlü vazgeçmeyen birkaç yaşlı esnaf. Onlar da sabahın köründe damlar, döne döne yıkanır, çıkarken üç-beş yıl öncesinin fiyatıyla hesabı ödemeye kalkarlardı, nekes herifler. Yahu bu insanlar niçin böyle, yaş ilerledikçe paraya daha bir yapışıyorlar.
Ama şimdi bir umut.
Şu tesisin inşaatı başlayınca, işçisi var, ustası var, mühendisi-teknisyeni var; e bunların içinde elbette hamam meraklısı da vardır.
Bekleyelim bakalım, diyordu.

Kısası...
Şu tesise muhalif tek bir kişi yok kasabada.
Diyeceğim, ama.
Diyemiyorum.
Çünkü var.

Gazeteci Fikri.
Kasabanın tek matbaası ile haftalık "Fikir" gazetesinin sahibi ve başyazarı Fikri Süzer. O da esasen tesise muhalif değil de, proje ve ihalesine karşı.

Rengi atmış geniş kenarlı bir fotör, iri mercekli, kalın siyah çerçeveli gözlükler, Hitler bıyık, üç günlük kırçıl sakal, dudak kenarında sürekli tüten bir sigara, çökmüş avurtlar, kıvılcım saçan gözler, kalın uzun kıllı kaşlar, buruşuk bir pardesü, ütüsüz pantolon, lâkin mutlaka kravat ve ceket, boyasız ayakkabılar.
İşte Fikri Süzer.
Kasabanın müzmin muhalifi. Hangi iş, hangi düşünce, hangi kişi, hangi parti olursa olsun mutlaka bir ek yerini bulur, muhalefete başlar.

Tek ölçüsü adalet ve hakikat. Elbette kendine göre.
Kasabada takışmadığı müdür, mühendis, avukat, tüccar, politikacı, her sınıftan insan kalmamıştır. Akla ziyan belki ama binlerce davaya girmiş, kazanmış-kaybetmiş ama dediğinden dönmemiştir.
Tavla partilerinde bile niza çıkarır, bağırıp çağırır, iyi de söver.
Onun bu kişiliği zamanla kasabanın hakim renklerinden biri olmuş, sözleri kızgınlık değil de kahkaha doğurmuş, muhalefeti bir orta oyununun tuluatına dönmüş, halk Fikri Süzer için artık mahkemeye gitmeyi gerekli görmez hale gelmiştir.

O konuşur, yazar, söver.
Neredeyse bir dokunulmazlık kazanmıştır.
Haftalık gazetesinde "Fikir Meydanı" adı altında kaleme aldığı uzun makalelere imzasını atar, altına sultanların mührü gibi bir de sıfat eklemeyi düşünür:
"El-Muhalif Daima"
Ama yapmaz. Bu zaten halkın dilinde dimağında ona verilmiş bir unvandır. İçinde kötülük yoktur, kıskançlık yoktur, hırs yoktur. Herkes bunu bilir.
Onunkisi dilinde.
Ne çekmişse dili yüzünden çekmiştir.
Kasabaya yeni tayin edilen âmirler, memurlar, bu kendine has adamı önce yadırgar, sonra kızar, bazen kavgaya tutuşur, zaman sonra kendisini iyicene tanıyınca canciğer ahbap olur, yoldan geçmeyiversin:

– Aman Fikri Abi, kırma beni şuracıkta bir parti tavla atalım, diye çevirmeye kalkışır.
Fikri Süzer'in tavla partileri Çardaklı Kahve'de olimpiyat oyunlarından fazla ilgi çeker, müşteri toplar. Her bir oyun değme komedyenlerin sahne performansına taş çıkarır.

Yüzlerce dava ile uğraşıp mahkemeye gidip gelmekten usanmış, yaşı da epeyce ilerlemiş olduğundan belki hafifletici sebep sayılır kastı ile gazete başlığının kenarına şu ibareyi koymuştur:
"Yazılarımız mizahî, ilânlarımız ciddidir."

Böyle birinin kasabaya kurulacak tesis ile ilgilenmemesi mümkün değildir. Bu konuda epeyce yazı yazdı. Bunlardan birini nakledelim:

ADALET DAİRESİ

Eski kitaplarda yazar, okuyanlar bilir, okumayanlara biz hatırlatalım (Yahu Fikri okuyan kaldı mı şu memlekette). Meselâ İbn Haldun'un *Mukkadime*'sinde, Kınalızâde'nin *Ahlâk-ı Alâî*'sinde vardır.
Bir çember çizilir.
Bunun adı "Dâire-i Adliye" veya "Adalet Dâiresi"dir.
Altına şu metin ilave edilir.
Metni aynen veriyorum, sonra şerh edeceğim.

Adldir mûcib-i salâh-ı cihan
Cihan bir bağdır dîvarı devlet
Devletin nâzımı şeriattır
Şeriata olamaz hiç hâris illâ mülk
Mülk zapt eyleyemez illâ leşker
Leşkeri cem edemez illâ mal
Malı cem eyleyen râiyettir
Râiyeti kıul eder pâdişah-ı âleme adl.

(* Mülk kelimeleri "melik" diye de okunabilir)

Bakınız metin "adl" ile başlıyor "adl" ile bitiyor. Yani başı adalet, sonu adalet. Öteki unsurlar çemberin neresinde olursa olsun dönüp dolaşıp gelecekleri yer adalettir.
Şimdi gelelim açıklama faslına.
1. İnsanoğlu tek başına yaşayamaz (Yalnızlık Allah'a mahsus). Çünkü insan medeniyyün-bit'tab'dır. Yani yaratılış itibarı ile cemiyet halinde yaşaması gerekir. Ve öyle de yaşar.
2. Cemiyet halinde yaşayan insana bütün fertlerin tâbi olacağı bir mevzuat lazımdır. Bu töre olabilir; kanun, örf, şeriat olabilir.
3. Bu mevzuatı ayakta tutacak (ona uyulmasını sağlayacak) bir organizasyona ihtiyaç vardır. Bu padişahtır, devlettir, hükumettir.
4. Fertler cemiyet halinde yaşayabilmek için, yani medeni olabilmek için kanuna, örfe, padişaha, devlete,

hükumete itaat etmek zorundadırlar.
5. Padişaha (devlete-hükumete) itaati mümkün ve zaruri kılan padişahın (devletin-hükumetin) âdil olmasıdır.
6. Çünkü adalet mülk ve devletin salâhının teminatıdır (Adalet mülkün temelidir)
7. Mülkü korumak için askere ihtiyaç vardır.
8. Askerin varlığı için mal (toprak-mahsul-üretim) ve para lazımdır.
9. Üretimi yapan, toprağı ihya eden ve parayı sağlayan (vergi veren) râiyettir (yani halktır).
10. Vergiyi adaletle toplamak ve adaletle harcamak padişahın (devletin, hükumetin) görevidir.
11. Cihanın ayakta durmasının (yani nizâm-ı âlemin) asıl sebebi adalettir.

Şimdi bazı bilgisi ve kavrayışı kıt olanlar için söylüyorum, lafı kısaltıp özetliyorum:
İnsana cemiyet lazımdır, cemiyete düzen lazımdır, düzeni padişah sağlar, padişahı adalet meşru kılar, mülk için ordu, ordu için mal (para), mal için halk, halk için adalet gereklidir.

Anlaşıldı mı?
Durum budur işte. Dün de böyle idi, bugün de böyledir.
Şimdi dairenin her bir cihetine bir unsur (padişah, mülk, ordu, para) konur. Her neresinden başlanırsa

başlansın bu unsurlar birbirlerine muhtaç olduğu için, birbirine bağlanır ve daire tamam olur.
Dairenin âhengi ve mantığı bozulmaz.

Bu daire çok eski, kadimden gelen bir dairedir. "Kadim" ne demektir? Eskiler şöyle derler:
"Kadim odur ki, evvelini kimse bilmeye."
Kimbilir, belki Çin'den, belki Hint'ten, belki Eski Yunan'dan Osmanlı'ya intikal etmiştir.
Şimdilerde herhalde ve muhakkak unutulmuştur. Bizden hatırlatması.
Ancak yine de dilimizde yaşayan "Devlet Dairesi" diye bir sözü kullanıyoruz.
Biliniz ki, bu daire o dairedir. Dilerim Cenab-ı Hak bütün devlet dairelerimize bu adaleti göstermeleri için ahlâk, basiret ve cesaret verir.

Sözün nihayetinde Viyana'da sefir iken bir aşk macerası yüzünden havagazı ile intihar eden meşhur Sadullah Paşa'nın bir kıtasını da buraya almayı münasip gördüm:

Hürriyet olmayınca emniyet olmaz
Emniyet olmayınca sa'y olmaz
Sa'y olmayınca servet olmaz
Servet olmayınca saadet olmaz.

Paşanın fikrine katılmadığımızı beyan edebiliriz. Ne-

den? Çünkü hazret adaletin yerine serveti koyuyor ki, insanlığa yapılacak en büyük kötülüktür. Para hiçbir vakit adaletin önüne geçemez, geçmemelidir.
Günümüzün dünyasında "para her şeydir" deniyor, bu sebeple dünyanın burnu boktan çıkmıyor.

Şimdi gelelim zurnanın zırt dediği yere.
Kasabamıza bir tesis yapılacak. Yapılsın, halkın umumi arzusudur.
Ancak bu tesisin yer seçimi ve bu yerin mülkiyeti, ve bu mülkiyetin gûya devlete bağışlanması ve bu bağışı yapan kişinin (ki, hepinizin malumu İdiris Güzel'dir) tesis ihalesini alması âdil bir muamele olmayıp, tamamen siyasî danışıklı dövüştür.
Apaçık bir oyundur.
Biz şunu söyler, şunu yazarız: "Devletin temeline haram katılmaz, o iş oraya yapılmaz."
Diyeceksiniz ki, Fikri Süzer bu, "el-muhalif daima", elbet bir kulp bulacak.
Hayır efendim. İşte şuraya yazıyorum. Bu tesis o toprakta işlemez, işlese bile verimli olmaz.
Arsası Otbitmez köylülerinden yok fiyatına alınmış ve peşkeş çekilmiştir. Bu oyunun içinde il milletvekilleri dahil bütün daire âmirleri bulunmaktadır. Hepsi İdiris Güzel'den alacaklarını almışlardır. Vaaay, bu bize hakarettir. Düpedüz yalan ve iftiradır, diyen varsa çıksın karşıma.
Mahkeme yolu açık.

Vesselâm.
(İmza: Fikir Adamı).
Görüldüğü gibi Fikri Süzer ağır makalelerinde "Fikir Adamı" imzasını kullanıyor.

Gelelim dereye.
Hani ikide bir adı geçiyor; Deli Dere diye. Bakmayın adına siz. Yaralı bir yılan gibi yatağında zar zor hareket eden, yılın bir iki ayı hariç diğer zamanlarda bir karış kirli-yeşil-yosunlu suyu akan sefil bir dere bu.
O bir, iki ay; malum karların eridiği, yağmurların yağdığı bahar aylarıdır.
Tepelerden gelen sular, taşıdıkları erozyon toprağıyla birlikte dereye dolar, onu bozbulanık coşkun akan bir nehre çevirir.
Ta ki yağmurlar kesilip güneş yüzünü gösterinceye kadar.
O zaman ağır ağır suyu çekilir, kılçıklı kara balıklar göletlerde toplanır. Çocuklar yüzmeyi bu göletlerde öğrenir, yaşlılar olta başında balık bekler.

Suyun iyicene azaldığı Ağustos sıcağı çökmeden, kasabanın kadınları yün, kilim, çamaşır yıkamak için kasabadan yukarlara daha temiz yerlere giderler.
Dere yatağında nasılsa serpilivermiş bir iki söğüt gölgesi bulup oraya çöreklenirler. İri hararlara tıka-basa

doldurulmuş mor koyun yünleri, ak koyun yünleri önce çıkarılıp çakılların üzerine yayılır.
Güneş bir iyice ısıtıp kavursun, kirini yumuşatsın diye.
Sonra birkaç yere iri sal taşlar yerleştirilir.
Islatılıp çalkalanan yün topakları taşlara konulup tokaçlanmaya başlar.
Tahta tokaçlar inip kalktıkça etrafa damlacıklar saçılır, eleğimsemalar oluşur.
Kadınlar, kızlar, gelinler vur ha vur eder; bazan yarışa tutuşurlar.
Tokaç sesleri ta kasabanın sokaklarında yankılanır.
Mübarek koyun yününe Cenab-ı Hak öyle bir özellik vermiş ki, sabuna deterjana gerek yok sanki.
O kendi kendini temizler.
Vurdukça köpürür.
Köpürdükçe tokaçlayan keyfe gelir.
Tabii ki titiz kadınlar sade bu temizlik ile yetinmez, arada bir sabun tozu dökerler.
Tokacı yiyip kirini bırakan yün suda çalkanır. Bir daha dövülür, bir daha çalkanır. Ta ki yünden akan su dupduru kesilinceye kadar.
O zaman kaldırılıp ilerilerde daha iri ve temiz taşların üzerine lif lif serilir. Tamamen kuruyuncaya kadar güneşte bekletilir.
Bu yünler yıkanacak, kızlara-oğlanlara çeyizlik yatak olacak.
Gözünü seveyim yün yatağın. Hem sıcak hem sağlık-

lıdır. Evladiyelik. İyi bak, temiz tut, her yıl yününü güneşe ser, çırpadur, yeniden kılıfına doldur, kızına da yeter, torununa da. Ama artık kalmadı bunlar. Millet hazır yatağa alıştı. Yün yatağın çilesine kim katlanacak.
Yünler yıkanırken çocuklar derede oynar, suya girer çıkar, kumda yatar; analar, nineler, kaynanalar söğüdün gölgesinde taş ocağa oturttukları koca güveçlerde bulgur pilavı kotarırlar. Yanına da bir tepsi salata, ooh, yorgunluğa bire bir. Aman ayranı unutmayın.

Derenin suyu çekildikçe göletlerin kenarındaki kamışlar, sazlar iyice boy atar. Öyle sık yetişirler ki yılan delemez yani. Bu sazlar-kamışlar da günü gelince semerci esnafı tarafından biçilir. Semerin hammaddesi deriağaç-kamış.
Geride kalanı köylüler keser, binaların damlarına döşerler; zaman aza kanaat zamanıdır. Şu kamışı kesip satarak geçinen bile vardır.

Sonbahara doğru kamışlıklara ördekler iner.
Avcılara gün doğar.
Avcılık aslında nedir?
Bana sorarsanız bir kendini sınama işi.
Atarsın, eğer vurup düşürürsen "Ulan iyi dersin, bizde hâlâ iş var." Bilgi yarışmasında bile yapar insan bunu, bilmece çözerken yapar, bir çuvalı yerden kaldırırken, merdiven çıkarken, yemek yerken, bir kadına ba-

karken bile yapar. Ya gerisi, bir avcının "Bir keresinde inanmazsınız tam yüz yirmi ördek indirdim" diye şişinmesi.
Bu düpedüz hastalık, sapkın bir yöneliş, insan öldürmeden ne zevk alır ki. İnanmıyorum buna.

Dereden kum taşırlar, çakıl taşırlar. Eskiden kalmış kasaba sokaklarının bazıları dahi bu derenin taşlarıyla kaplıdır.
Daha aşağılarda tuğla harmanları için suyun önü kesilir, motorlarla kıyıya basılır.
Suyun kasabaya ulaştığında bunca azalmış olmasının bir sebebi de çok yukarılardan tutulup; bostanlara, bahçelere götüren bir arka bağlanmış olmasıdır.
Pek fazla bağı-bahçesi yok kasabanın, ama buncacık su yetiyor işte.

Peki derenin adı nerden geliyor diyeceksiniz. Bunca uysal, sefil bir dereye "Deli" lakabı nasıl verilmiş?
Efendim eskilerin anlattığına göre kırk elli yılda bir coşarmış bu dere, nasıl coşuyorsa.
O zaman önüne geleni silip süpürürmüş.
Hatta bir seferinde yatağını patlatıp kasabayı bile basmış diyorlar.
Eskiden, çok eskiden..

Şemsettin Bilen kasabanın kanalizasyon şebekesini yaptırınca, atık suları beton künkler ile yer altından

taşıyıp bu dereye boşalttı.
En uygunu bu, nereye boşaltacak yani.
O zamanlar arıtma lafı bile yoktu ortalıkta. Hem olsa ne olacak. Belediye'nin ufacık bütçesi ile kanalizasyon şebekesini tamamlamak için dahi kaç yıl uğraştı. Caddeler, sokaklar delik deşik oldu.
Bir kaç sene milletin ayağı çamurdan çıkmadı.
"Ulan Şemsettin, başımıza iş açtın yani, ne lüzumu vardı" diye söylenenler bile oldu.
Netice hendekler kapatıldı; yollar, caddeler düzeltildi, arnavut kaldırımı döşendi, her yan pırıl pırıl oldu.
Eh, sabrın sonu selâmet.
O zaman "Aferin Başkana" diyen diyene.

Bu kanalizasyon işi bizim Deli Dere'nin fiyakasını bozdu.
Adı Boklu Dere'ye çıktı, kokudan yanına yaklaşılmaz oldu.
Neyse ki kasabanın epeyce uzağında da, koku merkeze ulaşmıyor.
Zaman zaman, ters yel estiğinde koku geliyor, birlikte sinek dahi taşıyor.
Ne yapalım, gülü seven dikenine katlanacak.

Yün yıkayanlar azalmıştı, göletlerin kamışları kurudu, balık falan kalmadı.
Çocuklar yaz günleri çimmek için tâ yukarılara, suyun temiz olduğu yere kadar yürüyorlardı.

İdiris Güzel tuğla ocaklarını fabrikaya çevirdiği vakit, bu kirli su yerine paraya kıyıp, borular döşeyip bostanlardan artan suya depo yaptırarak oradan aldı geldi suyu.

Zamanla Boklu Dere'nin üstünden geçip gitmek de dert oldu. Bilhassa Otbitmez Köyü ahalisi ve o civardaki köyler ahalisi için.
Şemsettin Bilen ne yaptı-etti bir de köprü kurdurdu. Bayağı masraflı, beton bir köprü.
Dedik ya kasabaya hizmeti büyük.

Kasabaya kanalizasyon şebekesi döşenmezden önce lağım işi foseptik çukurları ile hal yoluna konulmuştu.
Her evin, her dairenin, her binanın kendi hacmi uyarınca; yanında-yöresinde, bahçesinde bir foseptik çukuru bulunuyordu.
Helalar tuğla künkler, kehrizler ile bu çukurlara bağlanmıştı.
Çukurlar dolup, temizlenme vakti geldiğinde lağımcıya haber verilirdi.

Bu lağımcı, mesleği icabı kasabanın oldukça uzağında küçük bahçeli bir evde; atı, arabası, takım taklavatı ve ailesi ile oturuyordu. Çoluk-çocuğu yoktu. Bir Köroğlu bir Ayvaz.
Suskun, yalnız bir adam.
Neredeyse bir adaya sürgün.
Kimin çukuru çekilecekse adam haberi aldığı günün gece yarısı, zayıf bir atın çektiği dikdörtgen prizma şeklinde tahtadan yapılmış üstünde kapaklı deliği olan bir deponun oturtulduğu talika arabası ile gelir,

lüks lambasını yakar, kuyunun başında işe girişirdi.

Önce toprak kazılacak, kuyunun beton kapağı bulunacaktı. Bu kapağın ortasında bir demir halka olur, lağımcı halkaya demir levyesini geçirir, o ufacık gövdesinden umulmayan bir güç ile kapağı kaydırıp kuyunun ağzını açardı.
Bir tahta sırığın ucuna monte edilmiş kovası vardı.
Kovayı kuyuya daldırır, suları sızdıra sızdıra ustalıkla deponun deliğinden boşaltırdı.
Gün ışımadan işini bitirmek, kasabayı terketmek zorunda idi.
Hızlı çalışır, hiç ara vermez, belki bir belki iki sefer yapardı. Hani kuyunun hacmine bağlı. Zaten sefer başına para alıyordu.
İşinin ortasında bir süre nefeslenir, bir sigara yakar, yere bağdaşı kurup oturur, gecenin seslerini dinlerdi.
Böyle böyle kuyunun dibine yaklaşır, katı madde birikintisini çekip çıkarmak daha bir zora binerdi.

Her mesleğin kendine göre incelikleri var. Lağımcı o sırığın ucundaki kova ile nasıl beceriyorsa kuyuyu tertemiz eder, içine-etrafına yanında getirdiği kireç bulamacı ile bir güzel badana yapar, yeniden beton kapağı itinayla yerleştirip, üzerini toprakla örterdi.
Bitti işte.
Herif çekip gittikten sonra, zaten diken üstünde uyuyan evin ahalisi sabah namazının önü sıra dışarı dö-

külür; kovalar, süpürgeler, kürekler ile bu defa onlar işe koyulurdu.
Her yan sulanır, süprülür, bir damla lağım suyu bırakılmaz, gün ışıyıncaya kadar temizlik tamam olurdu.

Bazı titiz aileler, hani olur ya etraftan laf işitilmesin, karının-kızın pasaklı olduğu dedikodusu yayılmasın diye, lağım arabasının geçtiği yolu, bahçe kapısından başlayıp sokağın bitimine kadar sular-süpürür; ertesi gün komşulardan iri bir "âferin" alırlardı.

Lağımcı dolu arabası ile kasaba dışındaki tarlalara doğru gider; önceden anlaştığı tarla sahibinin nadasa bırakılmış tarlasını güzelce gübrelerdi.
Böyle beş on araba çekilmiş tarla bir kez daha sürülür, seneye ekildiğinde bire yedi veren tarla on yedi verirdi. Eskinin adamları işi biliyordu yani. Kasabanın boku bile para ediyordu.

Şemsettin Bilen Belediye Başkanı seçildiğinde ilk yaptığı işlerden biri bir vidanjör ile bir itfaiye aracı almak olmuştu.
Vidanjör daha fennî usuller ile lağım çekme işini halletti; tâ ki kanalizasyon şebekesi kurulana kadar.
İtfaiye aracına çok şükür pek iş düşmedi, kasabanın yakın tarihinde dişe dokurur bir yangın olmadı.
Yazın kızgın sıcağında deposunu doldurur, ön tarafındaki fıskiye tertibatı ile sokakları dolaşır sular, her ya-

na bir serinlik saçardı.
Kasabanın çocukları bu itfaiyenin fıskiyesi altında; koşarak, ıslanarak, bağırıp çağırarak çok keyfetmiştir.

Lağımcıya gelince.
Vidanjör alındıktan sonra adam, atıyla arabasıyla kimselere haber vermeksizin ortadan kayboldu. Bir süre sonra evi de, bahçesi de haraboldu.
Kimbilir belki de vidanjörü bulunmayan bir kasabaya hicret etmiştir.

Zabıta Kemal hızar atelyesinden Zurnacı Niyazi'yi derdest edip kaldırdıktan sonra kasaba kahvelerini dolaşmaya başladı.
Bir davulcu arıyorlardı.
Bu mevsimde davulcu bulmak, hemen bulmak zor.
Herkes yazıda-yabanda, işinde gücünde.
Derken kahvelerden birinde Hamo Dayı'ya rasladılar.
Davulcuların en yaşlısı.

Kendi gibi artık işten-güçten el çekmiş üç ihtiyar çekişe çekişe prafa oynuyor, o da kasketi geriye yıkmış, elinde yarısı içilmiş çay bardağı seyrediyor.

Köylümüz sedire, mindere oturma alışkanlığını terkedemediği için sandalyeye dahi bir bacağını altına alıp yan oturur. Ve tabi bu durumda dengeyi tutturamadığından bir veya iki sandalyeye daha ihtiyacı olur.
Hamo Dayı da koltuğunun altına bir sandalye daha çekmiş.

Bunca yıl gün altında kalan cildi kararmış, yüzünü kı-

rışıklar kaplamış, bir haftalık sakal iyicene uzayan bıyıklara karışmış.
Ne gam.
Kemal Hamo Dayı'yı görünce havalara uçtu. Hemen yanaştı, selâm verip sandalye çekti.
Hamo Dayı zurnacıyı görünce bir davulcu aradıklarını anladı. Meslek bu, adam anlar.
Kulaklar da ağır işitiyor.
Kemal eğilip yüksek sesle:
– İş çıktı Hamo Dayı, davulu kap da gidelim.
– Hı.. Ne işi?
Anlaşıldı, yokuşa sürecek, nazlanacak.
– Yahu ne işi olacak davul-zurna işte. Bak Niyazi de burda.
Hamo Dayı Niyazi'ye bir yarım bakış fırlattıktan sonra suratını buruşturdu.
– Çok hastayam, çok halsızam, gelemem..
– İş yağlıdır, iyidir, şuracıkta hem. Hadi nazlanma.
– Kemal Efendi yoncayı biçmişem tarladadır. Yağmur-yağış olur, kaldırmadan gelemem.
Düğün müdür?
– Yok ya. Halk Eğitim'e varacağız. Çocuklar çalışıyor. Hani müzik öğretmeni de var.
– Yoo!. Oraya heç gelemem. Sarhoş Şükrü beni döver.
– Haydaa!.. Yahu ne Şükrüsü?
– Ee, Müdür odur.
– Onun bir ilgisi yok. Bu mektep işidir.
– Parası. Parayı peşin alırım ha!

Kemal "şunun biraz dalına basayım da nazlanmayı görsün" diye geri çekildi.
– Para yoktur. İş bitince alırsın.
Hamo Dayı umursamaz oldu, bardakta kalan çayın son yudumunu dikti.
– Başkasını bulun, deyip kestirdi attı.

Sen misin kestirip atan, sen misin nazlanan, Kemal yine kulağına eğildi.
– Kaymakamın emridir. İlla Hamo Dayı gelsin demiş.
Hamo Dayı kabasına çuvaldız batırılmış gibi sıçradı. Sandalyedeki ayağını indirdi; ayakkabısını giydi. Tedirgin.
– Ne Kaymakamı?
– Ne Kaymakamı, var mı? Sen bu işi anlamadın galiba, bu devlet işidir.
– Devlet işidir ya. Bugün yarın kasabaya bir tesisin temeli atılacak. Merasim yapılacak. Senle Niyazi çalacaksınız, Halk Eğitim'in folklor ekibi oynayacak.
– Aboo... Devlet işi ha. Ula oğlum baştan desene şunu. Hadi gidek.
– Davul nerde?
– Davul burdadır, çay ocağının ardında.

Bizimkiler Halk Eğitim Salonu'nun ağır demir kapısını açıp girdiler. Hani yaz günü ya, salonun pencereleri de açık imiş. Cereyana kapılan kapı arkalarından "paaat" diye kapanınca Mehpare Hanım korkudan yarım metre sıçradı.

Damağını çekip gelenlere baktı. Kemal'i tanıdı. Titrek adımlarla onlara doğru yürüdü.

Çocuklar giyinmiş, kuşanmış, beri yanda hareketsiz.

– Ayol ödümü kopardınız, bu ne biçim gelme böyle.

Kemal:

– Özür dileriz efendim, galiba cereyan yaptı, pencereler açık ya.

– Bu arkadaşlar?!...

– Efendim Niyazi zurnacıdır. Hamo Dayı davulcu, Reis Bey ricanızı iletti, bulup getirdim. Anında.

– Çok teşekkür ederim. Size zahmet verdik. Lâkin mecburen. Hani bizim sarhoşun yanında adam barınmıyor. E, tören günü geldi çattı, çalışmamız lazım.

Kemal'e biraz daha yaklaşarak, öyle ki o baygın kokusunu duyurarak, ve Kemal'in bunca yıl çabalayıp nefsinin derinlerine hapsettiği duygularını kamçılayarak,

kısık bir ses ile:
– Bu davulcuyu gözüm tutmadı, adam dokunsan düşecek gibi, pek yaşlı.
Kemal terlemeye başlamıştı, şapkasını çıkardı eline aldı. Gülümseyerek:
– Siz hiç merak etmeyin efendim. Hamo Dayı kasabamızın en mahir davulcusudur. Üç gün hiç oturmayıp çalsa bana mısın demez. Hem her yörenin oyununu bilir. Biraz işitmesi kıt, o kadar.

– Neyse bir deneyelim bakalım; deyip Mehpare Kemal'in yanından uzaklaştı. Kemal kıravatını gevşetip rahat bir nefes aldı. Aldı ama gözleri streç pantolon giymiş kadının üzerinde kaldı.

Mehpare ellerini çırparak çocukları harekete geçirdi:
– Hadi bakalım arkadaşlar, başlıyoruz. Lütfen dikkatli olalım. Tam bir konsantrasyon istiyorum.
Tamam mı?
Çocuklar yerlerini almıştır.
– Hazırız hocam, derler.
Mehpare denemek için zurnacıya yanaşır:
– Önce bir Erzurum çalalım.
Niyazi:
– Ne olsun?
– Ne istersiniz.
Kemal ceketini de çıkarmış, oracıkta duran bir sandalyeye asmış oturmuştur. Bu manzara kaçar mı?

Niyazi Hamo Dayı'nın kulağına eğilir:
– Kavurma koydum tasa...

Zurnayı önce bir iki öttürür, kıvamını notasını bulur, çalmaya başlar, ardından davul yetişir.

Halk Eğitim'in hem basket sahası, hem konferans, hem tiyatro salonu olarak kullanılan gürgen parke döşeli büyük salonu oynak nağmelerle inlemeye başlar. Çocuklar Mehpare'nin işareti ile bir yandan oynar, bir yandan söyler:

Kavurma koydum tasa
Ağam yar, paşam yar
Doldurdum basa basa
Di gel gel
Doldurdum basa basa
Di gel gel

Benim yarim çok güzel
Ağam yar, paşam yar
Azıcık boydan kısa
Di gel gel

Mehpare'nin kalbi telaşla çırpınır. Bu zurnacı nasıl bir adamdır ki, tam istediği parçayı çalmaya başladı. "Benim yarim çok güzel / Azıcık boydan kısa". Ne demek bu. Bu düpedüz Çetin demek. Çetin. Onun da

azıcık boyu kısa, anlar mı acaba? Bu parçayı kesin oynamalıyız, kesin.

Dayanamaz, halayın başına geçer. Ağır âhenkli kıvrımlar, eğilip doğrulmalar, ayak atmalar ile ekibe kılavuzluk eder.

Kemal erim erim erimektedir.

Derken daha beter bir şey olur. Mehpare gelip Kemal'i yerinden kaldırır.
– Hiç itiraz etmeyin. Halk oyunlarına âşina olduğunuzu biliyorum. Geçin başa. Ben geçersem bütünü göremiyorum.
Siz yönetin biraz...
Kemal ter-kan içinde.
– Nasıl olur efendim; ben, ben, çok iyi bilmiyorum. İşi berbat etmeyeyim.

Kadın Kemal'in eline yapışır, zorla kaldırır.
Eli elinde...
Kemal'i halayın başına kadar götürür.
Kemal bitti... Kemal'den geriye bir ceset kaldı.
Dediğimiz sırada cendereye alınıp hapse takılmış olan nefis patlar. Kemal'in bantla tutturulmuş ar damarı çatlar, ağzından son edep nefesi boşanır. "Sat anasını" deyip oyuna girer.
Öyle bir oynar ki Mehpare'nin dudakları uçuklar.

Halaydan halaya, bardan bara, bölgeden bölgeye geçerler.
Kemal bir ara "Ulan şunu belinden kavrayıp yanıma çeksem, ter topuktan çıkmacasına oynasam ne lazım gelir" diye içinden geçirirken salonu yukarıya, idare bölümüne bağlayan merdivenlerin başında sarsak bir gölge peyda olur.

Sağa sola yalpalayan gölge ufacık cüssesinden beklenmeyen bir nara patlatır:
– Heeeytt!.
Yeter ulan kafamı şişirdiniz be!
Kesin şunu..
Davul-zurna susar, herkes olduğu yerde kalır, başını yukarıya merdiven başına çevirir.
Mehpare Hanım dişleri arasından tıslayarak "Geldi yine keltoş cüce"..
Sonra Kemal'e yaklaşarak:
– Kemal Bey, rica ederim, bu adam sarhoş, lütfen bir maraza çıkarmaya kalkmasın.
Kemal'in yüzünde halden anlayan bir gülümseme, alnının terini silerek:
– Merak etmeyin efendim, ben hallederim.

Halk Eğitim Müdürü Şükrü, kısa boylu dazlak kafalı, göğüs-bağır açık gürlemektedir.
– Düğün evi mi lan burası ha!
Kimden izin aldınız, kimden?

Kemal merdivenleri atlaya atlaya çıkıp adama yanaşır.
– Şükrü abi, ayıp oluyor ama, aşağıda bayanlar var.
Şükrü baygın gözlerini kırpıştırarak:
– Sen de kimsin be!
– Tanımadın mı, ben Kemal, Zabıta Kemal.
Adam iyicene yaklaşır, Kemal'in burnunun dibine girer, leş gibi kokmaktadır.
Bakar, bakar, sonra salyalı bir kahkaha:
– Vaay Kemalcim, kardeşim benim.
Sarılır, öpmeye çalışır, geğirir:
– İyi ki geldin be! Bu meret yalnız içilmiyor. Bi büyük açtım, içerde, gel abicim, gel şöyle parlatalım.
Kemal ciddiyetini muhafaza ederek ve endişeli bir tonda.
– Ne yapıyorsun Şükrü abi. Haberin yok mu?
Şarhoş, şaşkın, kararsız.
– Ne haberi, no'lmuş ki?
Kemal adamın kulağına eğilir, sır verir gibi fısıldar.
– Mülkiye müfettişleri geldi, her yanda teftiş var. Neredeyse buraya da gelirler, toparlan abi.
Şükrü Bey müfettiş lafını anlamıştır. İyice çarpılır, mânasız devinimler ile döner, çırpınır, kapı yerine duvara gider.
– Aboo!. Ben yandım, ben bittim!.. Aman Kemal kardeş yardım et, hiç olmazsa odayı toplayalım. Buraya mı geliyorlar? Off.. Of..
Kemal kapıyı açar adamı dışarı çıkarır.
Mehpare Hanım derin bir nefes alır.

"Of be! Pislik temizlendi. Aferin Kemal Beye" der içinden, davul-zurna ile çocuklara döner, el çırpar.
– Hadi bakalım, kaldığımız yerden devam...
Davul-zurna döktürmeye başlar, bu defa Elazığ'ın çayda çırası.

Yaz gecesi, yaprak kımıldamıyor.
Şemsettin Bilen evinde, picamaları çekip sedire yan gelmiş.
Bir yandan ceviz içi, pestil yiyor; bir yandan televizyon seyrediyor.

Şadiye yine ütü masasının başında.

Ekranda ana haber bülteni. Meclis kürsüsü. Partinin Grup Başkan Vekili konuşuyor. Atıp-tutuyor.
Şemsettin Bilen bu adamı tanıyor. Nasıl biridir deseler, anında "Önüne dört tane kaz katsan otaramaz" der. Peki nasıl oluyor da Grup Başkan Vekilliğine kadar yükselebiliyor? İşte Şemsettin Bilen'in çözemediği bilmece bu. Nasıl oluyor?
Yine rahmetli İl Başkanı Zeynel Abidin Bey'in sesi kulaklarında:
"Bizim memlekette her şey liderle ilgilidir. Lider her şeydir. Parti içi demokrasi falan derler ya kulak asma. Hatta şu demokrasi lafına hiç kulak asma. Ne idüğü belirsiz kaypak bir kavramdır yani. Ağızlarda sakız

olmuş o kadar.
Bak ben ömrünü partiye vermiş bir adamım. Özel kalem, sekreterlik ne varsa yaşadım. Liderin sır kâtibi oldum desem yeridir. Ama o, beni kodu bir yana, başkalarını seçti. Be adam, burnunun dibinde duruyorum. Öl desen ölecek bir nefer gibi. Niçin beni görmüyorsun? Yoksa başkaları gibi yalakalık edip her dakka hayalarına soğuk sular mı serpeyim. Fikrimi söylemek yerine "Haklısınız efendim, evet efendim, elbette öyledir" diyerek başımı emme-basma tulumba gibi sallayıp durayım mı? Hayır, işte bu da bana göre değil. Yakışmaz. Yakışmadı. Öylece kaldık. Bu adamların yükselişi liderle kurdukları ilişkide saklıdır.

Lideri sana anlatayım Şemsettin. Lider nedir?
Bir kere hastalıklı bir şekilde misyon sahibi olduğuna inanır. İkincisi herhangi bir meselede karşısındakinin haklı olabileceğine inanmaz. Bunu aklının köşesinden geçirmez. Hak vermiş gibi davranır, ama kendi bildiğini işler.
O her zaman haklıdır, her zaman doğrudur.
"Doğru" onun söylediği şeydir. Bunun sübjektif bir şey olduğunu yer yarılsa kabul etmez. Kabul edecek olsa kalesi de kuleleri de, hakimiyet tepesi de yıkılır. Bu bakış, bu inanç, bu yaklaşım "vicdan"ı yok eder. Liderde vicdan "ayakbağı" sayılır. Lider kendi tayin ettiği "mutlak doğru"lar istikametinde ilerler. Çelişkiye düştüğü her noktada tevil yapabilir.

Peki bu nasıl bir adam, diyeceksin.
Bunun içinde çınlayan bir ses yok mu? "Zalimsin, alçaksın, vicdansızsın, sevgisizsin, bilgisizsin, yanlıştasın" diyen bir ses.
Belki vardır. Bilemem. Ama bunu kat'iyyen açık etmez. Bu tür düşünce ve duygularını bastırır, hapseder. Böylece yüzüne aşınmaz ve aşılmaz bir maske geçirmiş olur.
Maskeli adamın hiçbir vakit gerçek bir dostu olamaz. Olsa bile o buna imkân vermez. Kendine yaklaşanı hep belli bir mesafede tutar. Etrafına âdeta bir duvar örer. Bu duvarın içinde, bu mahbeste öylesine bir riyazete girer ki; artık onunla bütünleşir.
Ailesine, çocuklarına, herkese karşı bile oradan seslenir.
Çünkü lider için gerçek bir paylaşım bir yerde "zaaf" demektir.
Mutlak iktidarın delinmesi demektir.
Tehlike demektir.
Çünkü siyaset meydanında acımaya raslanılmaz. En yakın dostu insanı ardından vurabilir. Açtığı sırları, gösterdiği zaafı icabında kendine karşı kullanabilir. Bu sebeple lider ayak izini, parmak izini, göz izini bile silerek yürür.
Lider kalabalıkların arasında "yalnız" bir insandır. Güler, söyler, kahkaha atar, bir çocuğu kucağına alır, bir ihtiyarın elini öper, ama bütün bunlar seramonidir. O asla bir kişiyi sevgiyle kucaklayamaz. Soğuk dur-

mamak için sempatik olmaya kalkışır. Bunun için imaj yapanlar, danışmanlar tutar. Sürekli içten, duygulu, fedakâr, çalışkan, milleti için kendini fedaya hazır bir portre çizer. Cesaret ve dürüstlük timsâli hamlelerde bulunur.
Bu işin ustaları ve acemileri vardır.
Ustaları etrafına neşe saçar.
Yine de en yakın olanlar bile ona güvenemez. Onun da kimseye "gerçekten" güvenmediğini bilirler. Siyasette en nazik konu güven meselesidir. İnsan sürekli tetikte durmaktan, etrafını kollamaktan yorulur. Bir adım atmak için, karşıdakinin adımını beklersin. İncir çekirdeği kadar bir mesele üzerine elli türlü ihtimal hesap edersin. Bazıları bunu hastalık derecesine, paranoyaya kadar götürür. Bazıları risk alır.
Risk almak siyasette yükselmenin şartıdır. Hani ne demişler "Ya devlet başa, ya kuzgun leşe".
Merkezde vücut bulan bu güvensizlik dalga dalga etrafa yayılır, tâ ki millete kadar. İnsanlar hem birbirlerine, hem müesseselere, giderek devlete güvenini kaybeder.
Makus taliimizin özeti budur.

Şadiye bir ara kararsız ve tedirgin bir tonda, kafasını yaptığı işten kaldırmaksızın:
– Songül'ü istiyorlar, diyor.
Cevap yok.

Cırcır böceklerinin açık balkon kapısından odaya dolan sesleri, ekranda konuşan adam lafı uzatmış, başkan ikaz ediyor, Şemsettin gûya adamı dinliyor, aklı başka yerde.

Şadiye bu defa ütüyü prizden çekip, iki elini beline dayayarak.
– Songül'ü istemeye gelecekler dedim, duymadın mı?
Başkan aynı dalgınlıkla dönüyor.
– Hı!...
– Songül'ü istiyorlar.
Başkan besbelli kadının ne dediğini anlamadan geçiştiriyor.
– İyi, iyi!..

Şadiye birden patlıyor.
– Duymuyorsun beni, duymuyorsun!..
Başkan şaşkın:
– Ne oldu ya! Ne bağırıyon!
Şadiye bu defa zıvanadan çıkıyor. Bir tekmede ütü masasını deviriyor. O patırtı arasında bir yandan hıçkırarak ağlarken bir yandan feryat-figan haykırıyor:
– Ne biçim adamsın sen be, ne biçim. Bir kerecik olsun yüzüme baksan. Bir kerecik olsun beni adam yerine koysan.
İş, siyaset, parti.
İş, siyaset, parti.
Toplantı, toplantı.

Eline bir paket nevale alıp da şu kapıdan girdin mi? Şu evde ne oluyor, ne bitiyor, bu kadın nasıl yaşıyor ilgilendin mi? Ne talih varmış yani bende, ne talih. Gören de kıskanıyor. Şadiye Başkan karısı oldu diyor. Tüküreyim içine.
Songül bağırtı ile birlikte odasından fırlamış, eşikte heykel gibi kalakalmıştır. Birkaç saniye sonra meseleyi kavrar. Anne-babasının bir çatışması, daha doğrusu annesinin isyanı. Bunu biliyor ve sessizce yeniden odasına giriyor.
Şadiye bir o yana yürüyor, bir bu yana. Gözlerinden yağmur gibi yaşlar boşanırken, hiç de ağlayan bir hali yokmuş gibi boğazına kadar dolmuş irini akıtıyor.

Şemsettin ağzı bir karış açık. Donmuş. Karısını bir tenis topunu izler gibi izliyor. Şadiye'nin sesi gittikçe tizleşerek perde perde yükseliyor:
– Songül'ü istiyorlar diyorum, kızımızı istemeye gelecekler. Sanki duvara konuşuyorum. Böyle bir baba olur mu hiç. Pasa televizyona bakıyor, ne var sanki, içi fışkılı. Dinlediğin şey kızımızdan önemli mi? Ama yok; yoook. Asıl sebep o değil ki. Asıl sebep ben. Bütün suç bende. Şadiye ona koş, Şadiye buna koş. Torunu büyüt. Hastaya bak. Yemek, çamaşır, bulaşık. Yahu odunu kömürü bile ben alıyorum. Ama neden? Reis Beyimizin kafası rahat olsun. Reis Beyimiz sıkılmasın. Reis Beyimiz sedire yan gelip fıstık kurutsun.
Yetti artık, yetti. Burama geldi. Şu halime bak. Şu eli-

min yüzümün haline bak. Bir güne bir gün, Şadiye ne var ne yok, bir ihtiyacın var mı, dedin mi? Hadi benden geçtik, çocukların hiçbiri ile ilgilendin mi, bir gece kalkıp da birine bir bardak su verdin mi?
Nerden verecen ki.
Zaten ortalarda yoksun.

Şemsettin Bilen ağır ağır ayılıyor, durumu kavrıyor, hiç sesini çıkarmıyor. Suçlu başını öne eğiyor. Her zaman yaptığı gibi harp meydanından sıvışıyor. Pek içmediği, arada sırada gâhi keyiften, gâhi efkârdan bir tane tüttürdüğü sigarayı-çakmağı-küllüğü sehpadan alıyor, balkona çıkıyor.

Şadiye artık ona bakmıyor bile. Sesinin tonu düşüyor. Bir sandalyeye yığılıyor. Ağıt yakar gibi kör talihine, gençliğine, geçen günlere dair ne gelirse aklına mırıl mırıl anlatıyor. Meçhul birine içini döküyor.

Biraz esinti çıkmış galiba.
Başkan bir iki kez derin nefes alıyor, sonra balkondaki plastik sandalyelerden birine oturuyor. Sigarasını yakıyor. Önce yaz gecesinin yıldızlı göğüne, sonra gecenin bu geç saatinde nasılsa yanık kalmış bir kaç ışıklı pencereye, bahçedeki ağaçlara, ağaçların etrafında dönüp duran ateş böceklerine bakıyor.
Cırcır böcekleri durmaksızın ötüyor.

Kadın haklı.
Kadın dipten-doruğa haklı.
Lâkin siyaset adamının nikâhı parti ile kıyılmıştır. Gel de bunu anlat ona. Anlatamayacağını bildiği için hiçbir zaman anlatmadı. Elbette ki bu da orta malı bir sözdür. Siyaseti özel hayatı ile dengede götüren bir sürü adam var, ama o bunu beceremedi. Bir gece olsun kalkıp da üstü açılmış çocuğunun yorganını örtmedi ama, telefonu isterse sabahın dördünde çalsın kalkıp icabına bakıverdi. Birinin hastası varmış da, araba bulamamış da, şehre yetiştirilmesi gerekiyormuş da, bu iş Başkanın umurunda imiş de demedi. Buldu buluşturdu herkesi memnun etti. Bir kendi evi hariç.

Şadiye arada bir patlar böyle. Ne yapsın? Sonra yatışır. Şemsettin gidip sarılır karısına, yüzünü gözünü öper, haklısın der. Bu pes ediş karşısında Şadiye fazla direnmez, ânında barışırlar. Tâ ki öteki hengâmeye kadar.
Zavallı Şadiye, sana bir gün gösteremedim. Bir gün olsun koluma takıp da şöyle bir gezdiremedim. Ne tatile çıkardım, ne lokantaya.
Valla ne desen haklısın.

Demek Songül'ü istemeye geleceklermiş.
Ama kızımız okuyor daha. Okuyor dediysek liseyi bitirdi ama üniversiteye giremedi. Olsun, kursa gidiyor,

bu yıl olmadıysa seneye kazanır.
Okuyacak benim kızım.
Hem o daha çocuk yahu.
Bu yaşta evlenilir mi?
Söyleyeyim Şadiye'ye "Bizim kızımız okuyacak desin", kimin aklından geçiyorsa bu iş, vazgeçsin.

O daha çocuk.
Çocuk.
Derken Şemsettin Bilen gecenin sessizliği içinde süzülerek kendi çocukluğuna doğru gitti.

Hacı Şemsettin boylu poslu, sarıklı şalvarlı, anlattıklarına göre bayağı heybetli bir adammış.
Kasabanın en eski ailelerinden birine mensup olup, baba mesleği aktarlığı sürdürürmüş.
Halk arasında "attar" deniyor ya; yiğit lakabı ile anılır, bunun adı Attar Hacı kalmış.
İki oğlu, dört kızı olmuş.
Oğlanlar Ramazan ile Şaban.
Şaban askerde kalmış. Tifo mu, sıtma mı, işte bilinmiyor, gidip cenazesini dahi alamamışlar.
Ramazan babasının vefatından sonra ailenin ve de dükkânın başına geçmiş. Onun da iki oğlu oluyor: İlkine dedesinin adını veriyorlar Şemsettin, yani bizim Başkan; öteki Nurettin. Kızı yok. Nurettin doğuştan özürlü. Biraz kambur, biraz çalık, sağ kolu ötekine nazaran kısa, sağ elinde iki parmak eksik, kalan parmaklar birbirine yapışık.
O devrin şartları; yol yok, hastane yok, doktor yok; ameliyat falan ettirememişler; oğlan o halde büyümüş.
Buna büyümüş de denemez ya, çok kısa kalmış.
Hani sakat olduğundan çok üstüne düşmüşler, bir de-

diğini iki etmemişler, yine de asık suratlı, karagülmez, sinirli bir adam olup çıkmış.
Haliyle evlenmemiş de.
İki kardeş birlikte ilk mektebe ve hocaya devam etmiş. Şemsettin bütün nazına, aksiliğine rağmen kardeşini korur-kollar, elinden geldiğince her derdine ortak olurmuş.
Yine de yaranamamış ona.
Nurettin'in zaten kimseye bir yakınlık duyduğu yokmuş. Sessiz, sürekli ayaklarının ucuna bakarak düşünen bir kukumav kuşu.
İlk mektepten sonra Şemsettin'i şehre göndermişler; ortayı, liseyi okusun diye; Nurettin hafızlığa devam etmiş ve hıfzını tamamlamış.
Dükkânda babasına yardım eder, boş kaldığında ya Kur'an okur, ya da dinî kitaplar.
Bir arkadaş edinmemiş yani; yalnız, içine kapanık bir adam.

Şemsettin aksine şen-şatır.
Bilenler tıpkı dedesi diyor. Çalışkan, cömert, yardımsever, utangaç.

Şemsettin rahmetli babasının zamanındaki eski dükkânı düşünüyor. O dededen kalma, biraz karanlık, baharat kokulu, zemini toprak, tavanı tahta, büyülü mekânı. Tarçın, zencefil, ıhlamur, kekik, türlü baharattan; boyadan, bitkiden kalkıp birbirine karışan baygın ko-

kuyu. Bazı malların, meselâ ıhlamur, kekik gibi toptancılığını da yaparlardı.
Köylüler dağlardan topladıkları şifalı otları ta Attar Hacı Şemsi devrinden beri getirir onlara satardı.
Onlar da eler, ayırır, kurutur, paketler satarlardı. Civar şehir ve kasabalardan Attar Hacılara çok müşteri gelirdi.
Babası hanedan tabiatlıydı. Gelenleri yedirir-içirir-yatırır, dörtbaşı mamur misafir edip öyle gönderirdi.

Tabi bütün bu hengâme sırasında Şemsettin aşağı, Şemsettin yukarı. Bütün indir-kaldır işleri onun sırtından geçiyordu. Babasının romatizması vardı, kolay kolay oturduğu yerden kalkamazdı. Nurettin dersen kılını kıpırdatmaz.
Lâkin hafızası çok parlak olduğundan kayıtları tutar, defterleri tanzim eder, hesap işlerine bakardı.
Bu sebepten olacak daha ilk mektep günlerinden bu yana Şemsettin sanki bir işçi, bir sırt hamalı; Nurettin dükkân sahibi gibiydi.

Şemsettin Bilen sigaradan derin bir nefes daha çekti, içini geçirdi: "Ne çocuk oldum, ne de genç" dedi.
Daha on yaşında büyük adamların arasında bir büyük adamdı.
Akranları mektep dönüşü çantaları eve atar, Deli Dere'ye çimmeye, balık tutmaya gider; kuş avlar, bahçelere hırsızlama dalar, her türlü oyunu ter kan içinde

oynayıp helâk olurken; kendisi ya bitki ayıklamakta, ya dükkânı süpürmekte, ya çeşmeden su taşımakta, ya da işçilerle birlikte İstanbul'dan gelen bir kamyon malı ambara istif etmektedir.
Ne saklambaca katılmış, ne ağız tadı ile çember çevirmiş, ne de uzun eşek oynamıştır.
Ne varsa okulda.
Bütün hırsını ve hıncını okulda çıkarır; girdiği her oyunu kazanır, teneffüslerden sonra sınıfa en son o girerdi.
Gerisi, hep kaçamak, hep kaçamak.
Elleri daha o yaşta nasır tutmuş, pazuları güçlenmişti. Bir de boy atmıştı ki, tıpkı dedesi.

Bu ölçülü, disiplinli, kısıtlı çocukluk hayatı onu ömür boyu takip etti. Bir yanda içinden taşan enerji, adım atıp öne geçme isteği; öte yanda onu dizginleyen, çekingenliğe iten, yüzünü kızartan baskı.
İkisinin arasında gidip-geldi.
Öğretmen bir soru sorar sınıfa, Şemsettin soruyu bilir; ama parmak kaldırmakta tereddüt ederdi.
Yazılıda başarılı, sözlüde tutuktu.
Çalışma hayatı orta okul ve lisede de yakasını bırakmadı. Tatillerde eve döndüğünde tek bir gün dahi dinlenmez; ancak bir banyo yapıp biraz annesi ile konuşur, sanki ardından atlı kovalıyormuş gibi soluğu dükkânda alırdı. Rahmetli babası da doğrusu genç halinden bilmiyordu.

Şemsettin Bilen geceye karşı oturduğu naylon sandalyede uçuşan ateş böceklerine baka baka içinden şunları geçiriyor: "Adama haksızlık etmeyelim, o da herhalde benim gibi büyüdü. Varsa dükkân, yoksa dükkân. Bütün dünyası o. Ah bu eski esnaflar ve onların çocukluğunu yaşayamamış çocukları."
Tahsili önemsemiyordu Ramazan Efendi.
Esnaf çocuğu esnaf olur. Yol bu. Ne olacak okuyup da. Nurettin zaten özürlü. En yüksek mektebi de bitirse Şemsettin'e düşen gelip dükkânın başına geçmek, baba ocağını tüttürmekti.
Dünyanın değiştiğini görmüyor, bilmiyordu.

Başkan yine içini çekti.
"Dünya değişmese daha iyi idi be!" dedi.
Bu herhalde "hep çocuk kalsaydım" demeye geliyordu bu; onca sıkıntıya, baskıya rağmen. Bir büyülü akıntının içinde mutlu kalır çocuk. Azar işitse de, düşüp dizini kanatsa da biraz sonra unutur bunları. Çocuk kalbinin çırpıntısı, bir kağıtlı şekerin, bir yeni iskarpinin, bir boyalı kalemin sevinci nasıl ölçülür ki.

Ergenlik döneminde duruldu Şemsettin. Bir ağırlık geldi üzerine, bir suskunluk. Yatılı okumanın hercai havasının yanında hep bir hasret, hep bir gurbet duygusu yaşanır.
Sonra sürekli âşık oldu. Hep içte kalan, itiraf edilmeyen platonik, acılı aşklar yaşadı.

Bu acının, bu tatminsizliğin, eksikliğin boşluğunu; derslerine asılarak, münazaralarda, yarışmalarda birinci olarak, iftihar listelerine girerek doldurmaya çalıştı.
Karşılıksız aşkın, yaşanmamış sevdanın boşluğu dolar mı?
Dolmaz.
İnsan iki kere genç olmaz.
Ve gençlik gül mevsimi gibidir.
Ha deyinceye kadar gelip geçer.
Şemsettin Bilen bu sebeple genç olamadı.
Bir genç kızın elini tutamadı.
Büyük şehre gitti, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde okudu. Bu acılı gençliğin acısı ikiye, üçe katlandı. Başkan bir çıkar yol bulamadı, kimselere açılamadı, yine o bildiği tek yoldan yürüdü; Talebe Derneği Başkanı oldu, seçimler kazandı, hep başka heyecanlar peşinde kabaran kalbini yatıştırdı.

Son sınıfta babasını kaybetti.
Ailenin sorumluluğu üzerine kalmıştı.
Bu ona daha bir olgunluk, yaşından büyük davranma-düşünme hali getirdi. Nurettin kasabanın yüksek tahsil yapan, bu sebeple parmakla gösterilen bir iki gencinden olan ağabeyisi karşısında biraz kıskançlık, biraz gurur, biraz saygı, çok az da sevgi ile karışık duygular içinde idi. En büyük kaygısı neredeyse bir parçası haline geldiği dükkândan, o pösteki serili ahşap sandalyeden, defterlerden, kayıtlardan, alacak-verecek

hesaplarından uzaklaşmak idi.

Korktuğu başına gelmedi.
Hatta dükkân neredeyse büsbütün ona kaldı. Şemsettin okulu bitirince aradan çıkıversin diye askere gitmiş, yedeksubay olmuş, bir kaç kez üniforması ile izne gelmiş, sokaklardan geçerken kasabalı kızların yüreğini hoplatmış, askerlik bitince de baba ocağına dönmüştü.

Anası bir an önce başını bağlamak, oğlunun mürüvvetini görmek istiyordu.
Gelin adayı hazırdı: Şadiye.
Akrabadan, huyunu-suyunu bildiği, evi çekip çevirecek, bir dediklerini iki etmeyecek akça-pakça bir kız.
Hatta bunu dayanamayıp çıtlatmış, Şadiye'yi bitimsiz hülyalara salmıştı. Öyle ya kasabanın yüksek tahsil yapıp da evine dönen tek delikanlısı Şemsettin idi. Ötekiler büyük şehirde kalmış, memleketi terketmişlerdi.

Ancak Şemsettin henüz bu evlenme havasında değildi. Dükkân ile ilgili düşünceleri vardı.
Kasabanın eski yapıları yıkılıyor, yerine betonarme, iki-üç katlı binalar, vitrini olan mağazalar yapılıyordu.
Bir kenarda birikmiş paraları da vardı.
Hem bu baharat işi dananın kuyruğu gibi ne uzuyor ne de kısalıyordu.
Nurettin'le bir zaman dükkâna kapanıp konuştular.

Şemsettin'in planı önce dükkânı yıkıp, yerine iki katlı bir bina yapmaktı. Yanındaki boş arsaya da geniş bir ardiye kurmalıydılar. Bir köşeye girecek baharatın yanında, nalburiye, boya, inşaat malzemesi satacak; ardiye olacak kısma da kireç, kiremit, çimento yığacaklardı.
İşin önü açıktı.
İnşaat sektörü hızla gelişiyordu.
Nurettin ağabeyi ne diyorsa "peki" diyordu.
Kuzu gibi olmuştu. Bu "peki"nin mânası şu idi: Beni şu dükkândan, şu sandalyeden koparma da, ne istiyorsan yap.

Şemsettin öyle güzel şeyler anlattı ki, Nurettin'e kaymaklı kadayıf gibi geldi. Bir kere ikisinin ortaklığı ile bir şirket kuracaklardı. Hani iş büyüyor ya, şirket olmanın sayısız faydası var. Şemsettin ticaretin mektebinde okumuştu, elbette ne yapılacağını biliyordu.
Sonra kendisinin dükkânda oturmak gibi bir fikri de yoktu. Muhasebecilik yapacak, kimbilir belki de siyasete girecekti.

İşte bütün bunlar tek tek oldu.
Şemsettin'in şirketi bayağı para kazandı.
Kasabalı onunla iftihar ediyordu.
Babalar oğullarına örnek olarak onu gösteriyor: "Attar Hacıları âbad etti âbad" diye altında hafif bir kıskançlık yatan takdirlerini sıralıyorlardı.

Şemsettin o genç yaşında kasabalının akıl danışılan adamı olmuştu hani.
E, böyle bir cevheri boş bırakırlar mı?
Baktılar siyasete hevesi var, liderlik yeteneği var, hemen partiye sokup ilk seçimde Belediye Başkanlığı'na soyundurdular.

Şadiye ikinci kızına hamileydi ve Şemsettin'in anası da vefat etmişti.

Sigarası bitmişti, küllüğe basıp söndürdü.
Hafifçe başı dönüyordu. "Sat anasını" deyip bir tane daha yaktı.
Hatıraların tatlı rehaveti yağmur gibi yağıyordu.
Belediye binasının yenilenmesi, makam odasının elden geçmesi, kadronun takviyesi, Ankara'ya gidiş-gelişler, parti Genel Merkezi ile yakın ilişkiler, hatta Başkan ile görüşmeler.
Küçük bir kasabadan parlayan bir yıldız. Hemen herkes geleceğinin çok parlak olacağını söylüyordu.
Kasabalı bu zeki, çalışkan, sevecen, işbitiren başkanı bağrına basmıştı.

"Basmaz olaydılar" dedi içinden, "Bunca yıl ne onlar beni bıraktı ne ben onlardan vazgeçebildim."
III. Selim'e benzetiyordu kendini, adam "Helâkime sebep hilmimdir" demiş.

Vakit gece yarısını geçmişti.
Kaymakam'ın telefonu, hani ne derler "acı acı çaldı".
Çetin uyumamıştı.
Yarın temel atma töreni vardı ve Bakan'ın geleceği kesinleşmişti.
Yapılacak işleri, tören programını, kendi konuşmasını tekrar tekrar gözden geçiriyordu.
Gündemin bir maddesi içini bulandırdı.
Konuşmacılar listesi.
Listeye bir daha baktı, suratını buruşturdu.
1. Belediye Başkanı
2. İlçe Kaymakamı
3. Bakanlık İlgili Genel Müdürü
4. Yöre milletvekillerinden biri veya her ikisi
5. İlimiz Fakültesinin Dekanı
6. Folklor gösterileri - Halka yemek ikramı
7. Vali
8. Bakan.
Sonra kurban, sonra dua, sonra da sembolik temel atma töreni.

Yahu bu bizim millet nutuk atmaya ne kadar meraklı. Şurda üç kişi konuşsa kâfi değil mi. Ama yoook. Hepsi konuşacak, fırsat bu fırsat deyip kendini gösterecek. Sanki dinleyen var da. Hadi hepsi konuşuyor da şu Dekan'a ne oluyor. Ötekiler bir nevi siyasidir, bürokrattır, işle ilgileri vardır; be adam sen niçin araya giriyorsun. Vali Bey ısrar etmişti. Adamı kırmayalım demişti. Hem yaşlı, hem bu toprağın çocuğu.
Her törende konuşurmuş.
Hocayı bir iki kere görmüştü. Âhı gitmiş vâhı kalmış bir ihtiyar. Şimdi bu ne dediğini bilmez; uzattıkça uzatır. Gel de tahammül et.
Derken telefon çaldı.
Çetin "Hayırdır" dedi içinden, kalkıp telefona yürüdü.

Karısıydı.
Bak sen. Hangi dağda kurt öldü.
Daha ikinci cümlede durumun fevkaladelik arzettiğini anladı. Kadın hal-hatır soruyor, o sert ve kesin ifadesini yumuşattıkça yumuşatıyordu.
Sonunda baklayı ağzından çıkardı.
Boşanma davasını açmıştı, haberi olsun.
Çetin ne şaşırdı, ne dondu.
Uygarca bir ayrılık olacaktı. Kadın yıllardır süren bu tuhaf beraberliği bitiriyordu. Doğru karar. Başka birisi ile ilişkisi var mıydı? Çetin bu yakıcı şüphelerin, bu yıkıcı namus meselelerinin, bu kırıcı dedikoduların

kutuplar kadar uzağındaydı. Hiç oralı olmadı. Hiç sormamıştı. Yine sormadı. Tafsilat istemedi. Tartışmaya girmedi. "Peki dedi, nasıl istersen". Hazırlıklı idi. Bir gün elbette böyle bir durumla karşılaşacaktı. Yine de bu hazırlıklı oluşun ta dibinde ara sıra parıldayan bir kıvılcım yok muydu?
Vardı.
Ama Çetin o kıvılcıma hiç üfürmemiş, ondan bir yangın çıkarmaya, içini ısıtacak bir ateş yakmaya çalışmamıştı. O defter daha evliliklerinin senesi dolmadan kapanmıştı.
Her ikisi de yanlış adım atmışlardı.
Bir kere evlilik Çetin'e göre bir şey değildi. Değil şimdiki karısı, hiçbir kadınla, hatta abartmayalım hiçbir insanla birarada olabilemezdi.
O yeryüzüne fırlatılmış bir yalnızdı.
Bir kaya kadar;
Bir çakıl taşı kadar,
Çölde bir ot kadar yalnız.

Böyle bir insan nasıl yaşar.
Eh, buna yaşamak deniyorsa.

Kedisi Cânan gelip bacaklarına dolandı. Eğilip kediyi kucağına aldı, açık balkon kapısından dışarı çıktı. Yıldızlar tümden yere inmişti sanki, ağaç dalları etrafında ateş böcekleri parıldıyordu.
Hasır koltuğa çöktü.

Cânanı okşamaya başladı.
Evet o belli-belirsiz yanıp duran kıvılcım da sönmüştü.
İşte büsbütün karanlığa gömülmüştü.
Gözlerini kapadı, karanlık.
Açtı karanlık.
Bu karanlığa daha ne kadar dayanabilirdi?

"Bu gece yarısında iki kişi uyanık"
Demiş şair, biz buna bir üçüncüsünü ilave edelim: İdiris Güzel.

Zamanında "Holding" Genel Merkezi niyetine yaptıkları binanın Yönetim Kurulu Başkanı'na, yani kendisine ait odada, gecenin bu vaktinde, tabanı yanık it gibi dolaşıp duruyor.

Odada yalnız.

Oda dedikse basketbol sahası kadar bir yer düşünün.
Cilalı parke kaplı.
Masası havaalanı kadar.
Maroken döner koltuk.
Şatafat, şatafat.

İdiris Güzel'e kalsa bunun onda biri kadar odaya razıdır, gösterişi sevmez; lâkin sağdan soldan, hani kiminle konuştuysa, "Aman abi bilhassa senin oda acaip büyük olacak, öyle ki girenin feleği şaşsın, paraları

bassın" demişti.
Elin aklı ile iş yapanın varacağı yer budur işte. Efendim devir "imaj devri" imiş. Yahu şu "imaj" denilen şeyi sökemedi gitti. Onun bildiği iştir, iş.
Gerisi boş.

Ancak milleti kendi haline komuyorlar ki, herbiri bir yanından tutmuş çekiştirip duruyor. Şaşkına dönmüştü, kimi dinlesin, kime inansın? Televizyona mı, hükumete mi, askeriyeye mi, gazeteye mi, Amerika'ya mı, Avrupa'ya mı, her bir yanda car car konuşan akıldanelere mi?

Eh o da güzel yurdumuzun bir vatandaşı.
Şöyle bir zaman baktı baktı, önüne dört tane kaz katsan otaramayacak adamlar yurt dışından bavulla para taşıyor, fabrika üstüne fabrika koyuyor, hani ne demişler "çeşme akarken kovanı dolduracaksın" misâli kuyruğun sonuna yapışmıştı.

Havasını aldı tabi.
İş işten geçmişti.
Elhamdülillah, iyi ki havasını almış.
Hani ne demişler "hayır der girersin şer çıkar, şer der bırakırsın hayır gelir", demek ki sona kalması, üzülüp donakalması hakkında hayırlı olmuş. O holdingler kağıttan şatolar gibi tek tek yıkıldı, kendisi hamdolsun dimdik ayakta.

Evet şimdi de ayakta işte, elleri arkada, oltu taşı tesbihi şak şak şaklatarak bir o yana gidiyor, bir bu yana geliyor.
Odanın bir ucundan bir ucu yarım saat. Git git bitmez. Volta atıp duruyor. Telaşlı, endişeli, yüzü bulutlu.

İkide bir pencereye gidiyor, perdeyi aralayıp bakıyor, sonra telefona yanaşıyor, biraz bekliyor; sanki ahizeyi kaldırıp birini arayacak; vazgeçiyor, yeniden volta atmaya başlıyor.

Duvarlarda Kâbe resimleri, üzeri altın tozu kaplı serigraf baskı arabesk levhalar, yaldızlı çerçeveler.
Üçe iki ebadında kocaman bir kır manzarası. Dere akıyor, çam ağaçları salınıyor, diz boyu yeşil otlar arasında besili sığırlar dolaşıyor.

Bir entegre et tesisi düşünüyorlardı.
Ortadoğu ve Balkanlar'ın en büyük besicilik projesi. Avrupa'dan cins hayvanlar getirecek, kendi tesislerinde üretime devam edeceklerdi. Elbette bunun yanına bir yem fabrikası gerekiyordu. Gerçi kendilerinin küçük çapta bir yem fabrikası vardı ama, bunu büyüteceklerdi. Ardından bir gübre fabrikası. Makarna, bisküvi falan peş peşe gelecekti.
Gıda işi çok iyi gidiyordu.
Rusya'ya, Türkî cumhuriyetlere, Ortadoğu'ya, Afrika'ya ihracat falan hep hesap edilmişti.

Aslında kaliteli üretim yapılabilse iç pazar dahi cazipti. Duvarlardan birinde en az öteki kadar büyük başka bir fotoğraf asılıydı. Bir fabrika içi. Her yan pırıl pırıl. İşçiler yepyeni tulumları, rengârenk kaskları ile çalışıyor, bir makina veya yedek parça üretiyorlar, ama ne? Neyse ne?

Bu fabrikanın maketi cam fanus içinde ve toplantı masasının üzerinde idi. Beri yanda başka bir masa üzerinde İdiris Güzel ve kardeşlerinin yapıp sattığı kooperatif sitesinin solgun maketi duruyor.
Bu kooperatif sitesi onların ilk büyük işi idi ve çok para kazanmışlardı.

İdiris Güzel Yönetim Kurulu Toplantı Masası'na bakıyor. Koca masa, kaliteli koltuklar. "Kalitesine tükürеyim" diyor içinden, bir kez olsun toplanamamışlardı. Kimbilir bu memlekette bunun gibi ne kadar çok Yönetim Kurulu Toplantı Masası vardır.
Hiçbir işe yaramaz.
Çünkü bizde ne doğru düzgün toplantı olur, ne de tartışma. Dostlar alış-verişte görsün. Dekor yani. Hatta imaj.

Duvarlardan birini baştan başa dar bir konsol kaplıyor. Üzerinde abartılı yapma çiçekler, plaketler, kristal taklidi vazolar, şekerlikler, çini tabaklar, flamalar, hatıra eşyalar, bir sürü tozlu kalabalık. İdiris Güzel'i bu

uyku saatinde, kim, ne ola ki böyle dikili koymuş, bayağı huzursuz etmişti.
Temkinli adamdı, serinkanlıydı, her şeyi yerli yerine koyar kafasına takmaz, içinde gezdirmezdi. Bu iş falana havale edilecek, bitti. Şu iş önemli değil olsa da olur, olmasa da. Öteki, ha öteki mühim ona bizzat kendisinin bakması lazım, bakar. Hesap-kitap-proje-söz-senet önce kafasında yerini bulur sonra kayda geçerdi. Acaip bir hafızası vardı.
Belki de bu güçlü hafıza kafasını hep boş, hep bir beyaz sayfa halinde temiz, pürüzsüz, takıntısız tutmasından kuvvet alıyordu.
Erken yatar. Kafayı vurdu mu uyurdu. Çocukluktan itibaren erken kalkmaya alışkındı. Millet daha kahvaltıya oturmadan o çoktan işinin başına varmış, acil olan meseleleri halletmiş olurdu.

Ya bu gece!
Neden böyle eli ayağı birbirine dolanıyordu..
Belli ki hakkından gelemediği bir meseleye çatmış, bir türlü çözememişti.
İş elinden çıkmış, başkasına intikal etmişti.
Belli ki bir yerden haber bekliyordu.
Okuyucuyu üzmeyelim açık edelim bari.

Efendim bizim berber Be-Be-Ce Baki'yi tanımıştınız.
Hani ona iri yarı bir adam gelmişti de traş olmuştu.
Yabancının biriydi.

Baki'yi tufaya getirip İdiris Güzel ve ailesinin imini-timini anlattırmıştı.
Traşı bitip kalkıp giderken uzun uzun gerinivermiş, ceketini bu sırada bir miktar sıyırıp belindeki koca tabancayı berbere göstermiş, zavallı Baki'nin kuş kadar aklını başından uçurmuştu.

Baki bir zaman kendine gelemedi tabi. Sonra dükkânı gündüz gözü kapatıp kendini kahveye attı. Üst üste iki çay içti, biraz ferahladı.

İçine bir karayılan gibi çöreklenip yatan bu adamı birine anlatmasa çatlayacaktı.
Lâkin kime anlatmalı?
Bir olur-olmaza çıtlatsa maazallah başına iş açardı yani.

Ölçtü-biçti.
Yılların adam sarrafı olması hasebi ile muhatabını keşfetti.
Bu elbette ki İdiris Güzel'in kendisi olacaktı. Çünkü adam direkt olarak onu sormuş, o da boş bulunup olan-biteni anlatıvermişti.

Kahveden kalktı, İdiris Güzel'in yazıhanesine gitti. Neyse ki yerinde buldu. İdiris kaçın kurası. Baki'nin yüzünden anladı, durumda bir fevkaladelik vardı. Yanındaki misafirleri savdı, kaldılar baş başa.

Baki tedirgindi.
Lafa neresinden gireceğini bilemedi.
Eğdi, büktü, anlattı.
Tabii bu anlatım tarzı İdiris'i tatmin etmemişti. Tatmin bir yana bayağı endişelenmişti. Ortada alışılmadık bir hal vardı. Elin yabanı, üstelik silahlı, onunla neden bu kadar ilgilenmişti ki?

Baki'ye bir daha, bir daha anlattırdı. Aklına gelen her şeyi sordu. Baki'nin de etekleri tutuşmuştu. Ter-kan içinde kalmıştı. Sonunda İdiris "Sağol Baki bu kıyağını unutmayız" deyip yakasını bıraktı. Baki o hal içinde dükkâna geldi, bir kaç kişiyi traş etti, meslek hayatında belki de ilk kez sakal traşı yaparken müşterilerden birinin yüzünü hafifçe çizdi. Eli ayağı titriyordu.

O gittikten sonra İdiris tasaya battı.
Kalktı oturdu, kalktı oturdu, ne yapacağını kestiremedi. "Kim acaba, kim acaba?" deyip duruyordu. Kapıdaki görevliye ziyaret kabul etmeyeceğini söyledi.
Derin düşünceye daldı.
Düşünce denizinin dibini buldu.
Hiç de alışık değildi hani. Bunca düşünce akla ziyan. O anında karar verir, hemen harekete geçerdi.
Vay be!... Önümüzde seçim var. Bu işin Mossad'ı var CIA'sı var. Ya adaylığına taş koyarlarsa. Ya onu ortadan kaldırmaya geldilerse.

Tasa bütün vücuduna yayılıp alnını ter basınca telefona yapıştı, İskender ağabeyini çağırdı.
İskender düz bir adamdı.
Hiç duraksamadan "Emniyete haber verelim" dedi.
Vay be!...
İşte çözüm.
Peki İdiris neden bunu akıl edememişti. Şundan: Kurda sormuşlar niçin boynun bu kadar kalın, demiş ki, kendi işimi kendim görürüm de ondan.

İdiris masaya bir şaplak attı.
"Hay sen çok yaşa ağabey" dedi.
Utanmasa kalkıp şıkır, şıkır oynayacak.
Saate aldırmadan ağabeyini Emniyet Âmirine gönderdi. Ahbaptılar zaten.

Telefon çaldı. İdiris ahizeye yapıştı.
Endişe edecek bir şey yokmuş canım.
Emniyet Âmiri "tasalanmasın bizdendir" demiş.
Vay be!...
Oh...
Çekti kapıyı çıktı. Gece bekçisinin ensesine bir şaplak attı. "Na'ber lan" diye şakalaştı. Zavallı bekçi neye uğradığını şaşırdı, İdiris Güzel ilk defa yapıyordu bunu.

Endişe bu defa Emniyet Âmiri'ne intikal etmişti. İskender Güzel'i "sıkmayın canınızı bizdendir" deyip epeyce hava atarak savmıştı ama, işin aslı hiç de öyle

değildi.
Komiser böyle bir adamın varlığından ilk kez haberdar oluyordu.
Yarın ilk işi bu adamı araştırmak olacaktı. Olacaktı ama nasıl?
Yarın temel atma töreni vardı. Kendisi de personeli de görevliydi.
Bu meseleye kim bakacaktı? Şu küçük kasabada topu topu kaç kişiydiler?
Tüh! İşe bak sen. Bakan falan geliyor.
Ya bir tatsızlık olursa.
Vay ki vay! Önümüzde seçim var.
Ayıkla pirincin taşını.

İlden ilçeye giden asfalt yol bir yerden sonra şoseye dönüşüyor.
Bu niçin böyle oluyor?
Efendim şöyle oluyor:

İlçeye kurulacak tesis meselesi gündeme geldikten sonra ili de haliyle bir heyecan kaplamıştır. Bu heyecan validen başlayarak bütün daire âmirlerine yayılmıştır.
Elbetteki bir şeyler yapmak gerekiyor.
Ne yapalım, ne yapalım?
İli ilçeye bağlayan yolun bir yerden sonra bozulmuş, delik-deşik olmuş asfaltını yenileyelim.
Harika! Çok iyi! Hemen başlansın.
Başlanıyor...
Asfalt sökülüyor. Çakıl dökülüyor. Ama nedense iş bir türlü ilerlemiyor, bir türlü bitirilemiyor.
Yazışmalar, karşılıklı bağırışmalar, tehditler vız geliyor.
Niçin acaba?
Hükumetler bazı bürokratları yerinden sökemezler.

Kararname köşkten döner, dâva açılır Danıştay'dan döner, yürütmeyi durdurma olur falan, filan.
Anladınız değil mi?
Karayolları Genel Müdürü muhalif. Adam önceki hükumet döneminde kadroları doldurmuş ki, kaya gibi. İlde bulunan Bölge Müdürü de has adamı. Allem etti, kallem etti, işi savsakladı ve idareyi koca Bakan'ın önünde rezil etti.

Asfaltın bitip, şosenin başladığı tozlu yola Bakan ve maiyetinin siyah makam otoları giriverince bir toz bulutudur koptu.
Bre aman!..
Yaz günü, sıcak, makam otoları yaşlı, bazılarının klimaları çalışmıyor, çalışanlar eh işte, yarı buçuk.
Pencereleri kapatsan arabanın içi fırına dönüyor; kapatmasan toz toprak.
Tam bir felaket gerçekten.
Bakan hassaten Vali'yi yanına almış; yol boyu sorular soruyor, Vali cevaplıyor, tâ ki bu toz deryasına dalana kadar.
Toza girince Bakan: "Nedir bu?" diyor. Vali yerin dibine batmış, kem-küm: "Efendim buralarda kış uzun olur kar geç kalkar, yolun bozuk kısmını düzeltelim dedik, yetişmedi; özür dileriz."
– Ya!... Diyor Bakan.
Fevkalade mânidar bir "Ya!...".
Sonra içine çeviriyor bakışlarını. Neyse ki bu makam

arabasının kliması bir nebze çalışıyor.
Bakan Türkçe'yi unutmamış ama, yer yer Amerikan aksanı ile konuşuyor. Eh otuz senedir ABD'de.
Orta mektepte girdiği kolej onu oraya kadar savurdu. En iyi üniversitede en iyi mezuniyet derecelerinden birini elde etti. Doktora yaptı, özel sektöre girdi, en ünlü şirketlerde çalıştı, orada yetişmiş bir Türk kızı ile evlendi, mesleğinde yükseldi, gelir seviyesi arttı, yani başa güreşmiyor ama başaltında bulunduğu kesin.

Böyle bir adamın mevkiini, makamını, alışkanlıklarını, konforunu, ailesini terkedip Türkiye'ye dönerek Bakan olmasını neye bağlıyorsunuz?
Komplo teorilerini bir yana bırakıp serinkanlı düşünelim.
Vatan hasreti değil. Aile, akraba, arkadaş özlemi, değil. Boğaz'da bir balık yemek, rakı içmek, alaturka müzik dinlemek, değil. Kendini göstermek, ilgi odağı olmak, eh bu makul sayılabilir; çünkü ABD büyük ülke orada herkes kaybolur.
Memlekete hizmet etmek, bu da olabilir.
Çok üstüne düştüler, eski arkadaşları araya koydular, parti başkanı bizzat rica etti, o da yumuşak adam, kimseyi kıramaz, ilginç bir deneyim olacak diye kabul etti.
Evet bütün bunlar olabilir ama, bizler yani ne yazar ne de okur bu meselenin gerçek sebebini bilemeyiz. Her neyse.

Kendisi taze meyve ve yoğurt yer, belli bir süre spor yapar; koşar, evde yürüme bandında yürür, bahçedeki havuzda yüzer.
Bunların hiçbiri yok şimdi.
Sıkılıyor.
Alışkanlıklarına son derece bağlı biri "yaşam biçimi"nden kolay kolay vazgeçemez. Daha bugün kahvaltıda kaymak, yağ, bal, kavurma ne bileyim on çeşit şey yığmışlardı önüne, bir yandan "şundan da tadın efendim otlu peynir, başka yerde bulunmaz; bizim katmerimiz nefistir lüften bir lokma da bundan" diye yapışkan bir ısrarın tutkalına bulanmıştı.
Nereye gitse bu ısrar.
Yumuşak adam, kırılmasınlar istiyor, epeyce kilo aldı. Kahretsin.
Sigara ikram ediyorlar, "yahu ne kadar çok sigara içiyor bizimkiler", kendisi ne sigara içer, ne puro. Ne de olsa bunlar birer alt sınıf alışkanlığı.
Bazen çok keyifli zamanlarda belki bir yarım puro, o kadar.
İyi bir yemeğe eşlik etmek üzere, yemeğine göre beyaz veya kırmızı şarap alır, şaraptan anlar, yani şarap tercihi vardır. Yemekten sonra, belki, iyi bir konyak. Bazen yemek öncesi bir duble viski veya başka bir aperatif, meselâ martini. Yine de temel tutumu alkolden uzak durmak. Bol bol su ve maden suyu içer. Günde en az sekiz bardak. Çünkü devir sağlık devri, bakımlı olmak lazım. Vücut değerli bir mücevher gibi

her türlü zararlı şeyden korunmalıdır. Diyete dikkat etmeli. O da bu hususta titizdir. Kalorisiz, sağlıklı, taze yiyecekleri tercih eder. Yemek âdeta bir meditasyona dönüşmüş gibidir. Vejeteryene yakın bir diyet. Sebze ve meyve ağırlıklı. Hem bu sebze ve meyveler de "organik" olmalıdır. ABD'de bunları isteyene servis yapıyorlar. Tabii fiyatı tuzlu. Âh.. Âh...

Tatmin ile pişmanlık arasında tuhaf bir yerde duruyor. Zaten şu sıralar işi başından aşkın. Onu belki de bir kurtarıcı olarak karşılamadılar ama geldiğinde günlerce medyanın ilgi odağı oldu. Ailesi, yedi ceddi, eşi-çocukları, yurt dışı görevleri, kariyeri, tutkuları her şeyi, her şeyi haber oldu.
Bundan da sıkıldı.
Bizim memlekette medya eskiden her şeyi bu kadar abartmıyordu. Şimdi magazin ağır basıyor. Sanayi ile, ekonomi ile ilgili bir şeyler söylüyorum es geçiliyor; kıravatım, ara sıra fırsat buldukça oynadığım tenis daha fazla dikkat çekiyor.

Arabanın içinde toz kokusu, toprak kokusu, bir de Vali Bey'in ağır parfüm kokusu. Adam sanki hacıyağı sürünmüş. Kendisi sadece after-shave ile yetinir. Gel de anlat. Kendilerini göstermek için illa ünlü markaları giyecekler, böyle kokular sürünecekler. Pöh!..
Çıplak dağlar, kel tepeler arasından kıvrılıyor yol.
Ot yok, ağaç yok.

İnsanlar buralarda nasıl yaşıyor?
Ara sıra dere ağızlarına, dar vadilere sığışmış küçük köylerden geçiyorlar. Köylüler toplanmış, karşılamaya çıkmış. Davul-zurna çalıyor. Bazıları birer bez afiş bile yazmış. "Sayın Bakanım Hoş geldiniz - Köyümüze su isteriz" falan gibi.

Siyasilerin kırk yılda bir uğradığı böylesi güzergâhlarda âdet şöyle imiş: Nüfusu, yani oy oranı yüksek köylerde bir süre mola verilir; siyasiler köylülerin derdini dinler, yani onlarla ilgilenir, isteklerini not eder, söz verir, sonra yola devam edilirmiş.
Vali söz arasında bunları çıtlatıyor ama Sayın Bakan'ın aldırdığı yok. Bir an önce gideceğimiz yere gidelim, şu temeli atalım, bir an önce dönelim. Ben klasik mânada bir siyaset adamı, bir parti mensubu değilim ki. Bu gün varım, yarın yokum. Köylülerin isteklerimiş, pöh! Tozun toprağın içinde kaldık be. Temeli batsın.
Konvoy köylülerin önünden geçip gidiyor. Köylüler bir süre arabaların ardından şaşkınca bakıyor, sonra hep bir ağızdan basıyorlar kalayı.

Birden yolun ilerisinde bir ağaç gözüne çarpıyor. İri bir ahlat ağacı. Dibinde de bir çeşme var galiba. Duralım şurada biraz diye ikaz ediyor. Çeşmenin önünde duruyorlar. Önde giden eskortlar arayı açıyor, arkadan gelen araba konvoyu haliyle yavaşlayıp duruyor.

Bakan tiril-tiril keten ceketini arabada bırakıp çıkıyor. Çeşmeye doğru giderken gömlek kollarını çemreliyor. Vali peşinde.

Güzel bir çeşme.
Çifte lülesinden buz gibi sular çağlıyor. Geniş uzun bir yalağı var, hayvanları sulasın diye.
Tepelik bir yer, epeyce esinti var.
Bakan elini yüzünü yıkıyor. Ohh...
Ferahladı. Birkaç yudum da su içiyor. Çok tatlı, harika bir su. Biri şunu şişeleyip satsa âbad olur. Dağ başında gece gündüz boşuna akıyor. Görevliler kağıt mendil koşturuyorlar. Bakan ahlatın gölgesine sığınıyor. Sağda solda hayvan pislikleri. Eh, olur, dağ başı burası.

Çok geçmeden ilgili Genel Müdür, arkadaki arabaların birinden inerek ve koca göbeğini hoplata hoplata koşup yanlarına varıyor. Telâşe müdürü halleri ile:
– No'ldu Sayın Bakanım, bir rahatsızlık mı var?
Bakan sakin gülümsüyor.
– Hayır, hayır. Yurdumun dağlarından bir su içeyim dedim.
Bu cümle toplaşanların vatan sevgisini yelpazeliyor, yüzlerde çok bilmiş tebessümler.
İlgili Genel Müdür lacileri çekmiş, siyah parlak ayakkabılar ve beyaz çorap.
Aman Allahım beyaz çorap.
Bu memleket köylülükten kurtulmadıkça adım atamaz.

İşte bütün mesele.
Bakan dağ havasından bir iki derin nefes çekiyor. Tozdan topraktan, sıkıntıdan kurtulmuşluk hali. Bir hafiflik.

Dönüyorlar.
Tam kapıda Bakan yeniden çeşmeye bakıyor. Sonra Vali'ye:
– Hani bir şiir vardı "Çoban Çeşmesi" diye.
Vali edebiyata yakın galiba.
– Evet efendim, Faruk Nafiz'indir.

Biniyorlar.
Konvoy yeniden tozlu yola düşüyor.
– Nasıldı, hatırlıyor musunuz?
– Elbette, orta mektepte iken ezberlemiştim.
– Biraz okur musunuz?
Vali:
– *Derinden derine ırmaklar ağlar*
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi...
Böyle başlar efendim.
– Sonu!
– *Ne şair yaş döker ne âşık ağlar*
Tarihe karıştı eski sevdalar
Beyhûde seslenir beyhûde çağlar
Bir sağa bir sola çoban çeşmesi
– Evet, ben de hatırladım.
Demek Faruk Nafiz bu dağlarda epeyce dolaşmış.

– En meşhur şiiri "Han Duvarları"dır, efendim. Memleket edebiyatının bir şaheseri..
Bakan yeniden çıplak dağlara, kel tepelere dönüyor.
Bir mısra kaldı içinde "Beyhûde seslenir beyhûde çağlar". Korkunç bir umutsuzluk. Umutsuzluk, çaresizlik, terkedilmişlik. Yazık şu memlekete, yazık.
Ben de terkettim onu.
Terkettim ama yine döndüm.
Ne de olsa bu toprakların çocuğuyum.
Akıp giden düşünceleri burada durdu.
Şu küreselleşen dünyada "bu toprakların çocuğu" sözüne acıyla gülümsedi.

Bakanın konvoyu kasabalılar tarafından Belediye sınırlarında karşılandı. Kaymakam, Belediye Başkanı bazı yöneticiler, politikacılar ve halktan insanlar. On-on beş araba daha takıldı konvoya.
Politikacılar Bakan'ı illa mülkî sınırlarda karşılayalım, yüz arabalık bir konvoy yapalım diye tutturmuşlar ama; Çetin'in morali bozuk olduğu için bu tantanaya yanaşmamıştı. Şu telefon konuşması.
Zaten doğru-dürüst uyuyamamıştı, yorgundu. Halk kasabanın girişine yığılmıştı. Bayraklar, davul-zurna, "Sayın Bakanım İlçemize Hoşgeldiniz" bez afişi, falan. Anacaddeden Kaymakamlık binasına doğru ağır ağır ilerleyen konvoy, caddenin her iki yanına sıralanmış vatandaşlar tarafından alkışlanıyor, arabanın bir yanından Bakan, öte yanından Vali sağ ellerini çıkarmış, sallayarak bu alkışa karşılık veriyordu.

Kaymakamlık binasının epeyce geniş bir bahçesi ve park yeri vardı. Resmî arabaların tamamı girdi.

İlçe yöneticileri tek sıra halinde kapıya kadar dizilmiş-

ti. Ütülü pantolonlar, traşlı yüzler, kravatlar, ciddiyet. Başta Bakan olmak üzere heyet onların ellerini tek tek sıkarken, refakatlerinde bulunan Çetin kendilerini tanıtıyordu. Son el de sıkıldı, merasim tamam oldu.

Çetin Bakan'ı "Buyrun efendim" diyerek içeriye davet edecekti ki, günün sürprizi gerçekleşti.

Bir müstahdemin elinde, arka bahçede gezdirilen kurt köpeği Duman, kaymakamın kokusunu almış olmalı ki, zavallı adamın elinden kurtulmuş, dili bir karış dışarıda, neşeden deliye dönmüş olarak köşeyi döndü.
Bütün heyet donup kalmıştı.
Bazıları korkudan kaçıştılar.

Çetin gayrı ihtiyari "Aa.. Duman" deyiverdi. Bakan istifini bozmamış, hatta gülümsemiş, köpekten anlayan, onun gelişinden sahibine doğru koştuğunu farkeden bir sevecenlikle dikiliyordu.
Duman geldi, geldi, kaymakamın kucağına atıldı.
Çetin kızarmıştı.
Elbisesi iri köpeğin iri patileri ile tozlanmıştı.
"Sakin ol oğlum, sakin ol. Nerden çıktın sen" diyerek köpeğin tasmasından tuttu, başını okşadı, onu sakinleştirdi. Bakan köpeği çok sevmişti.
– Sizin mi?
– Evet efendim.
– Alman kurdu galiba.

– Evet efendim.
– Çok sevimli.
Köpeğin ardından koşan müstahdem alı al, moru mor, nefes nefese yetişti.
– Birden elimden çıktı Kaymakam Bey, nasıl oldu anlayamadım.
Bakan tedirgin adamı yatıştırmak için etrafındakilere:
– Lütfen rahatsız olmayın. Köpek işte, sahibini tanır elbet. Benim de var. Böyledir keratalar.
Herkes bu münasebetsiz durumdan Bakan'ın fevkalade rahatsız olacağını sanırken, onun bu rahatlığı ötekileri ferahlattı.
Bakan Çetin'in koluna girdi; onu köpekle birlikte kalabalıktan uzaklaştırdı. İlginç bir adamdı kaymakam, onunla iki çift laf etmek istiyordu.
Bahçenin köşesindeki çam ağacının altına kadar yürüdüler. Bahçe pırıl pırıl, çimler biçilmiş, çiçek tarhları her yanı kuşatmıştı.
Bakan çiçeklere hayran hayran bakıyordu.
– Bunlar da sizin eseriniz olmalı, hayvanları seven çiçek de sever.
Çetin mahçup:
– Haklısınız efendim her ikisine karşı tutku derecesinde sevgim vardır. Bilhassa çiçekler.
– İsimlerini biliyor musunuz?
Çetin açılan konudan memnun:
– Şunlar aslanağzı efendim. Şu horoz ibiği, şu tilki kuyruğu. Bunlar cennet süpürgesi, bunlar da hercai

menekşe.
Sonra katmerli bir gül koparark Bakan'a takdim etti.
– Güllerimiz kokuludur efendim.

Bakan gülü kokluyor.
Önünde sonsuz bir ufuk açılıyor.
Aman Allahım bu nasıl koku.
Bulunduğu şehirlerde elinden yüzlerce gül geçmişti. Sevgililerine, eşine taşıyıp durduğu kırmızı güller, sarı güller, beyaz güller. Goncalar. Hepsi de gayet mükemmel gözüküyordu, renkleri, biçimleri. Belli belirsiz bir kokuları da vardı ama. Böylesi!.. Şu küçümen katmerli pembe gül gibi kokanı.
Yok yok. Onlar bunun yanında birer yapma çiçek, birer naylon sanki. Hayat benim yaşadığım salonlardan uçmuş. Böyle kenar-köşe yerlere sığınmış. Birden burnunun direği sızlıyor, eşini, çocuklarını, köpeğini özlüyor.
– Hanımefendi de ilgilenir mi çiçeklerle?
Çetin yüzünün ifadesini gizlemek için başını önüne eğiyor.
– Hanımefendi ile ayrılmak üzereyiz.
"Ooo!." diyor Bakan "Ooo!." İngilizce özür diliyor. Alışkanlıktan.

Bu konuşma uzadıkça Kaymakamlık binasının önünde dikilmekte olan heyet tedirgin oluyor.
Vali "Sayın Bakan ne buldu bu kaymakamda anlaya-

madım. Garip. Acaba neler konuşuyorlar?" diye pireleniyor. Nüfus Müdürü yanındaki Ziraî Donatım Şube Müdürü'nün kulağına eğilerek: "Rezil etti bizi herif. Yahu evine it sokan adamdan ne hayır gelir, adam manyak". Ziraatçı: "Bir manyak bir manyağa gel beraber manyaklaşalım demiş" diye gûya esprili bir cevap veriyor. Nüfus Müdürü'nün espriden nasibi yok anlaşılan, "Ha!.." diye anlamadığını belirtiyor.
Şemsettin Bilen kravatı ile oynuyor.
"Ulan şu kaymakamın yerinde ben olmalıydım ki, hazır başbaşa kalmışken şu kasabayı nereden alıp nereye getirdiğimi bir anlatmalıydım ki" diye içleniyor.
İdiris Güzel sabırsız "Geciktik, iyicene geciktik, şu temeli hayırlısıyla bir atıverseydik" diye bir ayağını kaldırıp ötekini indiriyor.
Milletvekili Haşmet Altay hasır fotörünü çıkarmış onunla yüzünü yelpazeliyor. "Yahu bir adam gibi bakana raslamadık şu memlekette. Bak hele, bizi dikilikoydu kıçıkırık kaymakamla sohbete daldı. Kardeşim resmî bir görev seninki, sohbetin sırası mı! Bari iki sandalye çekin gölgeye de, kahveleri söyleyin oldu olacak. Rezalet valla..."

Bakan Çetin'in ayrılık bulutlarıyla örtülü yüzünden kendi macerasına atlamıştı. Eşi ABD'de doğmuş, büyümüş, İtalyan edebiyatı okumuştu. Evliliğin ilk yılları hani ne derler "cicim ayları" tabir edilir kâbus gibi geçmişti. Birbirlerini tanımaları, birbirlerine alışmaları

zor oldu. Flört ettikleri dönemde bulutların üzerinde uçuyorlardı. Çok nazik, sevgi dolu fedâkar âşıklardı. Ama evlilik. Evliliğin rutin yürüyüşü, çocuk yapma kararı, ve iş, ve alış-veriş, ve arkadaşlar, ve alışkanlıklar, bunların ve başka bir sürü şeyin yerli yerine oturması. Kendisi "bu topraklar"ın rengini-kokusunu taşıyordu. Eşine de, eşinin ailesine de bu sebeple epeyce yadırgı-yaban gelmişti. Onu yontmuş, cilalamış, parlatmış; onu yoğurmuş kendilerine benzetmişlerdi. Ama bu ne kadar mümkündür?

İşte o kadar.

Meselâ çay ve kahve alışkanlığını terketmesi; onun yerine yeşil çay veya bitkisel çaylara alışması, daha beteri içine bir dilim limon veya limon kabuğu konulmuş kaynar su içilmesi. Keyif için nadiren kahve içilecekse espresso içilmesi.

Tatillerde "memlekete gidelim" diyecek olsa hemen lafı ağzına tıkılır, öncelikle İtalya'nın tarihi köy veya kasabalarından sakin bir köşe teklif edilir, fazla turistik olmayan turlar düşünülür, en çok da eşinin takıldığı doğa tutkusu öne çıkardı. Lüks otellerden nefret ediyordu.

Bir iki kere ayrılığın eşiğine gelmişler. Evlilik kurumunun çivisi çıkmış burada. En kabadayısı üç yıl sürüyor. Sonuçta kendisinin boyun eğmesi ile birlikteliği korumuşlardı.

İyi ki korumuşlar.

Bak şimdi nasıl özlüyor onları.
Köpeğini, golf sopalarını, göl kıyısındaki sabah yürüyüşlerini.
Niçin gelmişti buraya? Neden yapılan teklifi kabul etmişti?
Yoksa içinin mahrem yerlerinde eskiden kalmış bir kıpırtı ile, eski arkadaşlarına, şimdilerde birer meşhur profesör, birer rektör olan arkadaşlarına hava atmak için mi?

Hayır, hayır!..
"Hava atmak" olamaz.
Lafı bile iptidai, çirkin.
Peki ama, ne?

Kaymakamlık binasına dönüyorlar.
Dikilenler derin bir "oh" çekiyor.
İlgililer içeri giriyor, ilgisizler dağılıyor.
Çetin'in odasında herkes yerini alıyor.
Serinletici içeceklerden "ne alırsınız" diye Bakana soruluyor ama oy birliği ile ayranda karar kılınıyor.
Buranın ayranı meşhur.
Bakan zaten geldiği günden beri bu ısrarlı ikramlara "hayır" demiyor.
Oysa kolestrolünü ölçtürmeli, tartılmalı, iyi bir checkup yaptırmalıydı.
Her şey gecikiyor. Doğru-dürüst spor yapamıyor, kendine vakit ayıramıyor. Hayatı allak-bullak oldu.

Çetin bu arada kasaba ile ilgili kısa bir brifing veriyor.
Aslında bu gibi bilgilendirmeler on beş dakikalık, yarım saatlık veya bir saatlik olabilir.
Kasaba sakinleri de hazır Bakan'ı bulmuşken bütün dertlerinin sayılıp dökülmesini isterler.
Ama nerde!...
Çetin üstünkörü bir şeyler anlatıyor.
Kaplumbağa ortalıkta dolaşıyor.
Kuş ötüyor.
Çiçekler açıyor.
Bakan mütebessim, kaymakamın makam koltuğuna kurulmuş, bir eli masada parmakları ile tıkırdatıyor.
İçinden bir melodi mi mırıldanıyor?
Devlet işleri niçin ciddiye alınmıyor?
Başta Şemsettin Bilen olmak üzere hâzırunun suratları asık.
Böyle mi olmalıydı?

Yazık, çok yazık.

Temel atma töreninin yapılacağı alan hıncahınç dolmuş.
Belli ki İdiris Güzel ve tayfası iyi çalışmış.
Haber her yana yayılmış.
İlden, ilçelerden, köylerden, kamyonlarla minibüslerle, otobüslerle insanlar taşınmış.
Eh, işin ucunda yemek de var.

Karşılıklı iki tribün kurulmuş.
Ortada geniş bir alan.
Alanın bir hakim noktasında konuşmacılar için kürsü, masa, mikrofon; masanın üstünde beyaz bir örtü, örtünün üstünde bir güzel bardak, bardağın altında tabak, bir su sürahisi -ağzı kapalı- bir vazo, vazoda çiçekler.
Her yanda rengârenk balonlar, flamalar, bayraklar.
Büyük bir Atatürk portresi halk tribününün üstüne gerilmiş.
Halk tribünü esnaf ve eşraf aileleri ile tıklım tıklım dolmuş.
Çifte davul, çifte zurna meydanı inim inim inletiyor.

Çocuklar, gençler, ihtiyarlar, güneşin altında boncuk boncuk terleyerek kıpır kıpır oynaşıyorlar. Kimi şemsiye açmış, kimi gazeteden şapka yapmış, kimi mendilini başına sermiş.

Gerçekten havada bir şenlik kokusu var.
Bir de kavurma kokusu.

Halk tribününün ardında kurulan ocaklarda iri-kalaylı tencereler.
Beyaz önlüklü aşçılar, aşçı yamakları, var güçleri ile çalışıyor.
İdiris Güzel paraya kıymış, beş besili koç kestirmiş, bir yanda irmik helvası karılıyor, öte yanda yayıklarda ayran hazırlanıyor. Şehirden plastik tabaklar, bardaklar getirtilmiş.
Her şey tıkır tıkır işliyor.
Mahalli kıyafetler giyinmiş kızlı-erkekli gençler, testilerle meydanda dolaşıp su dağıtıyor.
Tribünlerin az ötesinde, tesisin temel çukuru kazılıp hazırlanmış.
Başında temelin ilk harcı atılmadan kurban edilecek altıncı koç kınalı başı ile mütevekkil bekliyor.

Davul-zurna eşliğinde halay çekip oynayanlar, ses düzenini kuran ve idare eden Artist Ali'nin anonsu ile oyuna ara veriyorlar.

Bütün törenlerin, düğünlerin, bayramların gülü olan Ali bu müstesna zamanda o fiyakalı tutuşu ile mikrofona sarılıyor.

– Dikkat, dikkat!..

Millet susuyor, dikkat kesiliyor.

– Aziz hemşerilerim! Analarım, bacılarım, kardeşlerim, asker arkadaşlarım, yavrularım, incilerim, boncuklarım...
Tüm tanıdıklarım, tanımadıklarım.
Karşınızda Ali kardeşiniz...
Merhaba!...

Kahkahalar ayyuka çıkıyor, meydan alkıştan inliyor. Belli ki İdiris Güzel Ali'yi tembihlemiş. Hani heyet olur ki gecikir falan, milleti oyala, eğlendir.

– Efendim hükumetimizin, ve Sayın Bakanımızın ve Valimiz ve Kaymakamımız ve ilgili bütün idarecilerimiz...
Veee.. Elbette medar-ı iftiharımız olan İdiris Bey'in gayretleri ile, az sonra burada, kasabamız için övünç kaynağı, gelir kaynağı olan tesisimizin temeli atılacak.

Hayırlı, uğurlu olsun!...

Yine alkışlar... Alkışlar...

– Sözü fazla uzatmadan sizlere hep beraber söyleyeceğimiz, eğleneceğimiz türküler, şarkılar okuyacağım.

– Hazır mısınız?...
Kalabalık hep bir ağızdan gürlüyor:
– Hazırız!..

Ali masanın altındaki teybin tuşuna basıyor, meydanı oynak bir hava dolduruyor. Sonra piyasada sanatçıyım diye dolaşan pek çok isme taş çıkartacak olgunlukta bir ses ve tavırla türküye giriyor.

– *Güvercin uçıverdi.*
Ganedin açıverdi.

Hemen bütün Anadolu'nun tanıdığı bu oyun havası meydanı bir baştan bir başa sarıyor, gençleri ayaklandırıyor. Nakarat kısmına gelindiğinde artık dayanamayanlar kollarını açarak karşılıklı şıkır şıkır oynamaya başlıyorlar.

– *Oy farfara farfara..*
Ateş düştü şalvara..

Ali oyundan oyuna, takdimden takdime, şakadan şakaya atlayarak milleti kırıp geçiriyor; meydanı bir ta-

vernaya, bir düğün salonuna çeviriyor.

– Ooo!. Berber Baki Bey, siz de mi buradasınız. Lütfen rica ediyorum!.. Lütfen meydana, haydi alkışlıyoruz Baki Beyi...

Be-Be-Ce Baki kızara bozara meydana çıkıyor, oyuna katılıyor.

– Ciğerci Selim abimiz, yanında Uncu Fahri Baba'mız, saygılar... Orkide Düğün Salonu'nun müdürü sayın Şadan Beyefendi ve zarif eşi halk tribününde sizleri de görüyorum. Hoş geldiniz efendim, safalar getirdiniz... Beri yanda yaylalar aslanı Bakırcı Ziya abi ve onunla birlikte pehlivanlar şahı Sadettin Kılıç, oğlu gol kıralı Erol kardeşimiz.
Ve bilhassa Erol kardeşimizi meydana çağırıyoruz.
Hani alkış, hani!..

Kasabadan çıkıp Deli Dere'ye varan toprak yol köprüden geçtikten sonra Otbitmez Köyü'ne doğru uzanıyor.
İdiris Güzel'in ayarladığı dozer ve greyder, hemen köprübaşından itibaren temel çukurunun kazıldığı tesis arazisine kadar olan beşyüz metrelik mesafeye bir yol açmış.
Meydana varmadan tepeye doğru hafif bir eğimle yayılan kısma araçlar için park yeri düzenlenmiş.
Park yerinde arabalar, atlar, eşekler, lastik tekerlekli at arabaları, kamyonlar, minibüsler. Alanın bir bölümü Bakan ve beraberindekilerin arabaları için tahsis edilmiş.

Çetin'in kaymakamlıkta yaptığı toplantıda karara bağlanan işbölümü ve görevlendirme mucibince, bu törenin her bölümü ve birimi için resmî-gayrı resmî kişiler vazife almış. Meselâ bu park yerinin düzenine bir polis ve Belediye'den üç genç memur nezaret ediyor.
Bunun gibi yemekle aşçılara, tribünlere, meydanın disiplinine ve emniyetine, temel çukuru çevresine gö-

revliler yerleşmiş.

Bu neşeli ve bir o kadar da disiplinli kalabalık köprü başından kopan siren sesi ile irkilip topluca o yöne dönüyorlar. Bakan'ın konvoyu tozu dumana katarak geliyor.
Ali teybi kapatıyor. Oynayanlar kalabalığa karışıyor.
Meydanda sessizlik ve gerginlik.
Müzik hocası Mehpare Hanım Halk Eğitim'in Halk Oyunları Ekibini son kez gözden geçiriyor.

Konvoydaki arabalar park yerine çekiliyor.
Başta Bakan, yanında Vali, Kaymakam, Şemsettin Bilen ve heyetin diğer üyeleri, İl ve ilçenin bürokratları ile açılıp kendilerine yol veren kalabalığın arasından geçerek protokol tribününe doğru yürüyorlar.
Tam bu sırada Kıral Adam ortaya çıkıyor.
Başında bir Indiana Jones şapka, sırtında püsküllleri sarkan deri kovboy ceketi, ayağında dar bir kot, ve topuklu çizmeler.
Bunlar çoğu zaman giydiği şeyler.
Asıl önemli olan bir kamera kullanıyor; Bakan ve maiyetindekilerin tören alanına girişini filme çekiyor.
Yanında yılların yıpratamadığı meşhur hanım sanatçı.
Derken hanım sanatçı kalabalığın arasından fırlayıp, korumalara aldırmayarak Bakanın eline yapışıyor:
– Hoş geldiniz sayın Bakanım... Şeref verdiniz.
Bununla da yetinmeyerek uzanıp Bakan'ın yanakla-

rından şap-şup öpüyor.
– Ülkenin üzerine güneş gibi doğdunuz... Tebrikler... Teşekkürler.

Bakan şaşkın, heyettekiler şaşkın.

Artist Ali elindeki kağıda bakarak meydana girenleri tek tek takdim ediyor.
– Sayın Bakanım... Hoş geldiniz... İlçemize şeref verdiniz.
Alkışlar... Alkışlar...
Bakan iki elini de kaldırarak halka mukabele ediyor. Sonra sağ elini kalbinin üzerine bastırarak hafifçe eğiliyor.
Ardından Vali, İlgili Genel Müdür, Kaymakam, Belediye Başkanı ve il milletvekilleri de halkı selâmlıyorlar.
Dersini önceden almış ve ezberlemiş olan Ali, usule uygun olup olmadığına aldırmaksızın İdiris Güzel'i de takdim ediyor.
Meydan alkıştan inliyor, tezahürat müthiş.
Haşmet Altay ile Hulusi içlerinden aynı anda aynı cümleyi geçiriyorlar:
"Vay pezevenk, vay..."

Bakan ve beraberindekiler artık protokol tribünündeki yerlerini almıştır. Son olarak patlayan bu alkış şelalesi Bakan'ın ilgisini çekiyor. Vali'ye eğilerek:

– Kimdir bu İdiris Bey, diye soruyor.
Vali soğuk:
– Partinin İlçe Başkanı ve bu tesisin müteahhidi. Sanırım seçimlerde aday olacaktır.
Bakan anlayışla gülümsüyor:
– Demek öyle... Yaman adammış.

Bu sırada ilköğrenim çağında bir kız çocuğu, yanında Mehpare Hanım Bakan'a yaklaşıyorlar. Küçük kız elindeki çiçek demetini Bakan'a veriyor, Bakan da teşekkür ederek küçük kızı yanaklarından öpüyor.

Kıral Adam ve yanında yılların yıpratamadığı hanım sanatçı film çekmeye devam ediyorlar.
Bakan bir miktar pirelenerek Basın danışmanını çağırıyor.
– Nerde kaldı televizyoncular?
Danışman mahçup, ellerini oğuşturuyor.
– Sayın Bakanım şimdi haber aldım, yolda kaza geçirmişler.
– Ya!.. Geçmiş olsun. Yaralı var mı?
– Hayır, lâkin araç bayağı hasar görmüş. Toplanıp yetişmeye çalışacaklar.
Bakan bu defa Kıral Adam'ı işaret eder. Danışman eğilerek dinler onu.
– Bu kim?
– Efendim adını şimdi çıkaramadım ama medyada Kıral Adam diye bilinir.

– Allah, Allah... Ne iş yapar?
– Hemen bütün törenlerde, kutlamalarda kokteyllerde bulunur. Sanırım bir tür organizatör. Sanat ve siyaset çevreleri arasında.
– Anlaşıldı. Ekip yetişemez ise bu arkadaşın çektiği filmi kullanırız. Kendisinden rica ediniz.
– Baş üstüne!..

Herkes yerini almış, Ali'nin işi bitmiştir. Bayramlarda, törenlerde sunuculuk yapan bayan edebiyat öğretmeni açık renk etek-döpyesi ve boynundaki şık fuları ile saçlarını savura savura kürsüye gider.
Ali mikrofonu resmiyet ve ciddiyete teslim eder, çekilir.

Edebiyat öğretmeni önce halkı sükunete davet eder, törenin başlayacağını bildirir. Meydandaki sesler kesilir.

– Sayın Bakanım, Sayın Valim, Sayın Kaymakamım... Bugün burada tesisimizin temel atma töreni için toplanmış bulunuyoruz.
Temel atma tören programını arzediyorum...
1. Saygı duruşu ve İstiklâl Marşı. Müzik öğretmeni Mehpare Ünsal lütfen kürsüye.

Mehpare gayet rahat, hatta şuh bir salınımla kürsüye yürür. Bütün gözler üzerinde. Oralarda bir yerde di-

kilmekte olan Zabıta Kemal içini çekerek "Hey yavrum be! Şu salınışa bak" diye geçirir.
Mehpare kürsüye varınca mikrofonu alır, önce tiz bir "Dikkat" çeker. Tribünler ayaklanmıştır, halk esas duruşta.
Ve İstiklâl Marşı...

Bakan önce saatine sonra program gündemine bakar.
Yine bir sürü konuşmacı.
Kimbilir neler zırvalayacaklar.
Vali'ye eğilir.
– Vali Bey konuşmacıları uyaralım. Lütfen kısa tutsunlar, vakit dar.
Vali yardımcılarından biri ile bu talimatı konuşmacılara iletir.
Haliyle herkesin suratı asılır. Nasıl asılmasın, hepsi bu anı bekliyor. Konuşacak, kendilerini gösterecekler. Yukarıdan "şak" diye bir talimat geliyor: "Kısa kesin". Oldu mu yani.
İlk konuşmacı Şemsettin Bilen'dir.
Kağıda falan bakmadan irticalen konuşur. Bu kasabayı nereden alıp nereye getirdiğini belirtir. Ve tesisi bu ilçeye kazandıranların tümüne teşekkür ile konuşmasını bitirir.

Kaymakam kısa ve resmi bir konuşma yapar.
İlgili Genel Müdür tesisin özelliklerini; ile, ilçeye ve memlekete getireceği faydaları sıralar. Ne kadar kısa

tutsa da yazılı bir metni oracıkta kısaltmaya çalıştığı için hem insicamı kaybeder, hem lafı uzatır.
Hasılı tatsız bir nutuk.

İl milletvekilleri kendilerini öven "Bu tesisi ben yaptım, ben" diyen konuşmaları ile milleti bayağı bıktırırlar.
Sıra Fakülte Dekanı Prof. Vecihi Bey'e gelmiştir.
Vakitsiz yaşlanmış adam, titreyen elleri, iri mercekli gözlükleri ile yazdığı metni kesik kesik okumaya başlar.
Bir süre sonra protokol tribününde gülüşmeler.
Gülüşmeler, çünkü hoca her zaman olduğu gibi sözü döndürüp dolaştırıp "Hititlerde Maden Sanatı"na getirmiştir. Bu onun doktora tezi.
Civar illerden birinde kurulmuş olan üniversite bu ilde de kendisine bağlı olarak bir İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi açmıştır. (Tamamen siyasî sebeplerle).
Vecihi Bey bu ilden yetişmiş bir ilim adamı olarak her ne kadar arkeoloji alanında yetişmiş ise de (tamamen siyasi sebeplerle) fakülteye Dekan olarak atanmıştır.
Kimbilir kaç toplantıda okuduğu metni bir kez daha okuyor:
"Bu devirde maden işleme tekniğinin çok ilerlemiş olduğunu yine Alacahöyük, Horoztepe ve Mahmatlar buluntuları göstermiştir. Bu kıral mezarlarında bulunan ayaklı altın kupalar müteakip devirlerde ayaklı meyvelikler olarak karşımıza çıkacaktır. Alacahöyük

madeni eserleri arasında mühim yer tutan güneş kurslarının anlamları üzerinde çeşitli tefsirler yapılmıştır. Bilhassa Horoztepe'deki kıral mezarında bulunan "Kucağında çocuğunu taşıyan ana" kompozisyonu dünya sanat tarihindeki ana tanrıça motifinin en eski örneklerinden biridir."

Hemen herkes hocanın elindeki metni bitirmeden kürsüden inmeyeceğini anladı. Bakan Vali'ye "Hoca'yı uyaralım" dedi. Vali bir görevliyi hocaya gönderdi. Görevli kürsüye arkadan yaklaştı ve bir-iki kez:

– Hocam bir dakka, bakar mısınız, diye seslendi.

Hocanın kulakları da ağır işitiyordu, duymadı. Bunun üzerine görevli hocanın ceketinden tutarak hafifçe çekiştirdi. Vecihi Bey döndü, gözlüklerini alnının üzerine itti, ceketini çeken adama ters ters baktı. Mikrofon elinde olduğu için konuşmaları meydanda ayan-beyan duyuluyordu.

– Ne var! Ne çekiştirip duruyorsun?

– Efendim konuşmanızı bitirmeniz isteniyor.

– Ne münasebet, daha yarısına gelmedim.

– Efendim zamanınız doldu, lütfen.

– Canım olur mu öyle. Daha Hitit maden sanatı ile şu kurulan tesisin rabıtasını anlatacağım.

– Fakat çok uzadı.

– Çekil bakayım sen şurdan. Uzadıysa uzadı. Dileyen dinler, dilemeyen çeker gider. Allah, Allah, ilme hürmet de kalmadı.

– Efendim talimat yukarıdan geldi.

– Ne?!.
– Yukarısı yeter diyor.
Bu "yukarısı" lafı hocayı kendine getiriyor. Meyus bir tonda:
– Pekâla, madem yukarısı böyle münasip görmüş, biz de uyarız. Lâkin hiç yakışık almadı.
– Çok teşekkür hocam.
Vecihi Bey yeniden kağıtlarına dönüyor. Bir süre titreyen elleriyle onları sıraya koymayı deniyor, becerememeyince sinirlenip hepsini birden katlayarak ceket cebine tıkıştırıyor.
– Efendim beni dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim. Bu tesis vatana millete hayırlı olsun, dedikten sonra mikrofonu bayan edebiyat öğretmenine terkederek kürsüden iniyor.

Bayan öğretmen:
– Folklor gösterileri ve yemek molası için programımıza bir süre ara veriyoruz. Âfiyet olsun, deyip törenin ilk bölümünü kapatıyor.

Kapanış ile birlikte davul-zurna meydanı inletmeye, Mehpare Hanım'ın Halk Oyunları ekibi protokol tribünü önünde gösterilerine başlıyor.

Etli pilav şahane olmuş. Helva, ayran harika. Zaten millet iyicene acıkmış, bu yemek molası tam yerinde verildi.

Protokol'ün yemekleri sinilerle taşındı, altına sephalar konuldu, onlara ayrıca meyve ikramı da yapıldı.

Halk uslu uslu kuyruğa girdi, plastik tabaklarda yemeğini aldı, bir kenara ilişip yedi. İzdiham olmadı.
Hemen herkes İdiris Güzel'in medhine girişmişti. At binenin kılıç kuşananın diyorlardı. Adam mâcir falan amma memlekete çok faydası dokundu. Kendi menfaatini kolluyormuş. Ulan menfaatini kollamayan kim var bu devirde. Çalıp çırpıyor mu, sen ona bak. Başaran adama düşman olmayacaksın efendi. Bırak hakeden kazansın.

Birkaç yerde cemaatla namaz kılındı.
Eh ikindi geçiyordu.
Yenildi içildi, herkes memnun-mesut yeniden meydana dönüldü.

Bu defa konuşma sırası Vali'deydi.
Vali Bey usulüne uygun kısa bir konuşma yaptı, tören için emeği geçenleri de kutlamayı ihmal etmedi.

Sözlerini bitirmek üzereydi ki, birden hava durdu.
Ufak bir esinti vardı zaten o da kesildi.
Güneş bir bulutun arkasında kayboldu.
Yaz günü nereden çıkmıştı bu karabulut..
Fevkalade bunaltıcı, ağır bir hava çöktü meydana.
Kasabanın yaşlıları başlarını gökyüzüne çevirerek havayı kokladılar.
Allah hayırlısını versin ama tedirgin edici bir sıcak ve durgunluk vardı. Neyse.

Bakan çıktı kürsüye.
Biraz izlenimlerinden bahsetti. Sonra memleket ahvaline, ekonomik duruma geçti.
Terliyordu. Ne bu sıcak yahu, nefes alamıyordu.
Sonra serbest piyasanın nimetlerinden, özgürlükten, bilgi çağından, teknolojinin kalkınmadaki işlevinden, sivil toplumdan dem vurdu.
Dinleyicilerde bir hareket, bir heyecan yoktu. Belli ki söylenenleri anlamıyorlardı.
Daha açık konuşmayı denedi.
Türkiye'nin gelişmesinin önündeki en büyük engelin köylülük ve tarım olduğunu söyledi.
Köylüler "cık, cık" diye kafa salladılar. "Ne diyor ya!" şeklinde birbirlerinin yüzüne baktılar.

Bakan aldırmadı. Buraya doğruları söylemeye gelmişti.

Bakınız ikiyüz elli milyonluk Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım sektöründe sadece üç buçuk milyon insan çalışıyor, diye devam etti.

Bilgi birikimindeki sürekli artış ve ileri teknoloji sayesinde az sayıdaki insan yoğun bir üretim gerçekleştiriyor.

Boş zaman artıyor.

Böylece insanlar sağlık, eğitim, dinlenme gezi ve sanat gibi alanlarda daha çok zaman ve para harcayabiliyorlar.

Yeni bir yaşam biçimidir bu.

Bu yaşam biçimine işte böyle tesisler kurarak kavuşabiliriz.

Masadaki bardaktan biraz su içti, terini sildi, içinden şöyle geçirdi.

"Bu tesis de ömrünü tamamlamış demode bir sanayi ya, neyse. Bize yenilikçi sanayiler lazım, yenilikçi."

Tekrar ediyorum ABD'de tarımda çalışanların aktif nüfusa oranı %2, Fransa'da da %8'dir.

Bizde ise %35-40.

Sevgili vatandaşlar!..

Çağdaş bir ülke olmamız için hâlâ köylerde oturan yirmi beş milyon nüfusun onbeş-yirmi milyonu kentlere gelmelidir.

Şehirlerdeki sanayinin onları çekmesi lazım. Bu da yatırımla olur. Bu sebeple dış sermayeye olanak verilme-

lidir.

Bakan kaptırmış gidiyordu.
Gûya kısa konuşacaktı.
O orada konuşadursun; kuzey cephesindeki dağlarda, ufuklarda kara bulutlar toplanmış, şimşekler çakmaya başlamış, gök gürültüsü âfakı tutmuştu.
Besbelli oralara yağmur yağıyordu.
Çok geçmedi bir küçük kasırga meydanı allak-bullak etti.
Kâğıt parçaları, gazeteler, çer çöp havaya savruldu, şapkalar uçtu, saçlar dağıldı.
Bu küçük kasırganın ardından yağmur çiselemeye başladı.
Görevlilerden biri hemen Bakan'a bir şemsiye koşturdu.
Kürsünün yanında durdu, şemsiyeyi saygıyla tuttu.

Yağmurun geleceğini tecrübeyle bilen yaşlılar, yanlarına kadın ve çocukları alarak kasabanın yolunu tuttular. Park yerindeki at ve eşekler huysuzlanmaya başlamış, iplerini koparmaya çalışıyorlardı. Aşçılar tencereyi tavayı topluyor, yağmur hızını artırıyordu.

Meydan yarı yarıya boşalmıştı.
Bakan bunu gördü, frene bastı, lafı toparladı.
Aslında üretim eksikliğinden, kaynak israfından, verim düşüklüğünden falan bahsedecek; girişim ruhunu

anlatacak ve nihayet "birey olunmadan" hiçbir şey olunamayacağına gelecekti. Peki bütün bunları anlayan olacak mıydı? Ne gezer.
Evet siyaset kürsüsünün aynen bilim kürsüsü gibi bir büyüsü var.
Bu kürsüye çıkanlar lafa yekun çekmekte zorlanıyor.
Neden acaba?
Neyse bunu başka bir zaman tartışırız.

Bakan da konuşmasını bitirdi.
Meydandakiler bayağı ıslanmaya başlamıştı.
Sunucu bayan son bir gayretle Bakanı, Vali'yi, Kaymakam'ı ve beraberindeki heyeti kurban kesimi ve tesisin temel atma merasimini tamamlamaya davet etti.

Oh... İşin bu faslı da bitmişti.
Artist Ali halk tribününün duldasından çıkarak süratle ses düzeninin aletlerini, kablolarını toplamaya girişti.

Gökyüzü artık tam bir felaket habercisiydi. Bulutlar alçalmış, etrafı âdeta karanlık basmıştı.
İnsanın içine dehşet hissi yayılıyordu. Yağmur hızlanmış, şemsiyesi olmayan görevliler sırılsıklam olmuştu. Grayderlerin düzlediği meydanın killi ve ham toprağı derhal yapışkan bir çamura dönüştü, etrafta gölcükler, derecikler peyda oldu.

Acele ve telaş içinde kurban kesildi, dua edildi. Korkusunu, paniğini bastırmaya çalışanlar sırıtıyor, Şemsettin Bilen gibi serinkanlı olanlar "Berekettir, bereket" diye sinirleri yatıştırmaya gayret ediyordu.
Yağmurdan kaçarak halk tribününe sığınanların ağırlığı o kadar arttı ki, tribün tentesiyle, tahtasıyla çöküverdi.

Tribünün çökmesi meydandaki paniği bir kat daha artırdı.
Artık herkes töreni, görevi unutup can derdine düşmüştü.
Neyse ki yaralanan olmadı. Hafif sıyrıkları olanlar da

çamura bulanmış ıslak giysileri ile ayaklandılar.

Yağmur sağanağa dönüşmüş, göz gözü görmez olmuştu.
Heyet üyeleri ve meydandakiler park yerindeki arabalara yöneldiler.

İşte bu sırada derinden gelen bir uğultu işitildi.
Yer yarılıyor, sanki deprem oluyor, veya yüzlerce iri kaya hep beraber yuvarlanıp meydana yürüyordu.

Şemsettin Bilen haykırdı:
– Sel geliyor, tepelere, tepelere... Koşun, kaçın...
Bu feryat ile park yerine yönelenler duraksayıp; bataçıka, tökezlenip düşe-kalka kendilerini tepelere atmak üzere can havliyle koşmaya başladılar.
Babanın oğulu, memurun amiri göresi kalmamıştı.
Şemsettin Bilen iyi ki bağırmıştı.
Aradan on saniye geçmedi, Deli Dere'nin köpüklere bulanmış koca ağzı açıldı, önüne geleni yutmak üzere meydana saldırdı.
Aman Allahım...
Bu bir tufan, bu bir kıyamet idi.
Köprüyü yıkmış, park yerindeki arabaları, hayvanları içine almış, bir masal ejderhası gibi kabarıp coşmuş geliyordu.

Bu hengâmede Be-Be-Ce Baki'nin dükkânında tıraş

olan tabancalı adam önünde koşan Kıral adama kavuştu. Ensesinden tuttu onu, demir mengene parmakları ile çevirdi yüzünü.
– Kaseti ver, dedi.
Kıral adam paniklemişti zaten, bir eliyle yılların yıpratamadığı bayan sanatçının eline yapışmıştı.
Tepenin eteğine varmış, kendilerini selamete atmışlardı.
Kıral adam o panik içinde dahi kiminle karşı karşıya olduğunu çaktı. Hiç itiraz etmedi, çıkarıp kaseti verdi. Kaset böylece bir güç odağının elinden diğer bir güç odağının eline geçmiş oluyordu. Bakanla o kadının yanak yanağa öpüşürkenki, gayet samimi görüntülerini ihtiva eden kaset, kimbilir ileride vukubulacak kaset savaşlarında ne işe yarayacaktı?
Emniyet Âmiri bu adamı çoktan unutmuştu. Neden sonra hatırlayacak, "Kimdi acaba?" diye düşünecek, bu anekdot memuriyet hayatında çözülmemiş bir sır olarak kalacaktı.

Kaymakam Çetin meydanın kıyıcığında dikili kalmıştı.
Orada, öylece, put gibi, büyülenmiş gibi duruyor, köpürüp gelen sele bakıyordu. Sular ayaklarına, hatta bileklerine kadar çıkmıştı.

Müzik öğretmeni Mehpare'nin bir gözü Kaymakama takılı.

Adamın hareketsiz kaldığını farkedince çıktığı tepeden hızla aşağı indi. Topuklu ayakkabılarını çıkarıp atmış, yalınayak koşuyordu.

O Kaymakam'ı gördü; Zabıta Kemal de onu gördü.
O da onun peşine yürüdü.

Su artık Çetin'in dizlerine çıkmıştı. Bozbulanık akan bu kudurmuş tufana bakıyor, şu iki kelimeyi tekrarlıyordu.
– Oyun bitti... Oyun bitti...
Belli ki ölümün gelip kendisini almasını bekliyordu.
Ama ölüm yerine Mehpare aldı onu.
Su beline vurmaya başladığında yetişti, kolundan yakaladı.
– Çetin Bey!.. Çetin Bey!.. Gelin, lütfen... Lütfen!..
Adamı bütün gücüyle çekiyor, ama kıpırdatamıyordu.
Zabıta Kemal "gün bu gündür ulan" diyerek atıldı.
O da Mehpare'nin ince beline yapıştı. Şu karının beline bir sarılsam sonra ölsem diye ne çok düşünmüştü.
Fırsat bu fırsat. Hem de hayra hizmet adına.
Mehpare Kemal'e gülümsedi.
– Hay çok yaşayın Kemal Bey, çekin, çekin...

Bir beş-altı saniye farkı ile Çetin'i kenara çektiler. Kemal'in ayağı kaydı düştü. Mehpare onun üstüne, Çetin de her ikisinin üstüne yuvarlandı.

Sonra birlikte kalktılar, tepeye doğru kaçmaya başladılar. Mehpare Çetin'in elini tutmuş bırakmıyordu, adam kendinde değildi zaten.

Tepeden tırnağa ıslanmış, çamurlara batmış, nefes-nefese kalmışlardı. Bir yerde oturup dereye döndüler. Homurtu ile akıp giden bulanık suda makam arabalarının ağır ağır yuvarlanışını, kıyıya varmak için yüzmeye çalışan beygirleri, yukarlardan bir yerden suya kapılmış, artık ölmüş, bata çıka giden keçi ve koyunları, ot, yaprak ve kökünden sökülmüş ağaçları dehşetle izlediler.
Tek kelime edecek halleri kalmamıştı. Neticede Kemal arkasına dönüp daha önce gidenlere baktı.

Tüm heyet üyeleri çamurlara bata-çıka Otbitmez köyüne doğru ağır ağır gidiyorlardı.
– Hadi kalkalım, dedi. Çok ıslandık.

Meydanda ne tribün kalmıştı, ne de temel.

TUFANDAN SONRA

ŞEMSETTİN BİLEN

Belediye Başkanlığını da, siyaseti de bıraktı.
Hacca gitti-geldi, sakalı saldı. Beyaz takkesini takıp dükkânın-tezgâhın başına geçti.
Yine o kekik kokusu, yine o baharat. İçini temizledi, çocukluğuna geri döndü sanki.

Nurettin çok sevindi.
O da yaşlanmıştı. Yıllardır oturduğu peykede beli bükülmüş; nefes darlığı, tansiyon alıp başını gitmişti.

Artık deftere müşteriye, kayda-kuyda bakmayacak tesbihini tamamlayacaktı.

Her şey yerli yerinde.
Lâkin Hacı Attarlar'ın sülbünü sürdürecek, ocağını tüttürecek bir oğul yok.
Ee.. Ne denilmiş: Kuşlar da kaderle uçar. Bazan böyle olur, kaynatalar kazanır, damatlar yer.

Canın sağolsun Şemsettin!..

KAYMAKAM

Mehpare Kaymakam'ı aldı, muradına erdi. Boşanma davası bitmiş Çetin serbest kalmıştı.
Yerli usule uygun, dillere destan davullu-zurnalı bir düğün oldu.
Çetin her şeyi, ama her şeyi Mehpare'nin güçlü kollarına terketmişti. Gel deyince geliyor, git deyince gidiyordu.
Kedisini, köpeğini terketti.
Çiçeklerinden vazgeçti.
Kasabadan ayrılıp yeni bir hayata doğru yelken açtılar.

Mehpare'nin aksi, karagülmez kızkardeşi ne bu işe razı olmuş, ne düğüne katılmıştı.

İnadına bindi, evinde kaldı.

BAKAN

Bakan sağlık sebepleri sıralayarak bakanlıktan istifa etti. İlk günden itibaren bu mânasız işe niçin bulaştığını izah edemiyor; içini okuyamıyor, evini ve çocuklarını özlüyordu.

Memleketle, devletle, yaptığı iş ve attığı imza ile ünsiyet kuramamıştı.

Dönülmez ufkun akşamı yaklaşıyordu. Bir an önce gitmeli, balığa çıkmalı, köpeğini gezdirmeli ve bir çello konseri dinlemeliydi.

İDİRİS GÜZEL

Seçimi kazandı, Meclis'e girdi. Şirket merkezini İstanbul'a taşıdı. İş üstüne iş aldı; kardeşleri ve profesyonel kadrolar ile büyüdükçe büyüdü.
İthalat-ihracat derken yurt dışına açıldı. Bir kolu Kazakistan'a, bir kolu Romanya'ya, bir kolu Katar'a uzandı.
Yahu kaç kolu var bu adamın.
Eee... Adam TÜSİAD üyesi, kimbilir kaç kolu var.

Ya kasaba!..
Kasaba adı üstünde kasaba. Küçük, kayda değmez bir parça.

Oradaki varlığını şan olsun diye dağıttı. Eşek yükü ile dua aldı.

Ağanın eli tutulmaz.

ZABITA KEMAL

Kemal emekli oldu. Şemsettin Bilen ona Kasaba Meydanının bir köşesinde bir kulübe ayarlamıştı. Orada toto, loto, piyongo, tekel bayisi açtı.

İkindi serininde kulübenin gölgesine sandelyeyi atıyor. Bu defa piyangocu şapkasını yana yıkıyor, yine kılıç gibi ütülü pantolonu, cilalı ayakkabıları ile sigarasını tüttürüyor, gelip geçen kadınların ardından uzun uzun bakarak kır düşmüş bıyıklarını buruyordu.

Can çıkmadıkça, huy çıkmaz.

TEMEL

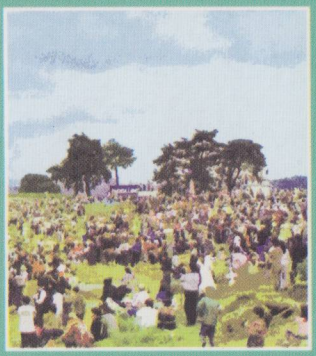
Bir fıkra kahramanı olarak hâlâ aramızda dolaşıyor.

SOKAK KİTAPLIĞINA AİTTİR
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

TUFANDAN ÖNCE

mustafa kutlu

dergâh yayınları hikâye

ISBN 978-975-995-144-3

KİTAP
SKB 0130887 VWB